

Oslo kommune

Campus Oslo

Strategi for utvikling
av kunnskapshovedstaden

Innhold

Sammendrag	2
1. Om prosjektet	6
1.1. Mål og delmål.....	7
1.2. Bred medvirkning.....	8
1.3. Forholdet til andre kommunale strategier og satsinger.....	10
2. Godt utgangspunkt som kunnskapshovedstad	11
2.1. Landets senter for høyere utdanning og FoU-aktivitet.....	12
2.2. Tyngdepunkt for kunnskapsintensivt næringsliv.....	18
2.3. Kompakt kunnskapsby.....	22
2.4. Behov for å omsette kunnskap og forskning til mer innovasjon og verdiskaping.....	28
3. Erfaringer fra kunnskapsbyer internasjonalt	30
3.1. Innovasjonsdistrikter – innovasjon og næringsutvikling rundt byers kunnskapsmiljøer.....	31
3.2. Innovasjonsdistrikter i København.....	33
3.3. Innovasjonsdistrikt i Stockholm.....	34
4. Innsatsområder og tiltak	36
4.1. A: Videreutvikle Oslo som en internasjonalt attraktiv by for utdanning, forskning og innovasjon.....	40
4.2. B: Etablere innovasjonsdistrikter.....	51
4.3. Fra strategi til handling.....	62
Vedlegg	64

Forord

Byrådetets ambisjon er å videreutvikle Oslo til en ledende og attraktiv kunnskapsby og næringsregion i Europa og bidra til at denne oppgaven blir et felles anliggende for kommunen, kunnskapsinstitusjonene og næringslivet ¹⁾.

I *Plattform for byrådssamarbeid 2015–2019* står det at byrådet vil lage en Campusstrategi for Oslo ²⁾. På oppdrag fra byrådet i Oslo har byrådsavdeling for næring og eierskap utarbeidet *Campus Oslo – strategi for utvikling av kunnskapshovedstaden* (heretter omtalt som campusstrategien).

Campusstrategien er byrådets forslag til strategi for Oslo kommunes arbeid for å styrke Oslo som internasjonalt attraktiv kunnskapshovedstad og næringsvennlig by. Den bygger på kommunens mål og planer og byrådets visjon om at Oslo skal bli en grønnere, varmere, mer skapende by med plass til alle. Den tar også hensyn til visjoner og strategier for byens kunnskapsinstitusjoner.

Strategidokumentet er et resultat av et omfattende prosjektarbeid gjennomført i perioden 2017–18, i regi av Byrådsavdeling for næring og eierskap (NOE) i Oslo kommune. Plan- og bygningsetaten har vært direkte koblet til som planfaglig ressursmiljø. Prosjektet har hatt en intern arbeidsgruppe på tvers av byrådsavdelinger i Oslo kommune. Det har blitt gjennomført en bred medvirkningsprosess, som også har bidratt til eierskap og forankring hos aktørene i kunnskapshovedstaden. Strategien er utarbeidet i tett samarbeid med byens universiteter, høyskoler og andre kunnskapsmiljøer, næringslivsaktører, samt studentenes og næringslivets organisasjoner. Arbeidet har også vært drøftet og forankret i styret i Kunnskap Oslo, en samarbeidsallianse mellom Oslo kommune og rundt 30 kunnskapsinstitusjoner i Oslo.

Campusstrategien har et langsiktig perspektiv. Samspill mellom aktørene over tid vil være avgjørende for å lykkes. Mange må være med å bygge den broen vi trenger for å koble byens kunnskapsinstitusjoner, næringsliv og kommunal sektor tettere sammen. Vi skal møtes oftere, dele idéer og finne løsninger – og det skal samarbeides på mange nivåer og plan.

Oslo kommune takker alle som har bidratt i prosessen så langt.

Kjetil Lund
Byråd for næring og eierskap

¹⁾ Byrådet sendte 28. juni 2018 sitt forslag til ny kommuneplan til bystyret: *Kommuneplan for Oslo 2018. Vår by, vår framtid. En grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle. Visjon, mål og strategier mot 2040. Det er samfunnsdelen med byutviklingsstrategi som skal behandles nå, mens den juridisk bindende arealdelen fra 2015 vil bli revidert senere.*

²⁾ *Plattform for byrådssamarbeid mellom Arbeiderpartiet, Miljøpartiet De Grønne og Sosialistisk venstreparti i Oslo 2015–2019.*

Sammendrag

Byrådet har ambisjon om å utvikle Oslo videre som en kunnskapshovedstad med internasjonal konkurransekraft.

Byrådets mål er å videreutvikle Oslo til en ledende og attraktiv kunnskapsby og næringsregion i Europa, og bidra til at denne oppgaven blir et felles anliggende for kommunen, kunnskapsinstitusjonene og næringslivet. Ambisjonen er nedfelt i kommuneplanen, der det står at «Oslo skal bli en ledende og attraktiv kunnskapsby og næringsregion i Europa, og motor for verdiskaping og teknologiutvikling – særlig knyttet til det grønne skiftet»³⁾.

Campus Oslo – strategi for utvikling av kunnskaps- hovedstaden (campusstrategien) har blitt utarbeidet i et tett samarbeid med universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter, fagskoler, næringslivs- aktører, samt studentenes og næringslivets organisasjoner. Den bygger på Oslo kommunes mål og planer, og ser disse i sammenheng med kunnskaps- institusjonenes strategier og målsettinger. Prosessen har hatt høy grad av medvirkning, og aktørenes ønske om involvering har preget arbeidet.

Oslo har et godt utgangspunkt som kunnskapshovedstad. Befolkningen er høyt utdannet, byen har mange kompetansearbeidsplasser, sterke kunnskaps- og næringsmiljøer og verdiskapingen er høy. Byen er allerede en kompakt by med god transportinfrastruktur, grønne områder og et godt utviklet kulturtilbud. I undersøkelser som måler livskvalitet, sosial stabilitet, balanse mellom arbeid og fritid og miljøvennlighet, skårer Oslo godt. Dette er kvaliteter som bidrar til å gjøre Oslo attraktiv som kunnskapsby. Oslo er bevisst sin rolle som vertskommune for byens kunnskapsinstitusjoner og studenter, og setter hvert år av midler til samarbeidstiltak om innovasjon og næringsutvikling. Dette har også bidratt til å gjøre Oslo mer synlig internasjonalt som en attraktiv by å studere, arbeide og investere i.

Oslo er landets viktigste senter for høyere utdanning og FoU-aktiviteter, og næringslivet her er i stor grad kunnskapsintensivt. En stadig økende andel av framtidens verdiskaping forventes å skje i slikt kunnskapsintensivt næringsliv. Det er et mål at Oslo skal bedre sin evne til å omgjøre kunnskap til økt verdiskaping og sysselsetting.

Oslo har et variert og kunnskapsbasert næringsliv med høy verdiskaping. Kommunen har landets høyeste sysselsettingsgrad (antall sysselsatte i prosent av befolkningen) på 68 prosent (SSB). I 2017 ble det skapt i underkant av 50 000 nye jobber i Norge. En tredjedel av disse ble skapt i Oslo (SSB). Forskning fra Handelshøyskolen BI viser at to av tre nye arbeidsplasser skapes i nyetablerte bedrifter. De fleste av bedriftene som vokser til 20 ansatte, er lokalisert i hovedstadsregionen. Blant selskapene som vokser til 50 ansatte, er nesten alle lokalisert her.

Men selv om Osloregionen har svært gode kunnskapsmiljøer og et sterkt næringsliv, er det like fullt et uutnyttet vekstpotensial i en enda bedre

³⁾ Kommuneplan for Oslo 2018 «Vår by, vår framtid»

Det store bildet viser tidlig utbygging av forskningsinstituttene på Blindern. Det lille bildet viser hvordan området i dag er utviklet til hovedcampus for Universitetet i Oslo. Foto: © UiO/Arthur Sand (2011)

kobling mellom disse. Både Stockholm og København skårer langt høyere enn Oslo på en rekke indikatorer som måler kommersialisering av forskningsresultater. Samhandlingen mellom akademia, næringsliv og det offentlige her i Oslo bør derfor styrkes, både når det gjelder kunnskapsutvikling, innovasjonsprosesser, kompetanseutveksling og internasjonal profilering.

Klimautfordringen gir et ytterligere behov for å styrke koblingen mellom kunnskapsproduksjon og næringsliv. Utfasingen av fossile energikilder og overgangen til lav- og nullutslippsløsninger vil kreve stor evne til innovasjon og omstilling. Dette vil være en global

Framtenkte politikere

Oslo har utviklet seg som kunnskapsby gjennom mange år. Norges første universitet – Det Kongelige Frederiks Universitet – ble etablert her i 1811. Etter andre verdenskrig ble det satset stort på utdanning og forskning for å gjenreise landet.

I Oslo ble de store jordene sør for Gaustad gård reservert for forsknings- og utdanningsformål. Det skulle sikre ekspansjon for universitetet, og landets første næringsrettede forskningsinstitutter ble bygget her. Tanken var at næringslivet skulle trekke vekslere på instituttene faglige virksomhet og at forskning skulle danne grunnlag for ny næring.

Helt fram til våre dager har forskning og høyere utdanning i Oslo nytt godt av at kloke politikere tenkte så langsiktig for 70 år siden.

omstilling, der Oslo har påtatt seg en lederrolle gjennom vårt ambisjonsnivå. Denne posisjonen bør utnyttes til å fremme verdiskaping i Oslo basert på utvikling og kommersialisering av produkter og tjenester som er tilpasset og etterspørres i nullutslippssamfunnet.

Et kunnskapsbasert næringsliv har behov for tett kontakt med forskningsfronten innen sine fagfelt. Fysisk nærhet mellom virksomheter gir bedre mulighet for kunnskapsdeling. Studier tyder på at fysisk nærhet også stimulerer innovasjon og bidrar til økonomisk vekst og ny næringsutvikling. Bedrifter som ligger nært hverandre, kan de dra nytte av tettere samarbeid, i tillegg til å dele kompetanse og fasiliteter. Dette gir bedre rammer for å koble, dele og lære på tvers av virksomheter, og kan omfatte flere bedrifter i samme bransje eller fra ulike bransjer som utfyller hverandre. Oppstartsbedrifter etableres ofte i slike miljøer.

Oslo er en næringsvennlig by, og det er stor optimisme i næringslivet her. Vi kan likevel bli bedre. Byrådet ønsker gjennom campusstrategien å utvikle Oslo videre som en næringsvennlig by, legge til rette for mer og bærekraftig verdiskaping og flere arbeidsplasser rundt byens kunnskapsmiljøer.

For å styrke næringslivet har flere byer, blant annet Stockholm og København, de siste årene etablert ulike former for innovasjonsdistrikter rundt sine sterkeste kunnskapsmiljøer. *Innovasjonsdistrikter* er geografiske byområder hvor kunnskapsinstitusjoner og kunnskaps-tunge virksomheter samler seg og samarbeider med gründere, inkubatorer, investorer og det offentlige, for å fremme innovasjon, kreativitet og kommersialisering av idéer og kunnskap. Større virksomheter (som universitet, sykehus, en stor bedrift e.l.) fungerer som ankere i området, ved at andre aktører ønsker å plassere seg i nærheten av disse. Et innovasjonsdistrikt må utvikles flerfunksjonelt og inneholde en kritisk masse av kunnskaps- og næringsaktører. Det må tilrettelegges for å koble mennesker og aktører sammen – både fysisk, sosialt og digitalt, blant annet gjennom å sikre felles møteplasser, utvikle sterk delekultur og god fysisk infrastruktur. Det må også være enkelt å forflytte seg ved å gå, sykle eller ta kollektivtransport. For å skape et levende og attraktivt område som tiltrekker seg både virksomheter og mennesker, er det viktig å

legge til rette for blant annet kulturfunksjoner, handel, restauranter og boliger.

Formålet med campusstrategien er å etablere en samordnet satsing for å koble by-, kunnskaps- og næringsutvikling tettere sammen. Slik skal Oslo legge til rette for økt innovasjon og verdiskaping, omstilling til nullutslippssamfunnet og flere arbeidsplasser. Strategien omfatter åtte tiltak som er gruppert innenfor følgende to innsatsområder:

Innsatsområde A:

Videreutvikle Oslo som en internasjonalt attraktiv by for utdanning, forskning og innovasjon

Fire tiltak blir viktige for å oppnå dette:

A1: Tiltrekke kompetanse gjennom internasjonal profilering og godt vertskap

A2: Utvikle og ta i bruk kunnskap og kompetanse som byen trenger

A3: Sikre areal og fysisk handlingsrom for utvikling av byens kunnskapsinstitusjoner

A4: Åpne opp og integrere de prioriterte campusområdene i byen

A: Videreutvikle Oslo som en internasjonalt attraktiv by for utdanning, forskning og innovasjon

B: Etablere innovasjonsdistrikter

I strategidokumentet begrunnes og detaljeres denne anbefalingen, strukturert rundt tre hoveddeler:

- Godt utgangspunkt som landets kunnskapshovedstad
- Erfaringer fra kunnskapsbyer internasjonalt
- Innsatsområder og tiltak

Campusstrategiens to innsatsområder med tilhørende tiltak, vil følges opp gjennom en handlingsplan for Oslo kommune som også vil angi ansvarsfordeling mellom byrådsavdelingene. Å realisere campusstrategien vil også forutsette et tett samarbeid mellom Oslo kommune og byens kunnskapsinstitusjoner- og miljøer, studentenes og næringslivets organisasjoner. Strategien skal fungere som et verktøy for å inspirere aktørene i kunnskapshovedstaden til å trekke i samme retning mot realisering av målet. Byrådet legger derfor opp til en tett dialog og samspill med nøkkelaktørene i oppfølgingen av campusstrategien. FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for arbeidet med oppfølging av strategien.

Innsatsområde B:

Etablere innovasjonsdistrikter

Oslo kommune ønsker å utnytte bedre det potensialet kunnskap har som driver for vekst og verdiskaping. I samarbeid med byens kunnskapsinstitusjoner og næringsliv defineres derfor noen områder som innovasjonsdistrikter. Kommunen vil følge opp dette gjennom fire tiltak:

B1: Legge til rette for en arealbruk som sikrer ønsket konsentrasjon av næringsliv og andre viktige funksjoner tett på kunnskapsmiljøene

B2: Sikre god organisering av samarbeidet mellom aktørene innenfor det enkelte innovasjonsdistrikt

B3: Sikre helhetlig utvikling av det enkelte innovasjonsdistrikt gjennom en samlet handlingsplan på tvers av sektorer og virksomheter

B4: Etablere innovasjonsdistriktene som innovative byområder og testarenaer for nye løsninger og ny næring

Tre områder pekes i første omgang ut som innovasjonsdistrikter:

Innovasjonsdistrikt Oslo Science City: Området rundt Gaustad, Blindern, Marienlyst og Majorstuen

Innovasjonsdistrikt Hovinbyen: Med utgangspunkt i området rundt Økern, Ulven og Haraldrud

Innovasjonsdistrikt sentrum: Med utgangspunkt i kunnskapsinstitusjoner lokalisert i Oslo sentrum

A photograph of a concrete wall covered in moss. The moss is used to create a large-scale artwork of a smiling man's face, with the man's hair and facial features formed by the green moss. To the left, another moss artwork is partially visible, showing a person's face. A large green circle with the number '1' is overlaid on the left side of the image.

1

Om prosjektet

Klart definerte mål og delmål har vært styrende for arbeidet med å utvikle Campus Oslo – strategi for utvikling av kunnskapshovedstaden. En videreutvikling av Oslo som kunnskapshovedstad må skje i fellesskap mellom kommunen, kunnskapsinstitusjonene og næringslivet. Derfor har prosessen hatt høy grad av medvirkning, og arbeidet har vært preget av aktørenes ønske om å bidra.

Kjente intellektuelle og kunstnere pryder betongvegg i Forskningsparken

1.1. Mål og delmål

Hovedmål

Campusstrategien skal styrke Oslo som en internasjonalt attraktiv kunnskapshovedstad og som næringsvennlig by. Et bedre samspill mellom byutvikling, utdanning, forskning, næringsliv og offentlig sektor skal bidra til økt verdiskaping, innovasjon, omstilling til nullutslippssamfunnet og flere arbeidsplasser.

Delmål

1. Sikre rom og tilrettelegge for næringsutvikling rundt byens sterkeste kunnskapsmiljøer, med mål om flere og større kunnskapsintensive vekstbedrifter.
2. Styrke samarbeidet mellom kunnskapsinstitusjonene, kommunen og næringslivet, og bidra til at kunnskap i økende grad brukes til klimavennlig byutvikling og til å utvikle næringsliv og kommunens tjenester.
3. Tiltrekke og utvikle godt kvalifiserte studenter, forskere og kunnskapsarbeidere med kompetanse som møter regionens framtidige behov for arbeidskraft.

Oslo kommune vil framover se by-, kunnskaps- og næringsutvikling i tett sammenheng. Dette er nybrottsarbeid i Oslo og vil kreve nye måter å samarbeide på – både internt i kommunen og mellom kommunen og byens kunnskapsinstitusjoner og næringsliv.

1.2. Bred medvirkning

Campusstrategien er et resultat av et omfattende prosjektarbeid gjennomført i perioden 2017–18, i regi av Byrådsavdeling for næring og eierskap. Plan- og bygningsetaten har vært direkte koblet til som planfaglig ressursmiljø. Prosjektet har hatt en intern arbeidsgruppe på tvers av byrådsavdelingene i Oslo kommune. Arbeidet med campusstrategien har vært basert på en bred medvirkningsprosess, og de ulike aktørenes ønske om involvering preger også resultatet.

I tillegg til arbeid i prosjektets internt og eksterne arbeidsgrupper ⁴⁾, er det gjennomført et høyt antall intervjuer, dialogmøter og samtaler med mange representanter fra byens kunnskapsinstitusjoner og -miljøer, Kunnskapsdepartementet og Statsbygg, i tillegg til byens studentrepresentanter og -organisasjoner, som har vært aktivt involvert gjennom hele prosessen. Det har også vært tett kontakt og mange møter med representanter fra næringslivsvirksomheter- og organisasjoner.

Prosjektet har også avholdt fire større innspillmøter. I august 2017 ble det arrangert en halv dags workshop med representanter fra byens kunnskapsinstitusjoner, student- og næringslivsorganisasjoner, Statsbygg, studentorganisasjoner og Oslo kommune ⁵⁾, med *studiebyen, innovasjon og næring og byen som campus* som tema. I løpet av 2018 er det arrangert tre innspillmøter for å gi grunnlag for å peke ut de tre ulike innovasjonsdistriktene som strategien foreslår (se kap 4). Her deltok nøkkelaktørene i hvert av områdene og representanter fra kunnskapsmiljøer, næringsliv, studenter og Oslo kommune ⁶⁾.

Det har også vært omfattende møtevirksomhet med både arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner, byutviklingsmiljø, arkitekter, innovasjonsmiljøer og næringsliv om potensialet i hvert enkelt innovasjonsdistrikt.

Bred medvirkning har skapt engasjement og eierskap og bidratt til at campusstrategien kan inspirere aktørene i kunnskapshovedstaden til å trekke i samme retning.

«Det finnes ikke én bestemt definisjon på hva en kunnskapsby er, men felles for alle kunnskapsbyer er samhandling og utveksling mellom aktører innenfor forskning og utdanning, næringsliv og kommune».

Kilde: *Muligheter og utfordringer i etableringen av en kunnskapsby i Bærum. Oslo Economics-rapport 2017-5*

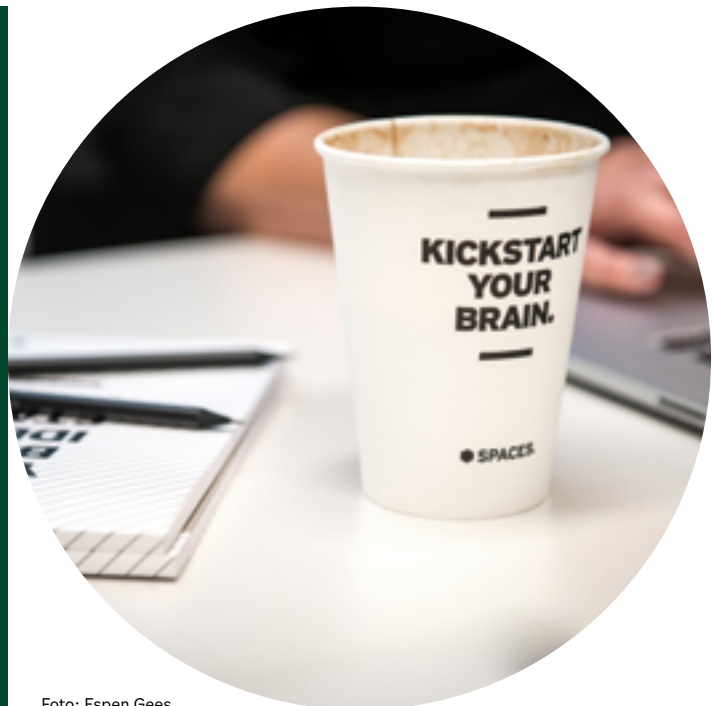

Foto: Espen Gees

⁴⁾ Se deltakerlister i vedlegg 2 (2.A)

⁵⁾ Se deltakerlister i vedlegg 2 (2.B)

⁶⁾ Se deltakerlister i vedlegg 2 (2.C)

Foto: Jarli&Jordan

Kunnskap blir til verdiskaping og nye jobber i et fruktbart samspill mellom fremragende kompetansemiljøer, offensive bedrifter og kompetent kapital. Oslo har alt som skal til for å utvikle internasjonalt konkurransedyktige økosystemer for innovasjon og nyskapning. Vi trenger en gjennomtenkt og framtidsrettet areal- og samferdselsplanlegging i Oslo, som bidrar til å skape rom og arenaer for verdiskapende samspill. Det vil styrke Oslo og være viktig for Norge.

**Idar Kreutzer, administrerende direktør Finans Norge,
Styrerepresentant ved Universitetet i Oslo**

1.3. Forholdet til andre kommunale strategier og satsinger

Kommuneplanen er Oslo kommunes overordnede styringsdokument. Planen fastlegger rammer og prioriteringer for byens framtidige satsinger og arealbruk. Byrådet sendte 28. juni 2018 sitt forslag til ny kommuneplan til bystyret: *Kommuneplan for Oslo 2018. Vår by, vår framtid. En grønnere, varmere og mer skapende by med plass til alle. Visjon, mål og strategier mot 2040*⁷⁾. Dette er samfunnsdelen med byutviklingsstrategi. Den juridisk bindende arealdelen fra 2015 vil bli revidert senere. En god forankring i kommuneplanen er avgjørende for å realisere campusstrategien. Campusstrategiens tiltak som omhandler framtidig arealbruk i Oslo, vil bli håndtert som en del av arbeidet med revidering av arealdelen, slik at det kan tilrettelegges for strategiens mål og ambisjoner gjennom planbestemmelser og retningslinjer som vil være førende for byutviklingen i planperioden. Dette vil særlig gjelde arealbruk i innovasjonsdistriktene.

Campusstrategien vil legges til grunn som et sentralt styringsdokument for Oslo kommunes samarbeid med byens kunnskapsinstitusjoner og -miljøer om utvikling av kunnskapshovedstaden framover. I tillegg har kommunen andre strategier, planer og virkemidler som støtter campusstrategiens mål. Campusstrategien skal ikke erstatte disse, men bidra til å se kommunens innsats i tettere sammenheng og legge grunnlag for bedre samordning. De viktigste strategiene, planene og prosjektene er følgende:

- Bystyresak 370/15 av 09.12.15; Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus frem mot 2025 – Byrådssak 240 av 15.10.2015

- Skolebehovsplan 2019–2018 som er vedlegg til byrådets forslag til budsjett 2019–2022, Sak 1.
- Bystyresak 234/18 av 20.06.2018; Strategisk plan for Hovinbyen – Byrådssak 15 av 18.01.2018
- Bystyresak 195/16 av 22.06.16; Tilleggssak til Klima- og energistrategi for Oslo – Byrådssak 33 av 18.02.2016
- Bystyresak 194/16 av 22.06.16; Klima- og energistrategi for Oslo – Byrådssak 156 av 26.06.2015
- Bystyresak 267/15 av 23.09.2015; Internasjonal profileringsstrategi for Osloregionen – Byrådssak 148 av 25.06.2015
- Bystyresak 86/15 av 29.04.2015; Sykkelstrategi 2015–2025 – Oslo skal være en sykkelby for alle – Byrådssak 258 av 19.12.2014
- M2016: Fra dagens kollektivtrafikk til morgendagens mobilitetsløsninger (Ikke politisk behandlet) Ruterrapport 2015:2
- Bystyresak 393/15 av 16.12.2015; Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus – Byrådssak 195 av 10.09.2015
- Byrådssak 148/18 Studieveien – Byrådets strategi for de studieforbereidende utdanningsprogrammene
- Bystyresak 95/17 av 10.05.2017; Yrkesveien – Byrådets strategi for fag og yrkesopplæringen i Oslo – Byrådssak 239/16 av 01.12.2016

I tillegg har kunnskapsinstitusjonenes egne strategier og handlingsplaner blitt hensyntatt.

⁷⁾ *Kommuneplan for Oslo 2018 «Vår by, vår framtid»*

Med ny teknologi endres både praksis og kjente forretningsmodeller i raskt tempo.

Dermed endres også kravene til hvilken kompetanse det er behov for i ulike yrker og innen ulike bransjer. Oslo kommune kan ta en viktig rolle som en «aktiv koblingsboks» for å bidra til at de relevante aktørene snakker sammen og engasjerer seg i aktiviteter som gjør Oslo til en attraktiv og innovativ kunnskapshovedstad.

Inge Jan Henjesand, rektor, Handelshøyskolen BI

2

Godt utgangspunkt som kunnskapshovedstad

Oslo er ikke bare Norges hovedstad. Som kunnskaps- hovedstad er Oslo også landets viktigste senter for høyere utdanning, forskning og kunnskapsintensivt næringsliv. I denne delen beskrives det utgangspunktet Oslo har for å utvikle seg videre som kunnskapsby, bygget rundt fire hovedpunkter:

- Landets senter for høyere utdanning og FoU-aktivitet
- Tyngdepunkt for kunnskapsintensivt næringsliv
- Kompakt kunnskapsby
- Behov for sterkere kobling mellom næringslivet og FoU-miljøer

Oslo er i utgangspunktet en by med lav arbeidsledighet og høy verdiskaping. Byen er kompakt med god transportinfrastruktur, ren luft, grønne områder og et godt utviklet kulturtilbud. Befolkningen i Oslo er blant de høyest utdannede i Europa⁸⁾. I 2017 hadde halvparten av Oslos befolkning over 16 år utdanning på universitets- og høgskolenivå. På landsbasis var tilsvarende tall 33 prosent⁹⁾. Byens og landets velferdsgoder og stabile styresett er også viktige fortrinn som gjør byen attraktiv for næringsliv, kapital, studenter og kompetent arbeidskraft, i en internasjonal sammenheng.

2.1. Landets senter for høyere utdanning og FoU-aktivitet

Oslo er Norges største studieby, med over 80 000 studenter i 2017¹⁰⁾. Det utgjør over fjerdeparten av alle landets studenter, og rundt 9 200 av Oslos studenter hadde utenlandsk statsborgerskap i 2017¹¹⁾. Utenlandske studenter kommer hit med verdifull internasjonal erfaring og kulturkunnskap, og bidrar til at mange typer miljøer i Oslo styrker sine internasjonale nettverk.

Studenter registrert bosatt i Oslo utgjorde i 2016 rundt 44 prosent av den samlede befolkningen i aldersgruppen fra 19 til 24 år¹²⁾. Studentene benytter seg i stor grad av byens tilbud, og setter sitt preg på bylivet. Mange studenter i Norge arbeider også i service- og tjenesteytende næringer ved siden av studiene¹³⁾.

Oslo er den eneste byen i Norge med to universiteter: Universitetet i Oslo (UiO) og OsloMet – storbyuniversitetet. I tillegg har Oslo syv vitenskapelige høyskoler – fire offentlige og tre private – med sterke fagmiljøer også etter internasjonal målestokk, hvor Handelshøyskolen BI er den største. Byen har også en rekke små og store høyskoler. Landets største universitetssykehus – Oslo universitetssykehus – er lokalisert her og har lange forskningstradisjoner og sterke internasjonalt orienterte fagmiljøer.

I instituttsektoren holder mange sentrale aktører til i Oslo, bl.a. SINTEF, Norsk Regnesentral, Folkehelseinstituttet, NGI (Norges geotekniske institutt) og flere av de samfunnsvitenskapelige forskningsinstituttene. CIENS er et strategisk samarbeid mellom forskningsinstituttene CICERO, Meteorologisk institutt, By- og regionforskningsinstituttet NIBR, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Transportøkonomisk institutt (TØI) og Universitetet i Oslo. Det gjør CIENS til Norges, og et av Europas, største forskningsfelleskap innen miljø, klima og samfunn.

Det finnes også sterke kunnskapsmiljøer på Kongsberg, Fornebu, Kjeller og Ås som ligger tett på Oslo både kommunikasjons- og samarbeidsmessig. For eksempel er Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) lokalisert i Ås.

Akademia blir stadig mer internasjonalsert, og bidrar både til et mer internasjonalt miljø i Oslo og til samarbeid med ledende kunnskapsinstitusjoner i hele verden. UiO er rangert øverst av de norske universitetene, med plasseringer i 2018/19 som 135, 121 og 62 i verden¹⁴⁾. Denne internasjonale posisjonen åpner dører til potensielle samarbeidspartnere over hele verden. UiO samarbeider med enkeltforskere, institutter og institusjoner over hele verden, og var en av initiativtakerne til alliansen The Guild of European Research-Intensive Universities¹⁵⁾ som samler 19 ledende europeiske universiteter. Gjennom internasjonalt samarbeid og nettverk kan UiO, og byens andre kunnskapsmiljøer, fungere som et brohode til ledende kunnskapsmiljøer og forskningsfronten internasjonalt.

Det samlede FoU-innsatsen til forskning og utviklingsarbeid (FoU) i Norge var over 63 milliarder kroner i 2016. Dette utgjør i overkant av to prosent av BNP. Oslo er landets viktigste senter for FoU, med 28 prosent av all samlet aktivitet i 2016¹⁶⁾. Denne konsentrasjonen

⁸⁾ Eurostat

⁹⁾ SSB

¹⁰⁾ Oslo kommunes statistikkbank. I Oslo kommunes statistikkbank publiseres årlig tall for bl.a. høyere utdanning, basert på data fra Statistisk sentralbyrå (SSB). For nærmere informasjon, se nettside: <http://statistikkbanken.oslo.kommune.no/webview/>

¹¹⁾ Tallet er hentet fra NSD – Norsk senter for forskningsdata sin database for statistikk for høyere utdanning (DBH). Her defineres utenlandske studenter som personer som studerer ved universiteter og høyskoler i Norge, og som har utenlandsk statsborgerskap.

¹²⁾ Oslo kommunes statistikkbank

¹³⁾ Eurostudent, Statistisk sentralbyrå

¹⁴⁾ På henholdsvis QS World University Rankings, The Times Higher Education World University Rankings og Academic Ranking of World Universities (Shanghai-rangeringen)

¹⁵⁾ <https://www.the-guild.eu/>

¹⁶⁾ Indikatorrapporten 2018, Norges forskningsråd

gjelder alle de forskningsutførende sektorene, og høyest er prosentandelen for helseforetakene, med over 50 prosent. Totalt arbeidet nær 81 000 personer med FoU i Norge i 2016, og Oslo står i en særstilling med over en fjerdedel av landets FoU-personale (forskere/faglig personale og administrativt/teknisk personale)¹⁷⁾. Ser en på fordelingen av FoU-innsatsen etter fagområde i universitets- og høyskolesektoren og i instituttsektoren i 2015¹⁸⁾, er Oslo dominerende innen medisin og helsefag (livsvitenskap) og humaniora og samfunnsvitenskap. Oslo er også det største fylket innenfor matematikk og naturvitenskap,

med 30 prosent av FoU-innsatsen. Når det gjelder teknologiske fag, er Sør-Trøndelag størst med halvparten av FoU-innsatsen.

I 2017 mottok Oslo 29 prosent av Forskningsrådets totale bevilgninger. Det finnes flere typer senter-tildelinger, klynger og andre offentlig tilrettelagte programmer og virkemidler både i Norge og EU som skal fremme forskning og innovasjon. Oslo er godt representert i disse (se eksempler i tekstboks neste side).

Foto:
UiO / Simen Kjellin

¹⁷⁾ Indikatorrapporten 2018, Norges forskningsråd

¹⁸⁾ Indikatorrapporten 2017, Norges forskningsråd

Programmer for forskning og innovasjon

Forskningsrådets senterordninger. Forskningsrådet har etablert tre typer prestisjefylte senter-tildelinger: Sentre for fremragende forskning (SFF), Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) og Forskningscentre for miljøvennlig energi (FME). Det er sterk konkurranse om å få slik senterstatus, som gir et bevilgningsnivå og en forutsigbarhet av stor betydning. Fagmiljøene blir også langt mer synlige internasjonalt og attraktive for rekruttering. Etter siste tildelingsrunde i 2017 har Osloregionen 11 av landets 23 SFFer, med UiO som vertskapsinstitusjon for ni. SFler og FMEer er det ni av i Osloregionen for tiden, og både NMBU og flere forskningsinstitutter har slike sentre. UiO er vertskap for SFlen SIRUS og deltaker i fem andre sentre for forskningsdrevet innovasjon.

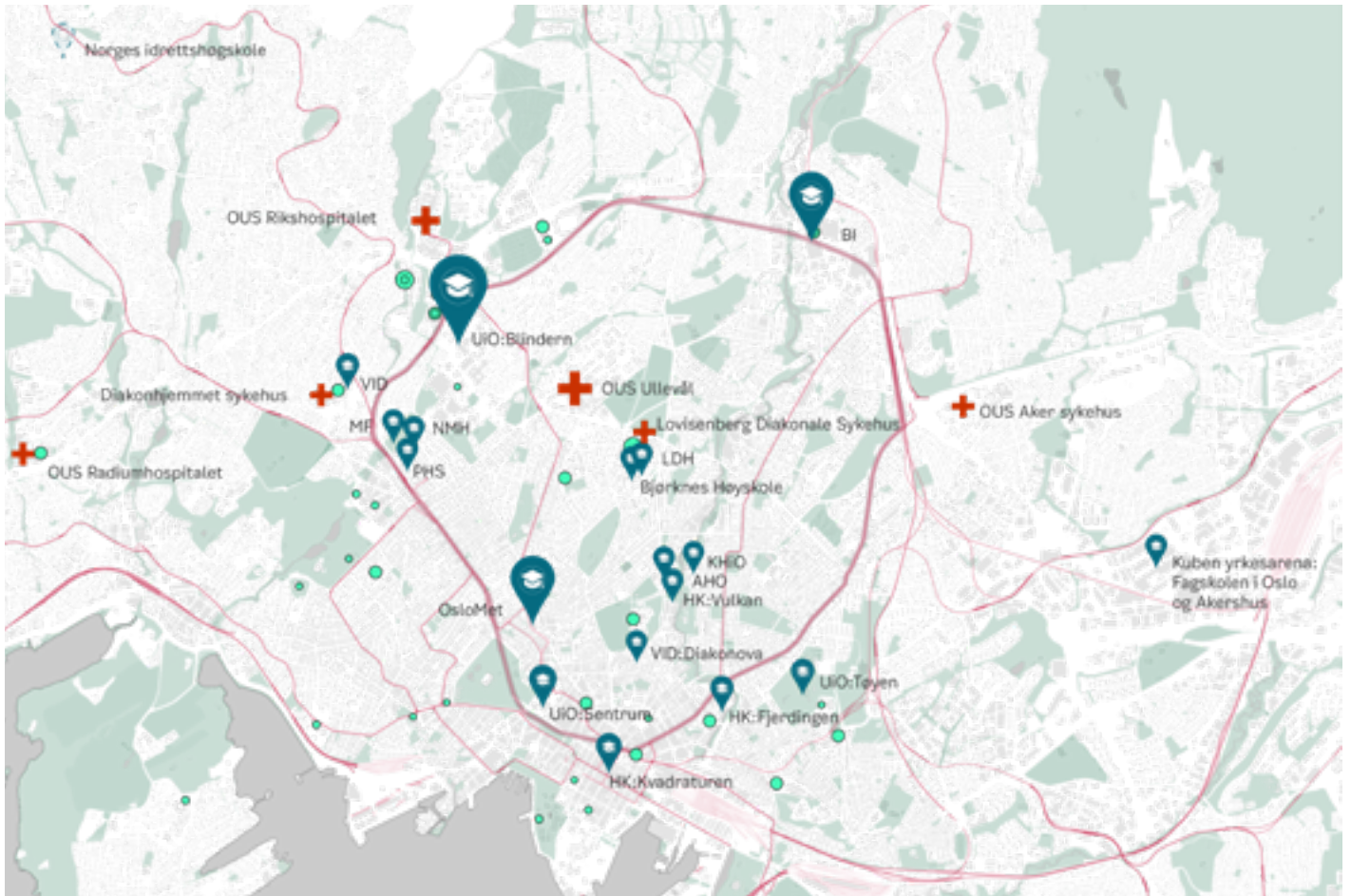
SkatteFUNN. For å motivere norsk næringsliv til å øke sin satsing på forskning og utviklingsarbeid (FoU) ble SkatteFUNN introdusert som et tiltak i 2002. SkatteFUNN gir skattefradrag til alle virksomheter med FoU-prosjekter som utvikler en ny eller forbedret vare, tjeneste eller produksjonsprosess som er til nytte for virksomheten. Ordningen har vokst sterkt siden oppstart, og for 2017 er det budsjetterte skattefradraget for ordningen 5,6 milliarder kroner. Oslo har den forholdsvis største andelen med rundt 25 prosent.

FORNY – forskningsbasert nyskaping. FORNY er Forskningsrådets målrettede program for økt kommersiell anvendelse av offentlige finansierte forskningsresultater i Norge. Programmets støtteformer er utformet for å virke lokalt gjennom

teknologioverføringskontorene (TTOene) og nasjonalt, gjennom nasjonale konkurransearenaer. Formålet er å løfte fram de mest lovende prosjektene som, dersom de lykkes, vil kunne resultere i nye patenter, lisensavtaler, investeringer, arbeidsplasser og bedriftsetableringer.

Næringsklynger. Tre typer klynger støttes med offentlige midler i Norge: Arenaprojekter, Norwegian Centre for Expertise og Global Centre for Expertise. Ordningen administreres av Innovasjon Norge. Slike klynger består av bedrifter, universiteter, forsknings- og utviklingsmiljøer som inngår et forpliktende samarbeid for å forsterke samarbeidsbasert utvikling, innovasjonsevne og konkurransekraft.

Horisont 2020 – EUs forsknings- og innovasjonsprogram. Horisont 2020 har en ramme på 80 milliarder euro for perioden 2014–2020. Programmet har tre hovedinnsatsområder: fremragende forskning, konkurranse-dyktig næringsliv og samfunnsutfordringer. Særlig på det siste området har norske søknader fått stort gjennomslag. I Norge har SINTEF fått størst tilslag, med UiO som nummer to målt etter økonomisk uttelling. I Osloregionen har også Oslo universitetssykehus (OUS), Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Simula og andre forskningsinstitutter fått betydelige tildelinger fra EU. Under området fremragende forskning har UiO mottatt 45 tildelinger fra det Europeiske forskningsrådet (ERC), og omtrent halvparten av alle norske tildelinger fra ERC.

Universiteter og høyskoler
(størrelse illustrerer antall studenter: under 1 000, 1 000–4 999, 5 000–9 999, 10 000–20 000 og over 20 000)

Sykehus (størrelse illustrerer antall ansatte)

FoU-institusjoner i instituttsektoren (størrelse illustrerer antall årsverk)

Skinnegående kollektivtrafikk

T-bane Ringen

Figur 1: Lokalisering av de store kunnskapsinstitusjonene i Oslo. Universiteter og høyskoler med mer enn 500 studenter er markert, og størrelsesforholdene mellom dem er vist etter antall studenter. Noen av institusjonene har campuser flere steder i byen. Kartet viser også sykehus, samt rene forskningsinstitutter og andre enheter som er en del av instituttsektoren, men hvor FoU-aktiviteten bare utgjør en mindre del av virksomheten¹⁹⁾

¹⁹⁾ Datagrunnlaget for instituttsektoren er levert av NIFU Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.

Universiteter og høyskoler med mer enn 500 studenter i Oslo (Rangert etter størrelse)	Forkortelse	Antall studenter 2017
Universitetet i Oslo	UiO	27 540
OsloMet – storbyuniversitetet	OsloMet	17 076
Handelshøyskolen BI	BI	14 952
Høyskolen Kristiania ²⁰⁾	HK	7 237
Politihøgskolen	PHS	1 690
VID vitenskapelige høyskole	VID	1 672
Bjørknes Høyskole AS		1 438
MF Vitenskapelig høyskole	MF	1 235
Norges idrettshøgskole		1 219
Fagskolen Oslo Akershus		860
Lovisenberg diakonale høyskole	LDH	847
Norges musikkhøgskole	NMH	742
Høyskolen Diakonova		697
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	AHO	634
Kunsthøgskolen i Oslo	KHiO	553

Kilde: Oslo kommune, statistikkbanken

Foto:
Jarli&Jordan

²⁰⁾ Høyskolen Kristiania (HK) har tre campuser i Oslo: HK Kvadraturen, HK Vulkan og HK Fjerdings. Westerdals Oslo Act ble fusjonert med HK Kristiania i 2017. Tall for antall studenter er derfor slått sammen.

2.2. Tyngdepunkt for kunnskapsintensivt næringsliv

Oslo har et variert og kunnskapsbasert næringsliv med høy verdiskaping. Det er ca. 468 000 sysselsatte i Oslo, noe som er 17,5 prosent av landets samlede sysselsetting. Oslo har landets høyeste sysselsettingsgrad (antall sysselsatte i prosent av befolkningen) på 68 prosent²¹⁾. Næringslivet i Oslo har vokst betydelig de siste fem årene. Siden 2011 har verdiskapingen og sysselsettingen økt med henholdsvis 34 og 13 prosent²²⁾. NHOs Kompetansebarometer 2018 viser at seks av ti av NHOs bedrifter, i stor eller noen grad har et udekket

kompetansebehov. Blant disse bedriftene sier fire av ti at de har tapt kunder eller markedsandeler som følge av dette²³⁾.

Stort innslag av kunnskapsintensive næringer

Om lag 40 prosent av Oslos næringsvirksomhet er såkalte kunnskapsintensive forretningsmessige tjenestenæringer (KIFT-næringer). Dette er næringer som finanstjenester, IKT-tjenester, forretningsmessig tjenesteyting og andre kunnskapsbaserte tjenester. På landsbasis står KIFT-næringene for mindre enn 20 prosent av verdiskapingen²¹⁾.

	Sysselsetting		Verdiskaping		Verdiskaping pr. ansatt	
	Oslo	Resten av Norge	Oslo	Resten av Norge	Oslo	Resten av Norge
Resten av næringslivet	20 %	14 %	15 %	11 %	879	652
Handel	15 %	20 %	11 %	13 %	836	568
Kunnskapstjenester	14 %	6 %	12 %	6 %	991	820
Bygg og anlegg	12 %	18 %	11 %	16 %	1 002	734
Helse	10 %	10 %	7 %	8 %	792	684
Reiseliv	10 %	8 %	5 %	4 %	536	460
IT og telemedia	7 %	2 %	7 %	4 %	1 121	1 271
Finans	5 %	1 %	18 %	6 %	4 547	3 522
Lager, logistikk og eiendom	2 %	4 %	9 %	5 %	4 269	1 238
Næringsmidler	1 %	2 %	1 %	2 %	1 002	768
Fornybar	1 %	2 %	3 %	4 %	3 306	2 346
Maritim	1 %	4 %	2 %	7 %	2 331	1 517
Offshore leverandørindustri	1 %	3 %	1 %	4 %	1 730	1 148
Prosessindustri	1 %	2 %	1 %	3 %	1 388	1 187
Teknologi industri	0 %	1 %	0 %	1 %	1 428	936
Sjømat	0 %	2 %	0 %	5 %	657	2 400
Jordbruk og skogbruk	0 %	1 %	0 %	1 %	1 102	327

Figur 2: Andel av sysselsatte i næringslivet i Oslo sett opp mot resten av Norge i 2016. Kilde: Menon Economics

²¹⁾ SSB

²²⁾ Grünfeld, L.A., Espelien, A. og Lind, L. H. (2018): Beskrivelse av Oslos næringsstruktur: for utarbeidelse av campusstrategi for Oslo. Menon-publikasjon 66/2018

²³⁾ Rørstad, K. m.fl. (2018): NHOs Kompetansebarometer 2018 Resultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2018. NIFU 2018:23

Som Figur 2 fra Menon Economics ²⁴⁾ viser, har samtlige av disse næringene en høyere andel av den totale sysselsetting og verdiskapingen i Oslo enn i resten av Norge. Tidligere studier trekker også fram Oslo som et særlig senter for kunnskapsintensive tjenestenæringer ²⁵⁾.

Den norske finansnæringen er sterkt konsentrert til Oslo og er en viktig tjenesteleverandør for vekst og utvikling i hovedstadsregionen. Menon har rangert Oslo på tredjeplass blant ledende maritime byer i verden, bak Singapore og Hamburg. De har videre anslått at

70–80 prosent av norsk IKT-næring er lokalisert i og rundt Oslo. Eksporten fra Oslo skiller seg også ut fra resten av landet ved spesielt stor grad av tjenesteeksport. Det er først og fremst de kunnskapsbaserte næringene som skiller næringsstrukturen i Oslo fra andre norske byer.

Oppstartssektor i vekst

I 2017 ble det skapt i underkant av 50 000 nye jobber i Norge. En tredjedel av disse jobbene ble skapt i Oslo ²⁶⁾. Forskning fra Handelshøyskolen BI ²⁷⁾ viser at 2 av 3 nye arbeidsplasser skapes i nyetablerte bedrifter.

Inven2 – en av Nordens største Technology Transfer Offices

Tidlig på 2000-tallet ble universitetene ansvarlige for å etablere såkalte Technology Transfer Office (TTO) – med tilrettelegging av kommersialisering og sikring av kommersielle rettigheter som viktige oppgaver. Inven2 er en av Nordens største TTOer og eies 50/50 av Universitetet i Oslo og Oslo Universitetssykehus. Inven2 er etablert for å bygge bro mellom fremragende forskning og framtidens industri. I 2017 ble 6 nye selskaper og 35 nye lisensavtaler etablert. Samme år hentet Inven2s porteføljeselskaper NOK 700 millioner i privat kapital. Total verdi på selskapene var ved utgangen av 2017 NOK 9 milliarder.

SINTEF har også en enhet for kommersialisering av forskning, SINTEF TTO, med betydelig aktivitet og flere oppstartsbedrifter.

Foto:
Charlotte Sverdrup

CASE: Ultimovacs

Ultimovacs AS er et norsk selskap som arbeider med å utvikle immunterapi mot kreft i form av en universell kreftvaksine. Selskapet er et resultat av forskning på Radiumhospitalet, og ble etablert i 2011 av Inven2 i samarbeid med Radforsk og Gjelsten Holding. Høsten 2018 kjøpte Ultimovacs opp immunterapivirksomheten til det svenske selskapet Immuneed AB. Hensikten med oppkjøpet er å utvikle enda bedre vaksineløsninger for behandling og muligens forebygging av kreft. Selskapet holder til i Oslo Cancer Cluster Innovasjonspark ved Radiumhospitalet.

²⁴⁾ Rørstad, K. m.fl. (2018): *NHOs Kompetansebarometer 2018 Resultater fra en undersøkelse om kompetansebehov blant NHOs medlemsbedrifter i 2018*. NIFU 2018:23

²⁵⁾ Se f. eks. *Byutvikling, infrastruktur og næringsutvikling i hovedstadsområdet – konkurransedyktig næringsliv og bærekraftig storbyfunn, TØI-rapport 2016*

²⁶⁾ SSB

²⁷⁾ *Tonger Reve (2017): «Arbeidsplassene skapes i de nye vekstbedriftene» Sluttrapport fra MIT REAP South West Norway prosjektet*

Foto:
Ragnar Hartig

Bedrifter flytter inn til Oslo sentrum

Stadig flere etablerte selskaper, som for eksempel IBM og Microsoft, flytter fra utkanten av Oslo og inn til sentrum. Bakgrunnen er gjerne at de ønsker å være attraktive for nye og teknologiorienterte utviklingsmiljøer og arbeidstakere, og tettere på kunder og samarbeidspartnere.

I 2017 flyttet IBM sitt hovedkontor fra Kolbotn til moderne lokaler på Tøyen i Oslo sentrum. Et eget innovasjonssenter på gateplan er en viktig del av de nye lokalene. Senteret er et utstillingsvindu og en møteplass for partnere, kunder, forskere og andre. Den nye synligheten i bybildet gjør det lettere å tiltrekke seg framtidige medarbeidere og nye talenter.

– Flyttingen til Oslo har tilført ny energi til organisasjonen og er en naturlig del av overgangen til en ny tid for IBM i Norge. I tillegg er det viktig for oss å komme nærmere våre partnere, kunder og viktige innovasjonsmiljø.

Arne Norheim, administrerende direktør i IBM Norge

Blant de bedriftene som vokser til 20 ansatte, er de fleste lokalisert i hovedstadsregionen. Blant selskapene som vokser til 50 ansatte er nesten alle lokalisert i hovedstadsregionen. Forskingen viser videre at dette skyldes at de drar veksler på et voksende kunnskapsmiljø og et bedre «økosystem» for entreprenørskap. I 2014 lå Oslo sist blant de nordiske hovedstedene når det gjaldt investeringer i nye teknologiselskaper, men tall fra for 2017 og 2018 viser at Oslo vokser raskere og har tatt igjen både København og Helsinki.

I Oslo er det de senere årene utviklet miljøer og møteplasser for å koble gründere og venturekapital, samt en rekke etableringsmiljøer og inkubatorer for gründere. Eksempler er StartUp Lab, MESH, Oslo House of Innovation, og 657²⁸⁾. Disse arenaene utnyttes stadig bedre og øker samspillet mellom kunnskapsmiljøer og næringsliv. Utviklingen har skutt

fart etter 2014. Da hadde Oslo kun et par slike miljøer. I 2018 er antallet rundt 25 og det er i rask vekst. Den samme veksten skjer i tidligfase investeringer i nye oppstartsselskaper.

Økende kapitaltilgang

Investeringer i oppstartsselskaper har økt i takt med antall oppstartsselskaper, men fra et beskjedent nivå. I perioden 2014 til 2018 økte antallet investeringer på mer enn \$10 millioner fra 17 til 130²⁹⁾. Det voksende økosystemet for entreprenørskap i Oslo har trolig bidratt til at antallet oppstartsbedrifter med vekstpotensial også har økt. Økosystemet inkluderer blant annet inkubatorer, næringsklynger, akseleratorprogrammer og felles arbeidslokaler. Mange store etablerte selskaper knytter seg til entreprenørskapsmiljøene for å trekke veksler på kompetanse og nettverk.

²⁸⁾ Mange av disse miljøene er nærmere beskrevet i vedlegg 1 Beskrivelse av innovasjonsdistrikter

²⁹⁾ Nordic Web

	Offentlig administrasjon	Varehandel og reiseliv	KIFT	Bygg og anlegg	IKT	Finans	Eiendom	Personlige tjenester	Industri	Primærnæring
Danmark	34 %	23 %	9 %	6 %	4 %	3 %	1,0 %	5 %	13 %	2 %
København	35 %	22 %	11 %	4 %	7 %	4 %	1,3 %	7 %	9 %	0 %
Finland	28 %	21 %	11 %	7 %	4 %	2 %	1,0 %	6 %	15 %	4 %
Helsinki-Uusimaa	25 %	24 %	14 %	6 %	7 %	3 %	1,2 %	7 %	10 %	1 %
Sverige	33 %	20 %	13 %	7 %	4 %	2 %	1,6 %	5 %	12 %	2 %
Stockholm	30 %	20 %	19 %	5 %	8 %	4 %	1,7 %	6 %	5 %	0 %
Norge	35 %	21 %	10 %	8 %	4 %	2 %	1,0 %	4 %	13 %	2 %
Oslo	32 %	24 %	13 %	6 %	8 %	4 %	1,2 %	6 %	6 %	1 %
Oslo og Akershus	31 %	17 %	17 %	6 %	8 %	4 %	1,4 %	6 %	9 %	0 %

Figur 3: Næringsstruktur, målt som andel av sysselsetting i 2017. Kilde: Eurostat/SSB/Menon

Næringsstruktur som likner Stockholm, København og Helsinki

Oslos næringsstruktur har mye til felles med de andre nordiske hovedstedene. Dette er byer med et stort og variert innslag av spesialiserte kunnskaps- og tjenesteleverandører.

Figur 3 viser at Stockholm har et langt større innslag av KIFT-næringer enn de andre hovedstadsregionene. I Helsinki og København er det et markant høyere innslag av industrivirksomhet enn i Oslo-Akershus og Stockholm. Norge og hovedstadsregionen her har en relativt liten industrisektor. For Oslo sin del er industriarbeidsplassene etablert i randsonen, og andelen sysselsatte i industrien øker når Akershus inkluderes.

Andelen sysselsatte innen kunnskapsintensive næringer som IKT, KIFT og finans er på samme nivå i de nordiske hovedstadsregionene, og høyere enn på landsbasis i samtlige nordiske land.

Likevel viser tall fra Crunchbase i 2018³⁰⁾, verdens største database for teknologiselskaper, at Norge produserer 33 prosent færre teknologibaserte oppstartselskaper pr. innbygger enn våre naboland. En gjennomgang av internasjonale venturekapital-investeringer i samme database de ti siste årene, viser at det er investert 50 prosent mindre pr. innbygger i Norge enn Sverige, Danmark og Finland. Dette betyr ikke at vi ikke ser en sterk og positiv utvikling, men at vi kommer fra en svakere posisjon og har et stort utviklingspotensial i nye teknologibaserte næringsområder.

³⁰⁾ <https://www.crunchbase.com/>

2.3. Kompakt kunnskapsby

Oslo er en kompakt kunnskapsby med institusjoner lokalisert nær sentrum og nær hverandre. Dette gir potensial for økt interaksjon og samhandling mellom kunnskap, næring og byliv.

Næringslivet i Osloregionen er spredt, men bedrifter i samme verdikjede tenderer til å etablere seg nær hverandre. Blant faktorene som avgjør lokalisering, er tilgang til kompetanse, tilgjengelige lokaler og arealer og ønske om nærhet til kunder, leverandører og virksomheter i samme bransje. Slike konsentrasjoner kan ha et potensial for videre næringsutvikling og vekst gjennom en tettere kobling til universiteter og andre kunnskapsmiljøer.

Figur 4 viser at i områdene Oslo sentrum, Lysaker og Skøyen er andelen sysselsatte i kunnskapsintensive næringer høy, både i andel totalt og vekst. Konsentrasjonen av kunnskapsintensivt næringsliv er tydelig langs hele aksene mellom Smestad og Skøyen, og videre langs E18 mot Lysaker. Kunnskapsmiljøene i sentrum strekker seg både vestover mot Majorstuen og nordover langs Akerselva mot Nydalen. Nydalen – området rundt BI – er et viktig tyngdepunkt og et eksempel på 20 års målrettet satsing med å omforme nedlagte industriområder til et nytt kunnskaps- og teknologiintensivt næringsliv, regulere boligområder, etablere gode kollektivtransportløsninger, sikre grønne områder og et urbant tjenestetilbud. Det er utviklet et nytt, variert og attraktivt bymiljø. Stor-Blindern, som særlig utpeker seg innen helsefag, har en svært lav konsentrasjon av næringsliv sammenlignet med andre deler av byen. I de nye byområdene i Hovinbyen er det særlig områdene rundt knutepunktene som har de tydeligste konsentrasjonene av kunnskapsintensivt næringsliv.

Noen geografiske områder i Oslo har et særskilt potensial for næringsutvikling i samspill med kunnskapsinstitusjoner/-miljøer. Flere av de største forskningsinstituttene er lokalisert nær UiO på Blindern. For eksempel har SINTEF, et av Europas største uavhengige forskningsinstitutter med hovedkontor i Trondheim, en stor Oslo-avdeling på Gaustad med ca. 400 ansatte. CIENS og NGI er også lokalisert i området. Kommersialisering og eksisterende næringsvirksomhet i området

er i stor grad knyttet til forskningsaktiviteten. Det er imidlertid et stort uutnyttet potensial for ytterligere verdiskaping og arbeidsplasser i området.

Behovet for både teknologisk og grønn omstilling av dagens samfunn gjør Hovinbyen til et spennende område for framtidens næringsliv. Området har vært byens sentrum for industriell produksjon i lang tid, men omformes nå til en flerfunksjonell utvidelse av den tette byen. I tråd med *Strategisk plan for Hovinbyen*³¹⁾, skal området ha plass til både eksisterende og nye typer arbeidsplasser tilpasset framtidens næringsliv.

Studentene bosetter seg sentralt

De fleste studentene bosetter seg sentralt i Oslo, ofte i nærhet til egen utdanningsinstitusjon³²⁾. Figur 5 (s. 25) viser en tydelig akse fra sentrum og nordover langs Akerselva mot Nydalen, og vestover via Bislett og Majorstuen mot Frogner.

Et viktig bindeledd mellom høyere utdanningsinstitusjoner i Oslo er Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus (SiO), der 24 av byens utdanningsinstitusjoner er medlemmer. SiO er studentenes egen velferdsleverandør³³⁾, og har blant annet ansvar for å bygge og drifte studentboliger.

I 2018 har SiO ca. 8 900 studentboliger. SiO vedtok en ambisiøs boligstrategi i 2011, og når deres byggeprogram er fullført i 2023 vil Oslo kunne tilby nesten 12 000 studentboliger. Internasjonale studenter³⁴⁾ er blant gruppene som er prioritert for tildeling av studentboliger, fordi et boligtilbud er et helt avgjørende virkemiddel for studentutveksling.

SiO søker å tilby boliger nær campus og nær sentrum med kort avstand til kollektivknutepunkt med hyppige avganger. Det siste er særlig viktig fordi få studenter har bil. Når studentene bor nær kunnskapsinstitusjonene reduseres transportbehov, samtidig som studentene vil være med på å skape byliv og et større næringsgrunnlag på campus. Det beriker områdene og gjør dem til mer attraktive byområder.

Godt utviklet transport og mobilitet

For alle innbyggerne i Oslo skal grønne reisealternativer som gange, sykkel og kollektivtransport være

³¹⁾ *Strategisk plan for Hovinbyen ble behandlet i bystyret 20. juni 2018, sak 234*

³²⁾ *Se rapporten Stedfesting av studenters bosted i Oslo 2015 (Asplan Viak, 2016) for en nærmere beskrivelse av studentenes bostedsmønster.*

³³⁾ *SiOs tilbud omfatter boliger, treningstilbud, helse og rådgivning, mat og drikke, barnehager, foreninger og karriere-rådgivning. Faghøgskolene er også på vei inn i samskipnadsordningen i Norge.*

³⁴⁾ *Internasjonale studenter defineres her som internasjonale studenter på avtale.*

Universiteter og høyskoler
(størrelse illustrerer antall studenter: under 1 000, 1 000–4 999, 5 000–9 999, 10 000–20 000 og over 20 000)

Sykehus (størrelse illustrerer antall ansatte)

FoU-institusjoner i instituttsektoren (størrelse illustrerer antall årsverk)

Skinnegående kollektivtrafikk

T-bane Ringen

Tetthet av kunnskapsintensivt næringsliv

■ Høy tetthet

■ Lav tetthet

Figur 4: Kartet viser hvor det kunnskapsintensive næringslivet (KIFT) i Oslo er lokalisert.

Oslo som studenthovedstad

I følge Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT)³⁵⁾ er tilfredsheten med studiebyen blant studentene i Oslo litt over landsnittet. Et klart flertall rapporterer at de er fornøyde med studiebyen/-stedet totalt sett (score 69 mot landsnitt 67 på en skala fra 1–100). Oslo skårer bedre på kultur, kollektivtilbud, helsetilbud og utelivstilbud enn landsnittet, men skårer lavere på studentmiljø med 61 poeng (68 poeng nasjonalt) og boligtilbud med 49 poeng (56 poeng nasjonalt).

Ifølge SHoT 2018 opplever nesten én av tre Oslo-studenter ensomhet. Andre undersøkelser³⁶⁾ av studentenes forhold til Oslo som studentby har også pekt på at Oslo oppleves som stor og spredt, og at studentene er mer fornøyd med Oslo som by enn som studentby. Det er behov for å bli bedre integrert, da det kan være vanskelig for innflyttere å bli kjent med folk i Oslo. Neste halvparten av studentene har venner fra før studietiden som sin primære vennekrets. Aktiviteter uten alkohol etter-

spørres, og det bør finnes ordninger som gjør at man kan bli kjent gjennom hele året, ikke bare tiltak ved semesterstart. Internasjonale studenter etter-spør mer informasjon på engelsk.

Det er også mange studenter som velger Oslo nettopp fordi hovedstaden oppfattes som en by med et stort og variert kulturtilbud, og som en flerkulturell og åpen by hvor det også er mulig å være anonym. Studenter tenker også på livet etter studiene, og det trekkes fram at Oslo har flest attraktive jobber og er den beste byen for å skape kontakter og nettverk.

Studentene benytter framfor alt byens utelivs- og kulturtilbud i sentrum, og de reiser i hovedsak med T-bane, buss og trikk. Mye av det studentene etterlyser av tilbud i byen eksisterer allerede, men er for dårlig kommunisert. Et felles studenthus i sentrum for alle byens studenter står på studentenes ønskeliste, og de arbeider for å realisere dette i St. Olavs gate 32.

det naturlige førstevalget, og kollektivreisene utgjør allerede over halvparten av de motoriserte reisene i hovedstaden.

Flertallet av institusjonene for høyere utdanning ligger i vest eller sentralt i Oslo med relativt korte avstander til hverandre, til sentrum og til konsentrasjoner av kunnskapsintensivt næringsliv, FoU og oppstartsmiljøer. T-baneringen forbinder mange av de største aktørene, og trikkelinjene mellom sentrum og Gaustad er et godt supplement. Med etableringen av Lørensvingen er også Økern godt koblet på kunnskapsmiljøene i Nydalen, på Gaustad-Blindern og Majorstuen.

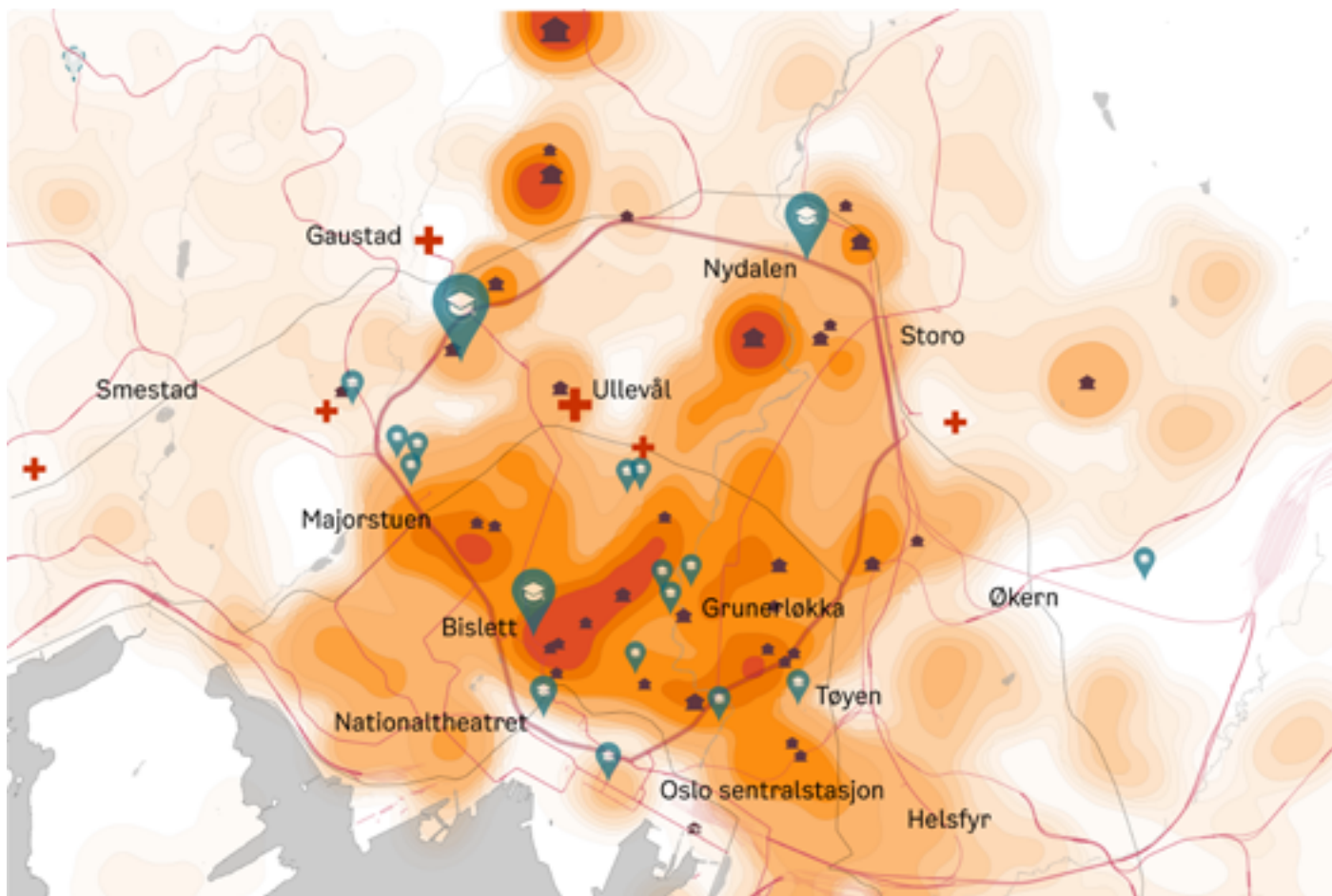
De siste årene er bysykkel-ordningen utvidet med stativer utplassert ved utdanningsinstitusjonene også utenfor Ring 2. I løpet av inneværende bystyreperiode

skal 60 nye kilometer sykkeltraseer anlegges. Disse by-rutene sikrer sammenhengende forbindelser for sykkel innenfor Ring 3 og vil koble kunnskapsmiljøene bedre sammen.

Selv om det er kort vei og effektive forbindelser mellom mange av byens kunnskaps- og næringsmiljøer, er det likevel behov for å styrke tilgjengeligheten til flere av miljøene. Oslo står foran store infrastrukturprosjekter som skal styrke kollektivtrafikken ytterligere. De største er ny T-bane til Fornebu og ny sentrumstunnel for T-banen. Dette åpner for viktige forbedringer for å få kunnskapsmiljøene i Oslo til å henge enda bedre sammen. Særlig relevant er det at ny T-banestasjon ved Bislett vil koble OsloMet direkte på T-bane-systemet. Kunnskapsmiljøene langs Fornebubanen vil få en stor gevinst om Volvatsvingen etableres.

³⁵⁾ <https://www.uio.no/studier/om/laringsmiljo/shot/rapportene/shot-2018-studentenes-helse-og-trivselsundersokelse.pdf>

³⁶⁾ For nærmere informasjon, se undersøkelser om Oslostudentene: Kvalitativ undersøkelse: Studentmobilitet (TNS Gallup, 2015) og Studentmobilitet. Oslo som studentby (TNS, 2016) på oppdrag fra Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus.

Universiteter og høyskoler
(størrelse illustrerer antall studenter: under 1 000, 1 000–4 999, 5 000–9 999, 10 000–20 000 og over 20 000)

Sykehus (størrelse illustrerer antall ansatte)

Studentboliger (størrelse illustrerer antall boliger)

Skinnegående kollektivtrafikk

T-bane Ringen

Demografi studenter

■ Høy tetthet

■ Lav tetthet

■ Lav tetthet

Figur 5: Hvor Oslo-studentene bor

Figur 7: Foreslått trase for ny sentrumstunnel for T-banen.

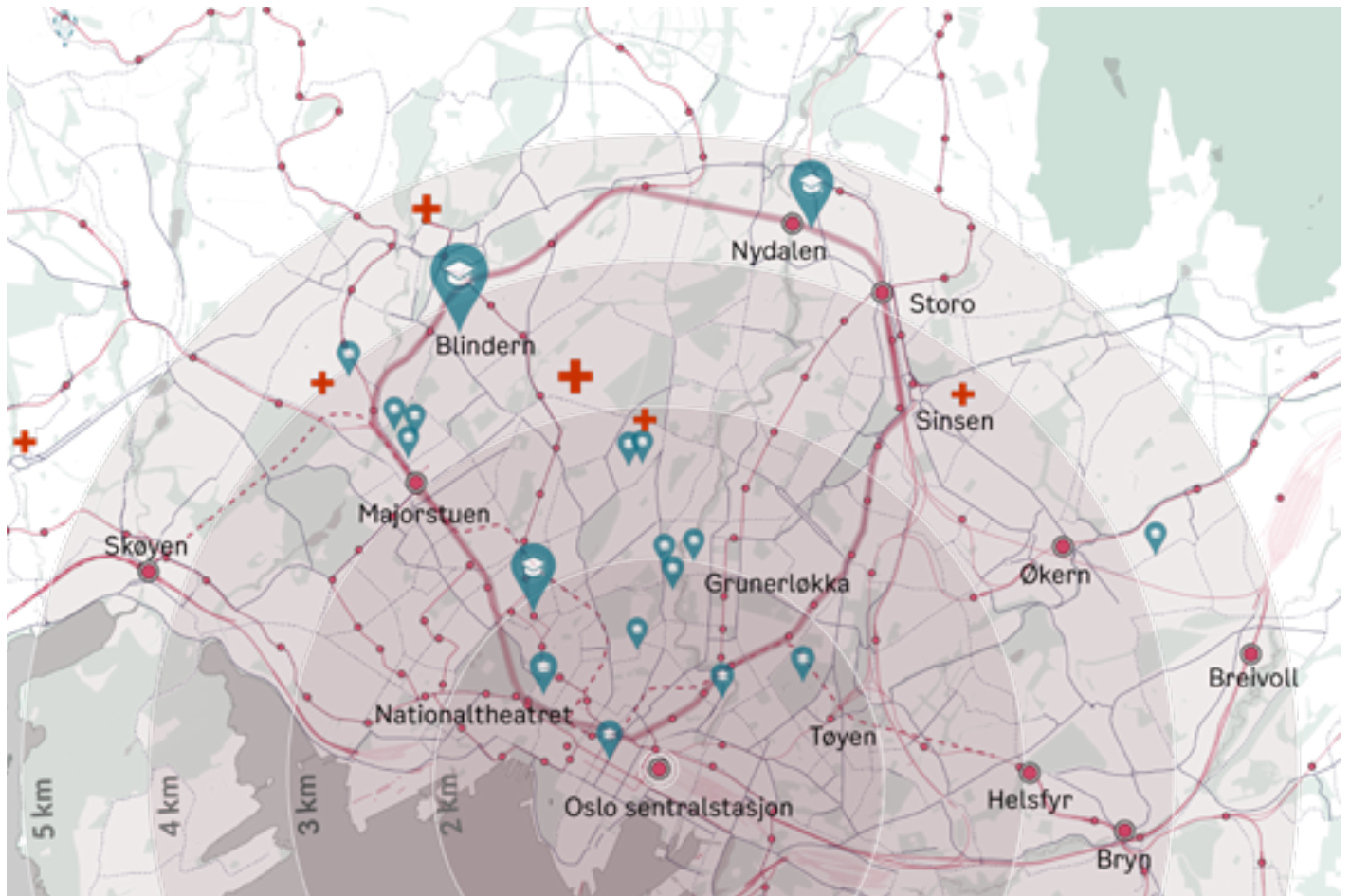
Det muliggjør direkte linjer fra Fornebu via Lysaker og Skøyen mot Blindern og Nydalen, eventuelt også mot Økern, uten å måtte reise via Majorstuen stasjon.

Konseptvalgutredning for økt transportkapasitet inn mot og gjennom Oslo (KVU Oslo-Navet)³⁷⁾ og Strategisk plan for Hovinbyen³⁸⁾ foreslår flere nye trikkelinjer, sammen med ombygging av de viktigste forbindelsene til by-boulevarder eller strøkgater med fokus på gående og syklende, på tvers i Hovinbyen. I tillegg foreslås en høykapasitets kollektivforbindelse i dalbunnen i Groruddalen, som skal koble Økern med Breivoll og videre mot Grorud. Et finmasket kollektivnett i Hovinbyen er nødvendig for å få til et attraktivt byområde som er i stand til å tiltrekke seg både kompetanse, nye virksomheter og investeringer.

KVU Oslo-Navet og Strategisk plan for Hovinbyen foreslår trikk og bussforbindelser, sammen med omarbeiding av de viktigste forbindelsene til strøkgater med fokus på gående og syklende, på tvers i Hovinbyen. I tillegg foreslås en høykapasitets kollektivforbindelse i dalbunnen som skal koble Økern med Breivoll og videre mot Grorud. Et finmasket kollektivnett i Hovinbyen er nødvendig for å få til et attraktivt byområde som er i stand til å tiltrekke seg både kompetanse, nye virksomheter og investeringer. De store endringene i kollektivinfrastrukturen, sammen med viktige prosjekter som Bilfritt byliv i sentrum, utbygging av sykkelveinettet og utvikling av nye mobilitetsløsninger gjør at trafikkbildet i Oslo vil endres vesentlig i løpet av noen få år. Dette vil gi mange nye muligheter for å koble kunnskapshovedstaden enda bedre sammen.

³⁷⁾ KVU Oslo-Navet Konseptvalgutredning for økt transportkapasitet inn mot og gjennom Oslo. 16. november 2015

³⁸⁾ Strategisk plan for Hovinbyen ble behandlet i bystyret 20. juni 2018, sak 234

Universiteter og høyskoler
(størrelse illustrerer antall studenter: under 1 000, 1 000–4 999, 5 000–9 999, 10 000–20 000 og over 20 000)

Sykehus (størrelse illustrerer antall ansatte)

Skinnegående kollektivtrafikk

Kollektivknutepunkt

T-bane Ringen

Ny planlagt bane

Sykelnettverk

Sykelnettverk blandet trafikk

Figur 6: Oslo som kunnskapshovedstad er konsentrert innenfor en radius på 5 km fra Oslo sentrum.

2.4. Behov for å omsette kunnskap og forskning til mer innovasjon og verdiskaping

Oslo skal være en næringsvennlig by. Et viktig formål med campusstrategien er å tilrettelegge for at det kunnskapsintensive næringslivet skal utvikle seg videre og etablere seg i byen. Oslo har mange sterke kunnskaps- og næringsmiljøer, men det er et stort uforløst potensial i det regionale systemet for innovasjon. Osloregionen lykkes ikke godt nok med å omsette forskning og kunnskap til innovasjon, nye bedrifter og arbeidsplasser som skal sikre framtidig verdiskaping og velferd³⁹⁾.

Klimautfordringen gir et ytterligere behov for å styrke koblingen mellom kunnskapsproduksjon og næringsliv. Utfasingen av fossile energikilder og overgangen til lav- og nullutslippsløsninger vil stille store krav til landets innovasjons- og omstillingsevne. Dette vil være en global omstilling, der Oslo har påtatt seg en lederrolle gjennom sitt ambisjonsnivå. Denne posisjonen må brukes til å fremme verdiskaping i Oslo basert på utvikling, kommersialisering og eksport av produkter og tjenester som er tilpasset og etterspørres i nullutslippssamfunnet.

Bak Stockholm og København på europeiske målinger

Regional Innovation Scoreboard (RIS)⁴⁰⁾ er EUs verktøy for å måle regioners innovasjonsevne. Undersøkelsen er basert på 16 indikatorer som måler innsatsfaktorer som utdanningsnivå og kompetanse, og resultater som antall patenter og teknologiekspert. Oslo og Akershus rangeres som en av de ledende regionene i Europa, men ligger fortsatt langt etter København og Stockholm⁴¹⁾. Oslo og Akershus skårer gjennomgående høyt på innsatsfaktorer som forskning og utvikling, men lavere når det gjelder faktisk innovasjon. Dette kan tyde på at regionen ikke har en effektiv og målrettet samhandling mellom academia, næringslivet og det

offentlige, verken når det gjelder kunnskapsutvikling, innovasjonsprosesser, kompetanseutveksling eller internasjonal profilering⁴²⁾.

Kunnskapsklynger trenger et innovasjonsøkosystem med minst fem aktører for å lykkes. Den tradisjonelle «Triple Helix» modellen med samspill mellom næringsliv, academia og myndigheter er et nødvendig fundament, men ikke tilstrekkelig, for å lykkes. De to ekstra aktørene som må tilføres innovasjonsøkosystemet er gründere og venturekapitalmiljøer. Det trengs også økt fokus på overgangen fra «start-ups» til «scale-ups», for å lykkes i større skala med kommersialisering av forskningsidéer⁴³⁾.

FoU-innsats i næringslivet på gjennomsnittlig nivå

Selv om næringslivet i Oslo er størst på FoU målt i volum, ligger næringslivet her bare litt over det nasjonale gjennomsnittet når man korrigerer for antall ansatte. Næringslivet i Oslo kjøper mindre FoU fra FoU-sektoren enn gjennomsnittet for landet. Det tyder på at samspillet mellom næringslivet og forskningssektoren ikke er godt nok utviklet. Næringslivets FoU-innsats i Norge er også lav sammenlignet med de andre nordiske landene. Næringslivet i Oslo har relativt få ansatte med doktorgrad sammenlignet med andre byer⁴⁴⁾.

Boligbygging har hatt nødvendig prioritet

Med de senere årenes kraftige befolkningsvekst har naturlig nok boligbygging og utbygging av skoler og barnehager hatt høy prioritet i Oslo. Det har medført en byutvikling som har vært areal- og transportfokusert. Fysisk tilrettelegging for næringsutvikling har i mindre grad vært et tema. Byens næringspolitikk har først og fremst basert seg på økonomiske virkemidler, som å stimulere eksisterende og nytt næringsliv. Det har ikke lyktes å integrere regionens fremste kunnskapsmiljøer i dette arbeidet og potensialet for lokal verdiskaping basert på forskning og utvikling er neppe hentet ut⁴⁵⁾.

³⁹⁾ Oslo kommune (2015): *Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025*

⁴⁰⁾ Regional Innovation Scoreboard (2017): http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/regional_en

⁴¹⁾ European Scoreboard – Se kapittel 3

⁴²⁾ Oslo kommune (2015): *Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025*

⁴³⁾ Reve, Torgler (2018): *Hva må til for å lykkes med innovasjon? BI Business Review*

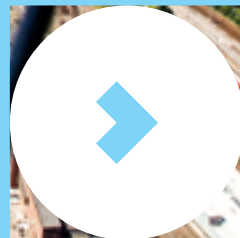
⁴⁴⁾ Forskningsrådet

⁴⁵⁾ Oslo kommune (2015): *Regional plan for innovasjon og nyskaping i Oslo og Akershus fram mot 2025*

Oslo skal være en næringsvennlig by og Oslo kommune skal tilrettelegge for at det kunnskapsintensive næringslivet skal kunne utvikle seg videre og at nytt næringsliv skal kunne etablere seg i byen.

Som landets senter for høyere utdanning og FoU-aktivitet og som tyngdepunkt for kunnskapsintensivt næringsliv, har Oslo svært gode forutsetninger for dette. Neste skritt er å oppnå større verdiskaping basert på bedre koblinger mellom kunnskapsmiljøene og næringslivet. Her ligger Oslo bak byer vi ønsker å sammenlikne oss med. Det er derfor relevant å se på hva andre byer har gjort.

Det er tema for det neste kapittelet.

3

Erfaringer fra kunnskapsbyer internasjonalt

Oslo er en næringsvennlig by og har mange styrker som kunnskapshovedstad, men kan likevel bli bedre. Viktig inspirasjon og læring kan hentes fra det andre byer har gjort for å koble kunnskapsmiljøer og næringsliv bedre sammen.

*Innovasjonsdistriktet
Copenhagen Science City bygger
sin profil rundt biovitenskap,
miljøteknologi og IKT, fagfelt der
København har verdensledende
forskning.*

3.1. Innovasjonsdistrikter – innovasjon og næringsutvikling rundt byers kunnskapsmiljøer

For å styrke næringslivet har flere byer, blant annet Stockholm og København, de siste årene etablert ulike former for innovasjonsdistrikter rundt sine sterkeste kunnskapsmiljøer. Framtidsrettet by- og næringsutvikling er et sentralt mål når innovasjonsdistrikter planlegges og realiseres.

Innovasjonsdistrikter er byområder der det legges til rette for at ledende ankerinstitusjoner som universitet, universitetssykehus eller store kunnskapsbedrifter skal ha oppstartssbedrifter, FoU-virksomhet og virksomheter som inkubatorer og akseleratorer i sin umiddelbare nærhet. Her finner man gjerne ulike former for samarbeid av lokaler, laboratorier, møte- og konferanserom, osv. Fysisk nærhet gjør det lett å dele kunnskap og arbeide sammen. For utdanningsinstitusjonene kan også nærheten til næringslivet bygge flere broer mellom studier og arbeidsliv ⁴⁶⁾.

Mens den første generasjonen forskningsparker gjerne var lokalisert utenfor bykjernen, er de nye innovasjonsdistriktene både bynære og bymessige, med god kobling til byen både fysisk og sosialt. De er kompakte, godt tilrettelagt for fotgjengere og syklister, og er lett tilgjengelige med offentlig transport. De har en god blanding av akademiske funksjoner, næringsliv, service-, kultur- og rekreasjonstilbud. De har gjerne innslag av boliger, ofte øremerket for studenter, gjesteforskere eller spesialkompetent arbeidskraft. Erfaringen viser at slike områder oppleves som attraktive og at de tiltrekker seg både virksomheter og kompetanse, særlig hvis ankerinstitusjonene også holder et høyt faglig nivå målt etter internasjonal standard.

The Brookings Institution ⁴⁷⁾ definerer et innovasjonsdistrikt som en konsentrasjon av økonomiske, fysiske og nettverksmessige ressurser (se figur 8 neste side). Når disse kobles sammen med en støttende, risiko-

villig kultur, danner de et økosystem for innovasjon som legger til rette for at nye idéer utvikles og at de kommersialiseres raskt.

The Brookings Institution beskriver følgende faktorer som viktige for å utvikle vellykkede innovasjonsdistrikter ⁴⁸⁾:

- 1. Kjernekompetanse.** Bygge videre på eksisterende styrker i et område som sikrer konkurransedyktighet – av både fysisk og økonomisk art.
- 2. Mennesker.** Virksomhetene må ha en sterk ledelse, høyt kvalifiserte forskere og god kompetanse.
- 3. Kultur.** Både virksomhetene og forskningskulturen må støtte deling av idéer. I tillegg må det etableres et godt arbeidsklima som bidrar til å tiltrekke seg kompetente mennesker.
- 4. Forretningsmuligheter.** Oppstartsbedriftene må kunne tiltrekke seg den kompetansen som trengs for å vokse.
- 5. Markedsetterspørsmål.** Innovative produkter og tjenester må finne et marked. Enten i innovasjonsdistriktet (et eksempel kan være et sykehus som etterspør medisinske og bioteknologiske produkter) eller i nasjonale eller globale markeder.
- 6. Tilgang til finansiering.** Både oppstartsbedrifter og infrastruktur som labfasiliteter trenger finansiering.
- 7. Transport- og arealutvikling.** Planlegging og reguleringer som sikrer god utvikling av innovasjonsdistriktet.
- 8. Rammebetingelser.** Muligheter for å takle ulike former for tillatelser etc. som kan hindre utviklingen av et innovasjonsdistrikt.

⁴⁶⁾ Katz, B. og Wagner, J. (2014): *The Rise of Innovation Districts*. Brookings Institution.

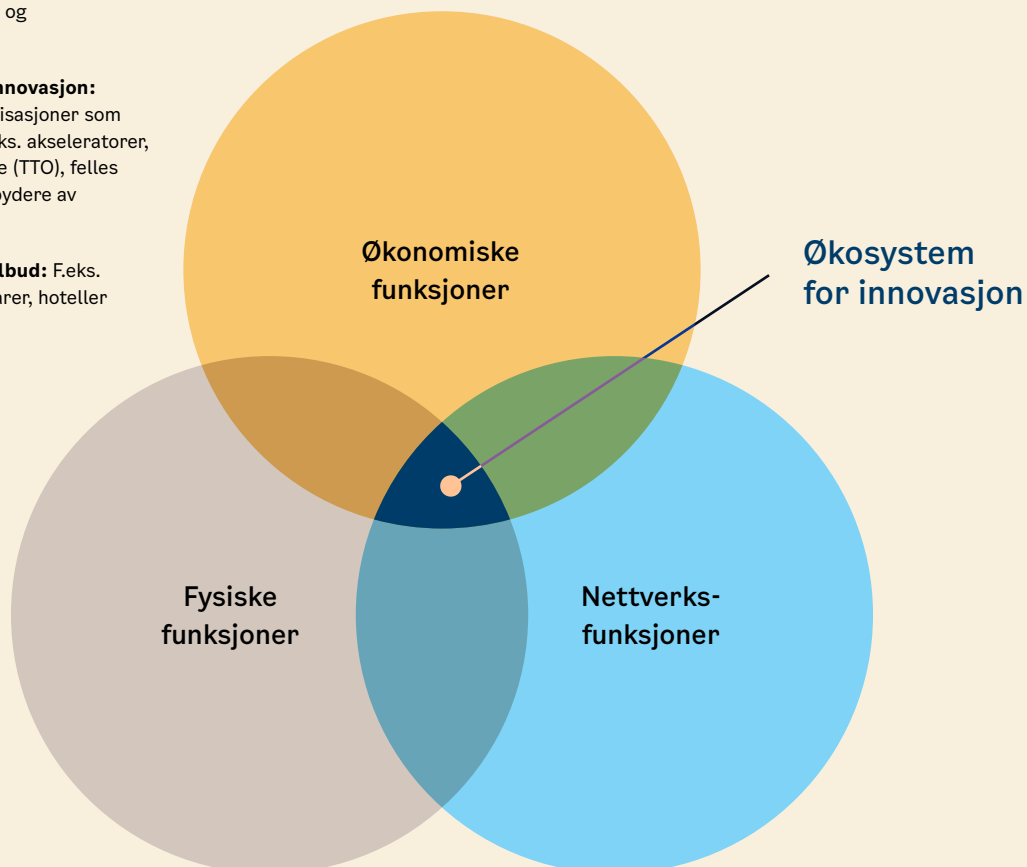
⁴⁷⁾ The Brookings Institution er en amerikansk forskningsinstitusjon og tankesmie grunnlagt i 1916. Den er gjentatte ganger kåret til verdens ledende tankesmie.

⁴⁸⁾ Baily, M. N. og Montalbano, N. (2018). *Clusters and Innovation Districts: Lessons from the United States Experience*. Brookings Institution.

- **Innovasjonsdrivere:** Forsknings- og utdanningsinstitusjoner, oppstartselskaper og entreprenører

- **Kultivatorer av innovasjon:** Bedrifter og organisasjoner som fremmer vekst, f.eks. akseleratorer, tech transfer office (TTO), felles arbeidslokaler, tilbydere av opplæring

- **Lokale tjenestetilbud:** F.eks. butikker, kaféer, barer, hoteller

- **Offentlige rom:** F.eks.parker, plasser og gater utformet for å fremme samarbeid og forbindelser.
- **Private:** Privateide bygninger som stimulerer til innovasjon, f.eks. kontorer, sambruk av lokaler, laboratorier
- **Kommunikasjon:** Infrastruktur, f.eks. transport, bredbånd

- **Møteplasser som styrker eksisterende tilknytninger:** Workshops, undervisning/læring, konferanser
- **Møteplasser som bygger nye, løse tilknytninger:** Nettverks-arrangementer, events, åpne arenaer
- **Spontane, tilfeldige møter og forbindelser**

Figur 8: Funksjoner i et innovasjonsdistrikt.

Katz, B. og Wagner, J. (2014). *The Rise of Innovation Districts*. Brookings Institution.

3.2. Innovasjonsdistrikter i København

København kommune har en overordnet plan om utvikling av fem områder i København som strategiske erhvervsbydeler, som tilsvarer det denne strategien omtaler som innovasjonsdistrikter. De fem områdene er: Copenhagen Science City, Sydhavn, Kødbyen, Ørestad Innovation City Copenhagen og Nordøstamager – områder som enten har næringsmessige styrker og/eller sterke universitetsmiljøer. Dette inngår i kommunens ambisjon om å øke realisering av næringsseidom, skape flere innovative virksomheter og flere vekstbedrifter. Målet er fem prosent årlig vekst i BNP og 20 000 nye private arbeidsplasser.

I planlegging av innovasjonsdistriktene er kommunen opptatt av å se den fysiske byplanleggingen i tett sammenheng med næringspolitikken og tilrettelegge for at relevante virksomheter skal kunne lokalisere seg tett på byens kunnskapsmiljøer. København kommune er en aktiv tilrettelegger for samarbeidet mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjonene, og spiller en aktiv rolle som planmyndighet i arbeidet med å utvikle innovasjonsdistriktene.

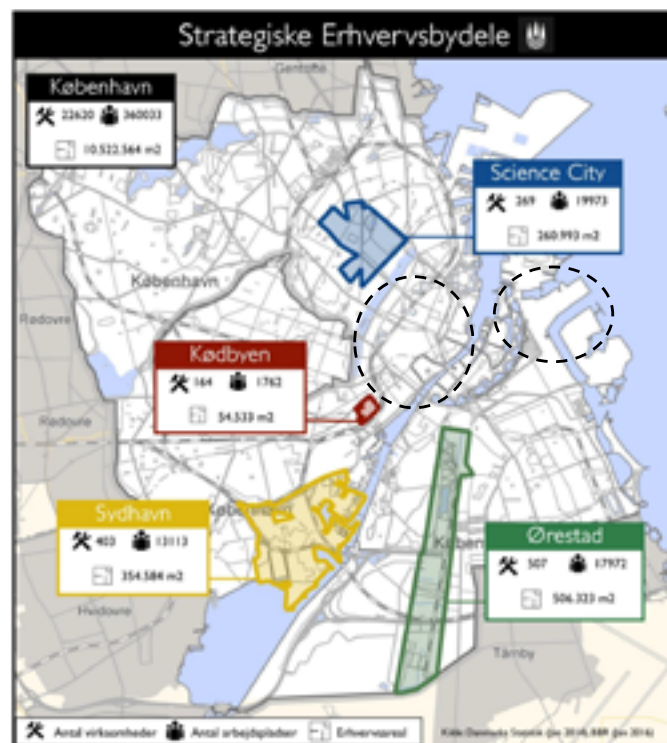
Eksempler

Copenhagen Science City

Arbeidet med å utvikle Copenhagen Science City startet i 2010. Innovasjonsdistriktets profil er relatert til biovitenskap, miljøteknologi og IKT, fagfelt København har verdensledende forskning på. Området har også høy konsentrasjon av helseaktører. Nøkkelaktører er Københavns universitet, Rigshospitalet, Metropol, Cobis, Symbion, København kommunes enhet for sunn vekst, ESS datasenter. Det er etablert et utviklingsråd der nøkkelaktørenes toppledelse og Københavns kommune er med. Det daglige arbeidet ledes av et sekretariat, der København kommune også deltar med finansiering og personalressurser ⁴⁹⁾.

Ørestad Innovation City Copenhagen

Ørestad Innovation City Copenhagen (ØICC) er et strategisk, tverrsektorielt innovasjonspartnerskap mellom en rekke framtdsrettede bedrifter, utdanningsinstitusjoner (inkl. Det juridiske fakultet ved Københavns Universitet), kulturinstitusjoner, offentlige institusjoner og andre relevante aktører, som først og fremst vil

Figur 9: Innovasjonsdistrikter i København

noe sammen. Visjonen er å bli et internasjonalt innovasjonsdistrikt i verdensklasse, som fungerer som et levende laboratorium for bærekraftig næringsutvikling, og som skaper framtidens modeller for den innovative byen. Dette skal gjøres gjennom å mobilisere og styrke relasjonene mellom aktørene i Ørestad og sette rammene for at det kan skapes nye idéer, konkrete innovasjoner og bærekraftige løsninger som Danmark skal kunne leve av i morgen.

ØICC har fem strategiske innsatsområder som skal bidra til å stimulere bydelens utvikling mot å bli et internasjonalt innovasjonsdistrikt i verdensklasse:

- 1) Utvikle ny tilnærming til sektorovergrepene innovasjon
- 2) Styrke medlemmenes internasjonale profil
- 3) Stimulere arbeidet med bærekraftig vekst
- 4) Tiltrekke framtidens kompetanse og talent
- 5) Utvikle Ørestad til et enda sterkere konferanse- og kulturområde, tett på sentrum, tett på verden

⁴⁹⁾ <https://copenhagensciencecity.dk/>

ØICC er i dag organisert som et nettverk med 32 medlemmer som betaler en medlemsavgift (status oktober 2018). Det er etablert en styringsgruppe og et arbeidende sekretariat som leder det daglige utviklingsarbeidet ⁵⁰⁾.

3.3. Innovasjonsdistrikt i Stockholm

Hagastaden/Stockholm Science City

I 2007 ble det formulert en visjon om at Hagastaden i Stockholm skulle bli et verdensledende senter for biovitenskap. Daværende rektor ved Karolinska Institutet tok initiativ overfor andre universiteter i Stockholm, med mål om å utvikle en klynge innenfor biovitenskap. Allerede rundt 1990 opprettet Stockholms tre universiteter (Karolinska Insitutet, Kungliga Tekniska Högskolan og Stockholms universitet) Stockholm Science City Foundation (SSCi), en felles stifelse for å styrke samarbeidet seg i mellom og sikre at områdene rundt universitetene ble utviklet på en måte som gagnet deres virksomheter. SSCi skulle også arbeide med å styrke universitetenes samspill med verden og næringslivet. Parallelt med dette jobbet man med å utvikle de fysiske områdene.

I 2008 fikk SSCi i oppdrag å arbeide med utviklingen av Hagastaden og realisere visjonen som verdensledende biovitenskapelig senter. SSCi finansieres av Stockholms läns landsting, Stockholm stad og Solna stad og de tre universitetene. De mottar også støtte fra eiendomsutviklerne som er engasjert i Hagastaden. De er organisert med et styre bestående av bydirektørene og andre representanter fra Stockholm stad og Solna stad, representanter fra universitetene og privat næringsliv. Det daglige arbeidet utføres av en organisasjon på åtte personer. Utvikling av Hagastaden er også et stort byutviklingsprosjekt og både Stockholm stad og Solna stad har vært koblet tett på arbeidet ⁵¹⁾.

SSCi begynte å måle resultater av arbeidet i Hagastaden i 2011. Da fantes det 67 bedrifter som var aktive innenfor biovitenskap. I 2014 var det 90 bedrifter og i dag finnes over 100 bedrifter. MSD og Bayer er eksempler på to større farmasøytiske virksomheter som har valgt å etablere seg i Hagastaden.

For å sikre velferden vår trenger vi enda flere jobber i privat sektor i årene framover. Derfor er det viktig å knytte kunnskapsmiljøer og bedrifter tettere sammen. Det kan bidra til etablering av flere bedrifter og til flere jobber i eksisterende bedrifter.

Ole Erik Almlid, fungerende administrerende direktør i NHO

Eksempler på innovasjonsdistrikter i andre byer

Barcelona: 22@barcelona
<http://www.22barcelona.com/>

Boston: Kendall Square
<https://www.kendallsq.org/>

London: White City Campus
<http://www.imperial.ac.uk/white-city-campus/>

New York: The Brooklyn Tech Triangle
<http://brooklyntechtriangle.com/>

⁵⁰⁾ <https://oicc.dk/>

⁵¹⁾ <https://ssci.se/>

*Stockholm Science City Foundation
finansieres av Stockholms läns
landsting, Stockholm stad, Solna stad
og byens tre universiteter.*

Kunnskap om og et omforent bilde av Oslos situasjon og utfordringer må ligge til grunn for arbeidet med å videreutvikle Oslo som kunnskapsby og næringsregion.

Det er mye å lære av andre byer som har tilsvarende ambisjoner. Dette har vært til inspirasjon for strategien som presenteres i neste del.

ILLUSTRASJON: Wim Gandh Arkitektkontor

4

Innsatsområder og tiltak

Campusstrategiens hovedmål er å styrke Oslo som en internasjonalt attraktiv kunnskapshovedstad og som næringsvennlig by. Et bedre samspill mellom byutvikling, utdanning, forskning, næringsliv og offentlig sektor skal bidra til økt verdiskaping, innovasjon, omstilling til nullutslippssamfunnet og flere arbeidsplasser.

«Oslo skal være en attraktiv by for næringslivet, og byutviklingen skal styres slik at Oslo kan videreutvikles som en sterk kunnskapshovedstad.»

Forslag til kommuneplan for Oslo 2018

En attraktiv kunnskapsby skapes først og fremst gjennom ledende innovasjonsmiljøer og høyt faglig nivå på utdannings- og forskningsinstitusjonene. Men samspillet med byen rundt og fysiske kvaliteter i by- og campusområder spiller også en viktig rolle.

Et kunnskapsbasert næringsliv har behov for tett kontakt med forskningsfronten innen sine fagfelt. Fysisk nærhet mellom virksomheter gir bedre mulighet for kunnskapsdeling. Studier tyder på at fysisk nærhet også stimulerer innovasjon og bidrar til økonomisk vekst og ny næringsutvikling. Der flere bedrifter lokaliserer seg nær hverandre, kan de dra nytte av tettere samarbeid, i tillegg til å dele kompetanse og fasiliteter. Dette gir bedre rammer for å koble, dele og lære på tvers av virksomheter, og kan omfatte flere bedrifter i samme bransje eller fra ulike bransjer som kompletterer hverandre. Oppstartsbedrifter etableres ofte i slike miljøer.

Det er derfor et viktig formål i campusstrategien å legge til rette for mer og bærekraftig verdiskaping og flere arbeidsplasser rundt byens fremste kunnskapsmiljøer.

Strategien peker på hvordan kunnskapsinstitusjoner og næring bør inngå naturlig og integrert i byutviklingen, slik at det bidrar til funksjonsblanding, byliv og aktivitet. Ved å støtte opp under en slik byutvikling og legge til rette for en kritisk masse av kunnskapsintensivt næringsliv i utvalgte områder, følger strategien opp føringer om bærekraftig fortetting i forslag til *Kommuneplan for Oslo 2018*. Kommunen vil spille en nøkkelrolle som pådriver i arbeidet, mens aktørene må utnytte de mulighetene dette åpner.

Campusstrategien er gruppert i to innsatsområder med tilhørende tiltak. Innsatsområdene er:

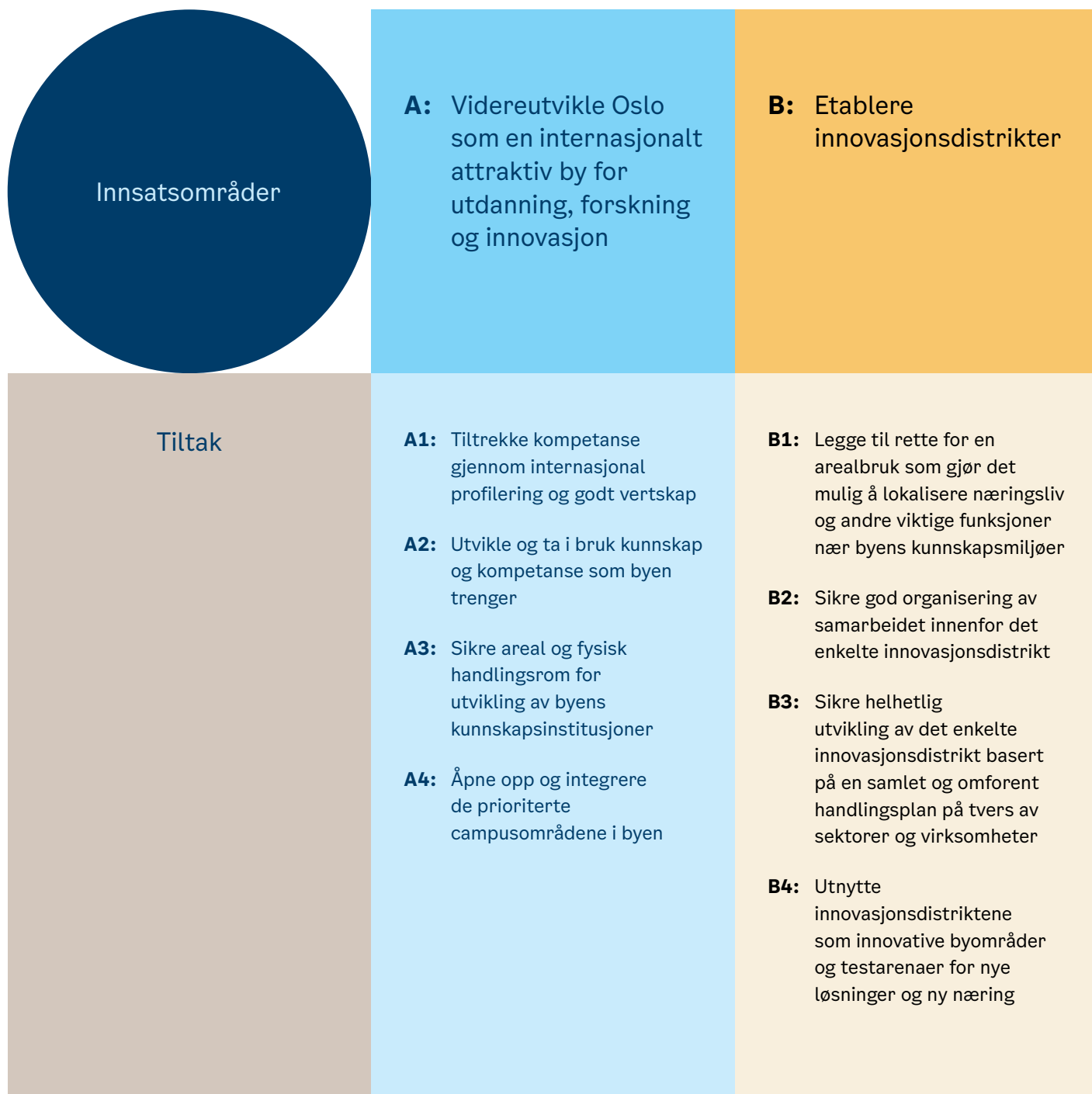
A: Videreutvikle Oslo som en internasjonalt attraktiv by for utdanning, forskning og innovasjon

B: Etablere innovasjonsdistrikter

Det ligger et stort potensial i økt verdiskaping fra forskning. For å ta ut dette er vi helt avhengig av å ha næringsaktører og entreprenører tett på våre campuser. Det foreslåtte innovasjonsdistriktet Oslo Science City tar utgangspunkt i Norges sterkeste klynge for kunnskap, IKT og helse. Gjennom tett samarbeid mellom partene og høye ambisjoner for hva vi kan få til, kan vi løfte dette området til et kunnskapssentrum på høyt internasjonalt nivå.

Svein Stølen, rektor, Universitetet i Oslo

Figur 10: Oversikt over innsatsområder og tiltak i campusstrategien

4.1. A: Videreutvikle Oslo som en internasjonalt attraktiv by for utdanning, forskning og innovasjon

For at flere dyktige mennesker skal velge Oslo som et sted å studere, bo og arbeide, må kunnskapsbyens kvaliteter og muligheter synliggjøres og profileres internasjonalt. Oslo må også være en god vertsby som tar vel imot de som kommer hit, og studentene er særlig viktige.

Dagens elever og studenter er morgendagens arbeidskraft og entreprenører. Studentene er en ressurs for byen, og utdanningen må i større grad kobles til arbeids- og næringslivet. Det er også viktig at kommunens tjenesteutvikling baseres på relevant forskningsbasert kunnskap og teknologi gjennom et samspill med kunnskapsmiljøene. Det vil gjøre Oslo til en bedre by å bo i for hele befolkningen.

Det skal lages retningslinjer for fysisk utvikling av områder rundt kunnskapsinstitusjoner med mer enn 500 studenter og for byens sykehus. Disse områdene skal omtales som prioriterte campusområder. Retningslinjene skal bidra til at institusjonenes

eget arealbehov ivaretas. Det må legges vekt på at områdene skal utvikles flerfunksjonelt, åpnes opp og integreres i byen, på en slik måte at de gir merverdi til området rundt og byen for øvrig. Klimavennlig utvikling skal hensyntas i de prioriterte campusområdene. Dette kan f. eks. gjøres ved at nye funksjoner utnytter eksisterende bebyggelse der det er formålstjenlig.

Tilsvarende ambisjoner skal også ligge til grunn når nye kunnskapsinstitusjoner etableres eller eksisterende institusjoner flyttes.

Fire tiltak er sentrale i dette arbeidet:

- A1:** Tiltrekke kompetanse gjennom internasjonal profilering og godt vertskap
- A2:** Utvikle og ta i bruk kunnskap og kompetanse som byen trenger
- A3:** Sikre areal og fysisk handlingsrom for utvikling av byens kunnskapsinstitusjoner
- A4:** Åpne opp og integrere de prioriterte campusområdene i byen

Foto:
UiO/Jarli&Jordan

Det skal være attraktivt og enkelt å være student i Oslo. For å bli den beste studentbyen må vi tilby gode studentboliger, sørge for sosiale møteplasser og faglige utviklingsmuligheter. Vi jobber tett med Oslo kommune for å få til dette.

Maya Sol Sørgård, Studenthovedstaden

TILTAK A1:

Tiltrekke kompetanse gjennom internasjonal profilering og godt vertskap

Å vise fram Oslos kvaliteter og muligheter som kunnskapsby er viktig for å gjøre byen mer attraktiv som sted for investering, etablering, arbeid, studier og konferanser.

Oslo kommune vedtok i 2015 en felles internasjonal profileringsstrategi for Osloregionen. Kjernen i strategien er en felles merkevareplattform for å kommunisere regionens kvaliteter mer enhetlig. I oppfølging av strategien vil Oslo kommune bidra til at Oslo profileres tydeligere som kunnskapsby, og legge til rette for samarbeid om profileringstiltak rettet mot prioriterte målgrupper. Oslo Innovation Week er eksempel på et slikt tiltak. Det ligger store muligheter i å delta sammen i internasjonale fora og dra nytte av hverandres internasjonale nettverk.

Oslo skal være en god vertsby og ta vel imot de som kommer hit for å studere og arbeide. Oslo kommune vil utvikle en engelskspråklig digital vertskapstjeneste som samler informasjon om offentlige tjenester og andre relevante tilbud, som f.eks. norskopplæring og bolig. Tjenesten skal bidra til at det blir enklere å etablere seg i Oslo for internasjonale studenter, forskere og kunnskapsarbeidere. Bibliotekene er også en stadig viktigere møteplass i lokalmiljøene. De er derfor en aktuell samarbeidspartner i arbeidet med å etablere og styrke felles møteplasser for studenter i byen og arena for formidling av forskning og kunnskap.

Kommunen vil også videreføre innsatsen for å gjøre Oslo til en bedre studieby, bl.a. gjennom samarbeidet som er etablert om Studenthovedstaden, dialogmøter og felles velkomstarrangement for nye studenter i Oslo.

I tillegg vil kommunen videreføre samarbeidet med Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus (SiO) om bygging av studentboliger gjennom aktivt å legge til rette for en utbygging i tråd med SiOs strategi.

Oslo kommune vil:

- utvikle en engelskspråklig digital vertskapstjeneste som samler informasjon om offentlige tjenester og andre tilbud som gjør det enklere for internasjonale studenter, forskere og kunnskapsarbeidere å etablere seg i Oslo.
- bidra til å profilere Oslo tydeligere som kunnskapsby gjennom å videreutvikle Oslo Brand Toolbox som en felles verktøykasse for profilering (fakta, historier, bilder) og samarbeide om profileringstiltak, bl.a. for å styrke Oslo som foretrukket alternativ for faglige konferanser og kongresser.
- i tett samarbeid med SiO legge til rette for bygging av studentboliger med sentrumsnær beliggenhet og/eller med kort avstand til de største utdanningsinstitusjonene og kollektivknutepunkt.
- videreføre samarbeidet med arbeidsgruppen Studenthovedstaden (studentledere), studiestedene og SiO om dialogmøter og felles velkomstarrangement for nye studenter i Oslo, og utvikle nye tiltak som gjør Oslo til en bedre studieby.
- utnytte bibliotekenes funksjon som møteplass og arena for formidling av forskning og kunnskap.
- støtte opp under studentenes arbeid for å etablere og styrke felles møteplasser i byen, og koble satsingen til utvikling av innovasjonsdistrikter. Et eksempel er studentenes ønske om etablering av et felles studenthus i sentrum.

TILTAK A2:

Utvikle og ta i bruk kunnskap og kompetanse som byen trenger

Et nært samarbeid mellom Oslo kommune, byens kunnskapsinstitusjoner og næringsliv er viktig for å øke kompetansen til kommunens medarbeidere og en forutsetning for å kunne tilby bedre tjenester innenfor områder som miljø, helse og velferd til en stadig voksende befolkning. Oslo kommune er også ansvarlig for grunnopplæringen og videregående skole i Oslo, og har sammen med byens høyere utdanningsinstitusjoner en nøkkelrolle i å utdanne morgendagens arbeidskraft og entreprenører.

For å gjøre byens elever og studenter bedre forberedt på høyere utdanning og arbeidsliv, må det sikres helhet og sammenheng i opplæringsløpene. Skal en lykkes med dette, må samarbeidet mellom videregående skole, byens universiteter og høyskoler og arbeids- og næringslivet styrkes. God informasjon og praktisk erfaring med arbeids- og næringslivet under utdanningen vil kunne bidra til økt relevans i opplæringen og at flere fullfører og består utdanningen. Det vil også kunne lette overgangen mellom videregående opplæring og høyere utdanning, samt styrke de unges muligheter i arbeidsmarkedet.

Mangel på arbeidskraft og rett kompetanse kan være kritisk for veksten i næringslivet i Oslo, og for kvaliteten på offentlig og privat tjenesteyting. Vi har i dag ikke god nok oversikt over framtidens kompetansebehov i Oslo. Like kritisk er det at personer som står langvarig utenfor arbeidslivet opplever et økende gap mellom egen kompetanse og arbeidsgiveres behov for kompetanse. Med økende krav til effektivitet, formell kompetanse og omstillingsevne er det grupper som opplever at inngangen til arbeidslivet blir smalere. Dette er utfordringer byrådet vil møte blant annet gjennom dialog med institusjoner for høyere utdanning. Det trengs et bedre samarbeid om å møte framtidens kompetansebehov, og om utvikling av strategier for inkludering av alle i et arbeidsmarked i hurtig endring. Byrådet vil i 2019 legge fram en arbeids- og kompetansepolitisk strategi som ser nærmere på disse utfordringene.

Oslo kommune vil:

- styrke samarbeidet mellom videregående skoler, høyere utdanning og arbeids- og næringslivet, som f. eks. samarbeidet mellom Ullern vgs og Oslo Cancer Cluster og mellom Universitetet i Oslo og Blindern vgs.
- samarbeide med næringslivets organisasjoner og byens kunnskapsinstitusjoner om utvikling av studiepoenggivende praksis i arbeids- og næringslivet for byens studenter. Legge til rette for at kommunens egne virksomheter skal ta imot studenter i slike ordninger.
- kartlegge framtidig behov for kompetanse i regionens arbeids- og næringsliv og iverksette tiltak for å møte dette. Vurdere samarbeid om etter- og videreutdanning som en del av dette arbeidet.
- samarbeide med kunnskapsinstitusjonene om å legge til rette for at byens studenter kan bidra til å utvikle løsninger på samfunnsutfordringer i Oslo.
- vektlegge behovet for forskning og innovasjon knyttet til egen virksomhetsutvikling. Etablere gode prinsipper for samhandling med kunnskapsmiljøene som inkluderer et felles kontaktpunkt for dialog om dette.
- ta i bruk næringspolitiske virkemidler som fremmer innovasjon og næringsutvikling, samt forskning innen prioriterte områder.
- være en aktiv partner i større forsknings- og innovasjonsprosjekter, og se EUs ramme-program for forskning og innovasjon som et prioritert virkemiddel. Ta i bruk eksisterende og nye ordninger for utveksling av personell, gjesteforelesere og ordningen for offentlig sektor-ph.d.

I samarbeid med kunnskapsinstitusjonene vil kommunen også legge til rette for at byens studenter kan bidra i utviklingen av nye løsninger på samfunnsutfordringer. Et eksempel er «Oslo bystudio» som skal fremme eksperimentelle studentprosjekter for å gjøre Oslo til en mer bærekraftig og bedre by å bo i.

I tillegg vil kommunen tydeliggjøre egne behov for forskning og innovasjon, og ta i bruk næringspolitiske virkemidler som fremmer innovasjon og næringsutvikling samt forskning innen prioriterte områder. Kommunen har også ambisjon om å bli en mer aktiv partner i større forsknings- og innovasjonsprosjekter, og EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er et prioritert virkemiddel. Dette vil være aktuelt på tvers av sektorer i kommunen. For å styrke kommunen som en kunnskapsbasert og innovativ tjenesteleverandør, er det også viktig å ta i bruk nye og eksisterende ordninger for utveksling av personell, gjesteforelesere, offentlig sektor-ph.d. osv.

Foto: Alexander Myklebust

Oslo bystudio

I 2019 skal Oslo bystudio lanseres i forbindelse med Miljøhovedstadsåret. Oslo bystudio gir studenter, ansatte ved byens utdanningsinstitusjoner, kommunens ansatte og andre interessenter muligheten til å samarbeide om eksperimentelle prosjekter som skal bidra til å gjøre Oslo mer bærekraftig, mer levende og til en bedre by å bo i. Oslo bystudio er et samarbeid mellom Universitetet i Oslo, Handelshøyskolen BI, OsloMet – storbyuniversitetet, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo og Oslo kommune.

Oslo bystudio vil være berikende for byen, gi studenter muligheten til å tilegne seg kompetanse og ferdigheter gjennom arbeid med konkrete prosjekter. Legge til rette for samarbeid på tvers av institusjoner innen høyere utdanning i Oslo. Studentene skal jobbe sammen i tverrfaglige grupper, identifisere løsninger og i løpet av et halvt år sette sitt prosjekt ut i livet. Oslo bystudio er inspirert av Vancouver CityStudio som siden oppstarten i 2010 har lansert over 500 prosjekter.

Vær
nærmiljøvennlig

Minigjenbrøksstasjon

Oslo Origo – Oslo kommunes digitale transformasjon

Oslo kommune skal gjennom en radikal digital transformasjon for å speile den teknologiske utviklingen ellers i samfunnet. Målet med digitaliseringen er å tilby innbyggere og næringsliv enklere og bedre kommunale tjenester og samtidig gjøre kommunen til en mer effektiv tjenesteleverandør. For å få til dette må man ha god kunnskap om behov og utvikle gode løsninger i samarbeid med innbyggerne, næringslivet og FoU-miljøer.

Dette er bakgrunnen for at Oslo Origo ble opprettet i 2017. Kjernen i satsingen er etableringen av et internt kompetansemiljø for teknologi, produktutvikling og organisasjonsutvikling som skal være en sentral drivkraft i kommunens digitale transformasjon.

«Ny i byen» er et eksempel på nye proaktive innbyggertjenester. Den gir personer som flytter til Oslo en skreddersydd e-post med informasjon om bydelen, kollektivtrafikk, kildesortering og annen praktisk informasjon om nærmiljøet de flytter til. Løsningen er basert på informasjon kommunen allerede besitter og trigges automatisk av endringer i sentrale registre. Tilbakemeldingene er positive

og løsningen utvikles videre for andre behov som f.eks. praktisk informasjon når man har fått barn og i forbindelse med søknad om barnehageplass.

Oslo-nøkkelen er en digital nøkkel som gir innbyggerne enkel tilgang til kommunale okaler og tjenester. Med elektronisk identifikasjon og tilgangsstyring fjerner man barrierene som ligger i fysiske nøkler og begrensede åpningstider. På sikt er Oslo-nøkkelen tenkt å samordnes med kommunens fellesløsning for booking for å gjøre det enda enklere for innbyggere å benytte seg av kommunens møterom, øvingslokaler, gjenbruksstasjoner, offentlige bad og bibliotek. Det handler om å gjøre Oslo enda mer tilgjengelig og attraktiv for innbyggerne.

Oslo Origo jobber også for at det skapes flere arenaer for å eksperimentere, teste og utvikle nye løsninger sammen med næringsliv og forskningsmiljøer. Oslo Origo deltar allerede aktivt i Meet Corporates arrangementene i regi av StartupLab i Forskningsparken.

TILTAK A3:

Sikre areal og fysisk handlingsrom for utvikling av byens kunnskapsinstitusjoner

Kunnskapsinstitusjoner har også behov for å vokse og utvikle seg. Skal de inngå som en del av en flerfunksjonell byutvikling, må det sikres arealer nær institusjonene som legger til rette for det. Det skal derfor gis retningslinjer for fysisk utvikling av områder rundt kunnskapsinstitusjoner med mer enn 500 studenter og rundt byens sykehus. Disse områdene skal omtales som *prioriterte campusområder*.

De etablerte institusjonene har ulike behov. Noen trenger mer plass til egen virksomhet, mens andre har behov for nærhet til andre funksjoner som næringsliv, service, student- og forskerboliger, kontorfellesskap og byliv. Utviklingen av nye prosjekter tett på byens eksisterende kunnskapsinstitusjoner må derfor vurderes mot behovet i hvert tilfelle.

Oslo har positive erfaringer med å koble videregående skole og høyere utdanning. I utkast til Skolebehovsplan 2018–2027 er det pekt på at klyngetenkning skal stå sentralt ved utvikling og lokalisering av nye videregående skoler i Oslo. Det vil si tett kopling mot ulike kunnskapsmiljøer, og samlokalisering der det er mulig. Sterke fagmiljøer, tydelig konsept/fagprofil, og nær tilknytning til samfunnet for øvrig bidrar til gode og attraktive læringsarenaer. For å styrke koblingene mellom skole og høyere utdanning bør både nye og eksisterende videregående skoler inngå i dette samspillet.

Oslo kommune vil:

- lage retningslinjer for utvikling av kunnskapsinstitusjonenes arealer ved revisjon av kommuneplanens arealdel. Retningslinjene skal sikre at kunnskapsinstitusjonenes eget arealbehov ivaretas.
- ha tett dialog med grunneier og den aktuelle institusjon ved prosjekter eller tiltak etter plan- og bygningsloven nær kunnskapsinstitusjoner, for å vurdere hvilket behov kunnskapsmiljøene har for næringsliv og andre funksjoner som bidrar til attraktive campusområder, slik som student- og forskerboliger, kontorfellesskap m.m.
- vurdere plassering i eller nær et prioritert campusområde eller innovasjonsdistrikt når nye videregående skoler skal etableres, og arbeide for at eksisterende videregående skoler bli koblet opp til innovasjonsdistrikter og prioriterte campusområder.

Statlig fokus på utforming av universitetsområder

I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019–2028 (Meld. St. 4) er det et eget kapittel om utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg. Her står det blant annet:

«Bygg og arealer ved universiteter og høyskoler har gjennomgått tilpasninger og endringer i tråd med samfunnsutviklingen og den faglige utviklingen. De første høyere utdanningsinstitusjonene i Norge spilte en avgjørende rolle nasjonalt som drivere for dannelse, nasjonsbygging og identitet. Etter hvert som økonomien utviklet seg til å bli mer industri-basert og senere tjenestedrevet, økte behovet for høyt utdannet arbeidskraft. Det ble behov for utdanningsinstitusjoner i hele landet, som skulle sørge for kvalifisert arbeidskraft og bidra til å skape verdier. Utbyggingen begynte for alvor på 1970-tallet. Tidlig på 1990-tallet hadde vi over 100 høyere utdanningsinstitusjoner. I de senere årene har utviklingen av universitets- og høyskolebygg tatt

en ny retning gjennom større strukturendringer og sammenslåinger av institusjoner.

Byggene er også et virkemiddel og en innsatsfaktor i næringspolitikken. Campusområdet blir brukt av næringslivet og fagmiljøene ved universitetet eller høyskolen i fellesskap. Samlokalisering av undervisning, grunnforskning og anvendt forskning gir et godt grunnlag for innovasjon og økonomisk utvikling.»

«Mange universiteter og høyskoler har også tett samarbeid med andre parter som det trolig ikke blir aktuelt å fusjonere med, men som har nytte av å være lokalisert på samme sted. Dette kan være lokalt næringsliv, forskningsinstitutter, samskipnader, aktører innenfor helsevesenet eller andre. Eksempler på dette er MediaCity Bergen eller SINTEF og NTNU. Ved Campus Ås har også mat-forskningsinstituttet Nofima og Norsk institutt for bioøkonomi hovedkontor.»

Foto:
Hans Fredrik Asbjørnsen

TILTAK A4:

Åpne opp og integrere de prioriterte campusområdene i byen

Åpne og byintegreerte campusområder bidrar til å gjøre områdene rundt kunnskapsinstitusjonene levende og attraktive for studenter, forskere og næringsliv – og for byens befolkning generelt. Tiltak som bidrar til en slik utvikling, vil være god byutvikling. Ved å gjøre områdene mer flerfunksjonelle, med naturlige møteplasser og krysningspunkter mellom ulike aktører, legges det til rette for økt samspill og innovasjon. Strategisk lokalisering og utvikling av campusområder kan også vitalisere nye områder og åpne for flere typer tilbud og brukere.

Virksomheter innenfor et campusområde skal ha arealer som er åpent tilgjengelige og aktiviteter som henvender seg til og inkluderer allmennheten. Sambruk av fasiliteter og fasader som eksponerer aktørenes fagområder og tilbyr aktiviteter til byens beboere er positivt.

Som et ledd i kommunens frivillighetssatsning, skal kommunale arealer og lokaler stilles til disposisjon for byens innbyggere. Her er det flere prosjekter som er satt i gang, blant annet et pilotprosjekt for å åpne skolene i større grad enn i dag, og en bookingløsning som skal gjøre det lettere å leie eller låne kommunens lokaler og anlegg. Dette er også relevant for byens studenter og i utviklingen av åpne campus i byen. Oslo kommunes mål om sambruk av lokaler og anlegg, er et virkemiddel for å utnytte kommunens egne arealer, noe som både er arealbesparende og bærekraftig. Sambruk bør også kunne gjelde for fasiliteter innenfor et campusområde, selv om det er både offentlige og private institusjonseiere i et slikt område. Det kan bidra til innovasjon at kunnskap og idéer deles mellom ulike aktører, og til byutvikling ved at lokalbefolkningen får tilgang til lokaler når de ikke er i bruk til akademisk aktivitet.

De fleste av byens kunnskapsinstitusjoner ligger i dag godt tilgjengelig med gange, sykkel og kollektivtransport fra sentrale deler av byen. Også nye campusområder må kobles på byen og regionen gjennom gode

Oslo kommune vil:

- i sin videre byutvikling legge til rette for at de prioriterte campusområdene integreres bedre i byen gjennom en variert arealbruk som komplementerer kunnskapsinstitusjonenes egen virksomhet.
- legge til rette for etablering av offentlige rom som lokaliseres og utformes slik at flest mulig av de prioriterte campusområdenes aktører kan ta dem i bruk. Disse møteplassene skal invitere til opphold og bidra til byliv, være varierte og ha høy kvalitet i sin utforming.
- gi føringer for bruk av førsteetasjer og utfordre kunnskapsinstitusjonene til å eksponere sine fagområder og tilby aktiviteter til byens befolkning.
- oppfordre til sambruk og tilgjengeliggjøring av lokaler og fasiliteter i de prioriterte campusområdene for flere brukere.
- i sin langsiktige transportplanlegging bidra til å koble de prioriterte campusområdene sammen med hverandre, med byen for øvrig og med regionen, gjennom gode kollektivforbindelser og gjennom valg av traseer for gang- og sykkelveier.

kollektivforbindelser, og det må være enkelt å bevege seg mellom de ulike campusområdene. For kunnskapsinstitusjoner med flere campusområder er det særlig viktig. Kunnskapsmiljøene utenfor Oslo må også ha god tilgang til campusområdene i Oslo.

Planlegging og utforming av nye kollektivanlegg kan bidra til å synliggjøre og understreke Oslo sin posisjon som kunnskapshovedstad, for eksempel ved navngiving, utforming av stasjoner, og plassering av holdplasser og T-baneutganger.

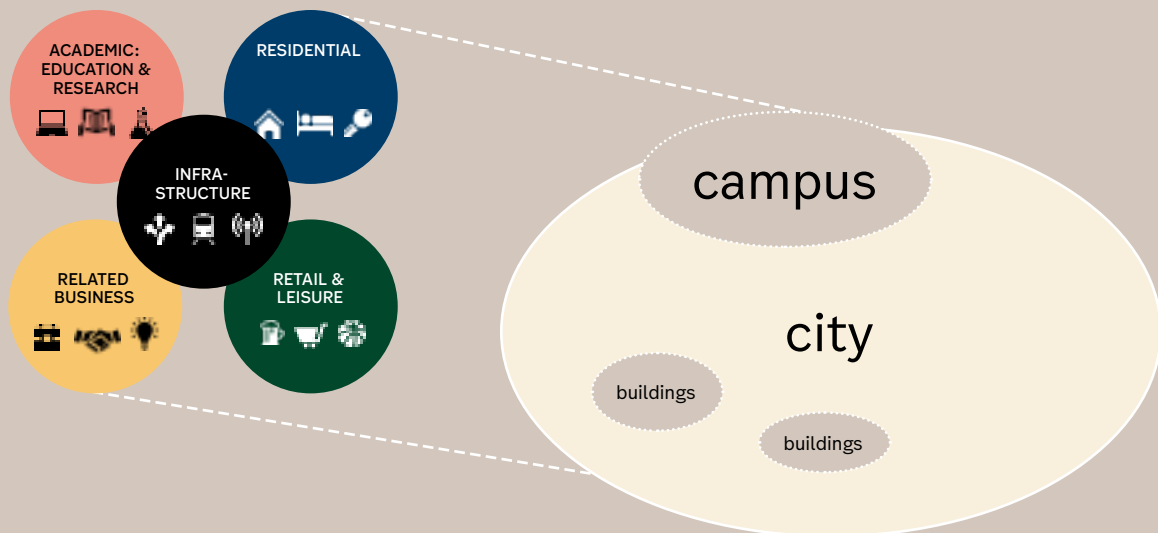
UniverCity – flerfunksjonelle campusområder

Kunnskapsinstitusjoner og områdene rundt dem har tradisjonelt vært knyttet til akademisk aktivitet. De senere årene har det skjedd en utvikling der ensidige institusjonsområder i større grad utvikles til å bli mer flerfunksjonelle campusområder som kobler seg på byen rundt. Det legges til rette for aktivitet over større deler av døgnet med serveringssteder, kulturtilbud, handel, service, idrett og student- og forskerboliger. Gode forbindelser, attraktive byrom,

bylivstilbud og arrangementer inviterer byens befolkning inn i campusområdene. På denne måten blir overgangen mellom campusområde og byen noen steder nesten sømløs.

Denne modellen for utviklingen av moderne campusområder kalles for UniverCity – et begrep som framhever det viktige samspillet mellom campus og byen.

Network university – «UniverCity»

Figur 11: UniverCity – flerfunksjonelle campusområder
(Alexandra den Hejer, MSc PhD, TU Delft – <http://managingtheuniversitycampus.nl/>)

Oslo Science City har en mulighet til å etablere seg som ett av de viktigste innovasjonsdistriktene i Europa. En kombinasjon av fremragende forskningsinstitusjoner og moderne innovasjonsstruktur vil tiltrekke seg både nytt og etablert næringsliv. Innovasjonsaktører som koordinerer aktivitetene har vist seg å fungere meget godt i andre land. Nå er det Oslos tur!

Karl-Christian Agerup, CEO, Oslotech / Forskningsparken i Oslo.

4.2. B: Etablere innovasjonsdistrikter

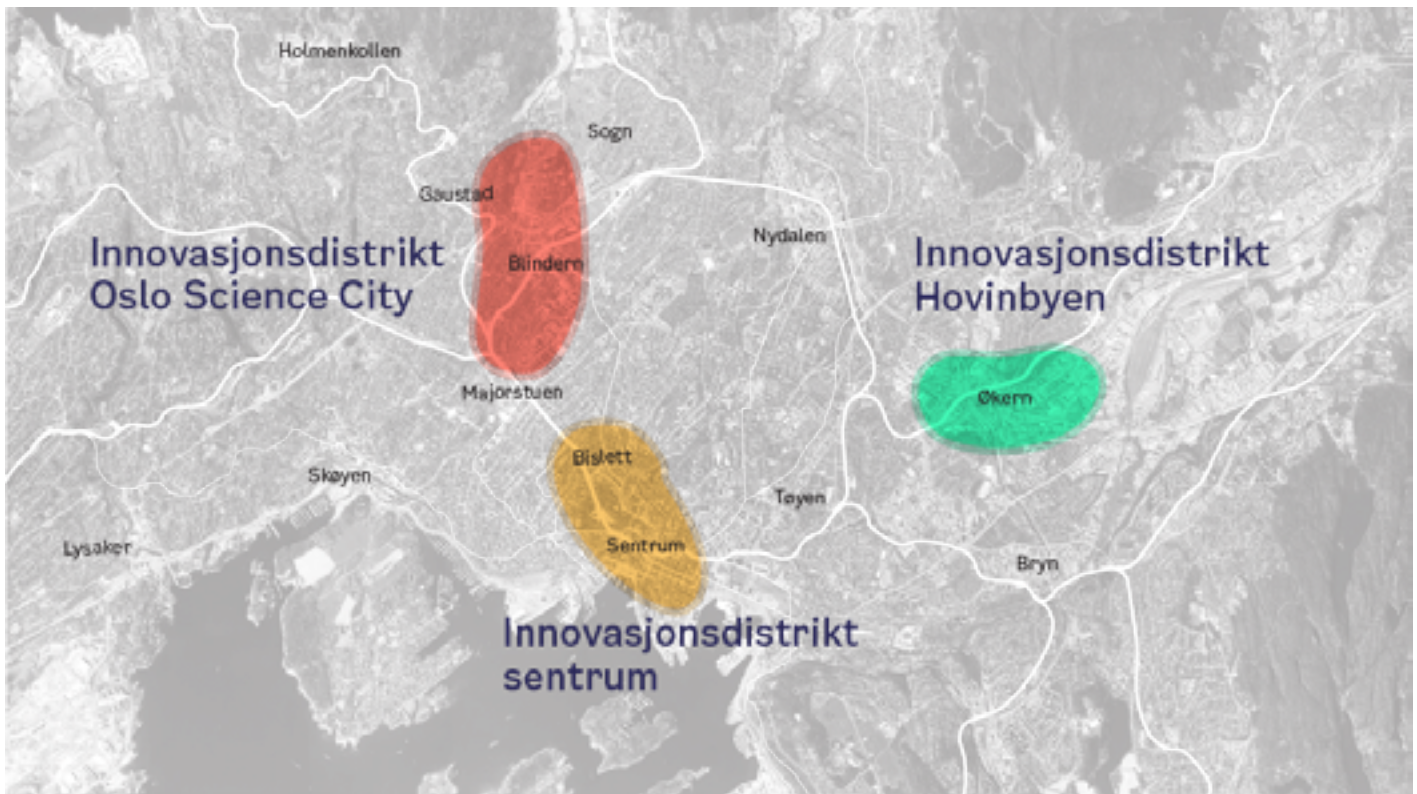
I innovasjonsdistriktene skal det i særlig grad legges til rette for innovasjon og kunnskapsbasert næringsutvikling nær viktige kunnskapsmiljøer. Områdene må ha en høy andel kunnskapsintensivt næringsliv og FoU-relaterte virksomheter, for å oppnå nødvendig kritisk masse med mange aktører i samspill. Vurderinger av utnyttelsesgrad og høyder skal inngå i dette. Det handler også om å styrke samspillet mellom kunnskapsmiljøene og næringslivet, invitere næringsliv og andre relevante virksomheter til å etablere seg nær byens fremste kunnskapsmiljøer, og utfordre dem til tettere samarbeid. Målet er økt innovasjon og verdiskaping og flere arbeidsplasser. I Oslo er dette nybrottsarbeid der kommunen selv må være en aktiv part.

Fire tiltak er sentrale i dette arbeidet:

- B1:** Legge til rette for en arealbruk som gjør det mulig å lokalisere næringsliv og andre viktige funksjoner nær byens kunnskapsmiljøer
- B2:** Sikre god organisering av samarbeidet mellom aktørene innenfor det enkelte innovasjonsdistrikt
- B3:** Sikre helhetlig utvikling av det enkelte innovasjonsdistrikt basert på en samlet og omforent handlingsplan på tvers av sektorer og virksomheter
- B4:** Utnytte innovasjonsdistriktene som innovative byområder og testarenaer for nye løsninger og ny næring

Innovasjonsdistrikter er geografiske byområder, hvor kunnskapsinstitusjoner og kunnskapstunge virksomheter samler seg og samarbeider med gründere, inkubatorer, investorer og det offentlige, for å fremme innovasjon, kreativitet og kommersialisering av idéer og kunnskap. Større virksomheter (som universitet, sykehus, en stor bedrift e.l.) fungerer som ankere i området, ved at andre aktører ønsker å plassere seg i nærheten av disse. Et innovasjonsdistrikt må utvikles flerfunksjonelt og inneholde en kritisk masse av kunnskaps- og næringsaktører. Det må tilrettelegges for å koble mennesker og aktører sammen – både fysisk, sosialt og digitalt, blant annet gjennom å sikre felles møteplasser, utvikle sterk delekultur og god fysisk infrastruktur. Det må også være enkelt å forflytte seg ved å gå, sykle eller ta kollektivtransport. For å skape et levende og attraktivt område som tiltrekker seg både virksomheter og mennesker, er det viktig å legge til rette for blant annet kulturfunksjoner, handel, restauranter og boliger.

Kilde: Katz, B. and Wagner, J. (2014). *The Rise of Innovation Districts*. Brookings Institution.

For å utnytte potensialet kunnskap har som driver for vekst og verdiskaping, peker Oslo kommune i samarbeid med kunnskapsinstitusjoner og næringsliv ut tre områder som i første omgang vurderes etablert som innovasjonsdistrikter i Oslo:

1. Oslo Science City: Området rundt Gaustad, Blindern,

Marienlyst og Majorstuen: Dette er trolig det området i Norge med høyest tetthet av forskere. Området preges av de tre store institusjonene Universitetet i Oslo, Oslo universitetssykehus og SINTEF, som driver forskning, utdanning og innovasjon på høyt internasjonalt nivå. Forskningsparken i Oslo, som er lokalisert i Gaustadbekkdalen, er et senter for forskning, verdiskaping og kommersialisering, og eksisterende næringsvirksomhet i området er i stor grad knyttet til forskningsaktiviteten. Det er imidlertid et stort utnyttet potensial for ytterligere verdiskaping og arbeidsplasser i området. Oslo Science City planlegges etablert som innovasjonsdistrikt primo 2019.

Foto:
Thor Nielsen
SINTEF

2. Innovasjonsdistrikt Hovinbyen: Med utgangspunkt i området rundt Økern, Ulven og Haraldrud:

Hovinbyen er et av Oslo kommunes største satsingsområder for framtidig byutvikling og beregnes å ha et framtidig potensial på 50 000–80 000 nye arbeidsplasser. Området preges i dag av mye lager- og logistikkvirksomhet, plasskrevende handel og næringsvirksomhet knyttet til bygg, anlegg og renovasjon. Området har god kollektivforbindelse til ulike kunnskapsinstitusjoner i regionen. Det er et mål i Strategisk plan for Hovinbyen at området skal «ha plass til både eksisterende næringer og nye typer arbeidsplasser tilpasset framtidens næringsliv». Mange av framtidens utfordringer må adresseres gjennom sirkulære løsninger. Det er en ambisjon at virksomheter som REN, Haraldrudanlegget (EGE), Fortum Oslo Varme og andre gjenvinningsvirksomheter som Norsk Gjenvinning, skal utvikles til en kretsløpspark der sirkulære løsninger for papir, plast, metaller, bygg- og annet avfall resirkuleres eller energi-gjenvinnes. Et annet initiativ er Construction City, en klynge for bygg-, anleggs, eiendoms- og gjenvinningsbransjen, som etableres av OBOS, AF gruppen og Betonmast på Ulven. Etablering av Innovasjonsdistrikt Hovinbyen ligger litt lenger fram i tid og vil bli utredet nærmere.

3. Innovasjonsdistrikt sentrum: Med utgangspunkt i

kunnskapsinstitusjoner lokalisert i Oslo sentrum: Som byens nye, og landets tredje største universitet, vil OsloMet være en nøkkelaktør i et innovasjonsdistrikt i sentrum av Oslo. Domus Juridica – Universitet i Oslo sitt nye bygg for Det juridiske fakultet ved Tullinløkka (innflytningsklart til studiestart høsten 2020) vil også inngå. Simula Research Laboratory flytter fra Fornebu og lokaliserer seg i dette området. I tillegg er Høyskolen Kristiania sin største campus lokalisert i Kvadraturen. Noen av Oslos og Norges mest innovative teknologibedrifter og felles kontorarbeidsplasser (co-working spaces) er lokalisert i denne aksen fra Pilestredet til Kvadraturen. En styrking av samspillet mellom næringsliv, kunnskapsinstitusjoner, offentlig sektor og etablerte oppstartsmiljøer rundt kunnskap- og næringsaktører i sentrum, vil kunne innebære et potensial for vekst og flere arbeidsplasser. Potensialet for etablering av et innovasjonsdistrikt i sentrum på sikt vil bli utredet nærmere.

Andre områder kan vurderes som innovasjonsdistrikter på et senere tidspunkt. Som en del av byens overordnede næringspolitikk, vil det også vil bli vurdert hvordan innovasjon og næringsutvikling kan styrkes i hele Oslo, inkludert Groruddalen og Søndre Nordstrand.

Foto: Benjamin A. Ward

TILTAK B1:

Legge til rette for en arealbruk som gjør det mulig å lokalisere næringsliv og andre viktige funksjoner nær byens kunnskapsmiljøer

For at Oslo skal lykkes som kunnskapshovedstad er det viktig å sikre plass både til etablert kunnskapsintensivt næringsliv og nye bedrifter tett på de sterke kunnskapsmiljøene. Dette bør ha et omfang som sikrer et høyt aktivitetsnivå i området. Nærhet mellom forskings- og utdanningsinstitusjonene, næringsliv, FoU og oppstartssbedrifter vil gjøre kunnskapsdeling og samarbeid mellom de ulike aktørene lettere. Tett samarbeid mellom kunnskapsinstitusjonene og næringslivet kan også styrke undervisningen og gi studier mer arbeidslivsrelevans.

Kommunens arealbruk må derfor legge til rette for en større konsentrasjon av kunnskapsintensivt næringsliv innenfor innovasjonsdistriktene. Dette kan innebære at det må tillates volum som sikrer høy utnyttelse der det er begrenset areal tilgjengelig for ny bebyggelse. Kommuneplanens arealdel og detaljreguleringsplaner vil være viktige verktøy for å få til dette, men også steds- og mulighetsanalyser og supplerende strategier kan være verktøy for å sikre helhetlig utvikling. Gjennom kommuneplanen kan det knyttes kvalitetsbestemmelser til områder med høy tetthet av kunnskapsintensivt næringsliv slik at de blir attraktive arbeids- og studiesteder, samtidig som de blir gode bo- og byområder. Eventuelle boliger i slike områder bør inkludere student- og forskerboliger.

Oslo kommune vil:

- gjennom revisjonen av kommuneplanens arealdel prioritere visse områder innenfor innovasjonsdistriktene for kunnskapsintensivt næringsliv, FoU-virksomhet og lignende. Dette vil kunne omfatte eksisterende og nye institusjonelle utviklingsområder. Områdene skal ha høy andel kunnskapsintensivt næringsliv og FoU-relaterte virksomheter, for å sikre en kritisk masse av næringslivsaktører tett på kunnskapsmiljøene. Vurderinger av utnyttelse og høyder skal inngå i dette. Områdene skal utvikles som attraktive, flerfunksjonelle byområder med lokalt kultur- og tjenestetilbud, rekreasjonsmuligheter, boliger, gode gate- og byrom og prioritering av gående og syklende, slik at de framstår som attraktive lokaliseringssteder for nye virksomheter.

Det er ingen konflikt mellom byutvikling og næringsutvikling, snarere tvert imot. Å bygge opp et kunnskapsbasert næringsliv krever tett kobling til avanserte FOU-miljøer, brede arbeidsmarkeder, tunge offentlige institusjoner og sentrale byfunksjoner. Vi ser at byer som lykkes med å integrere byutvikling og næringsutvikling, også er blant de beste til å sikre sine borgere høy livskvalitet og gode framtidsutsikter.

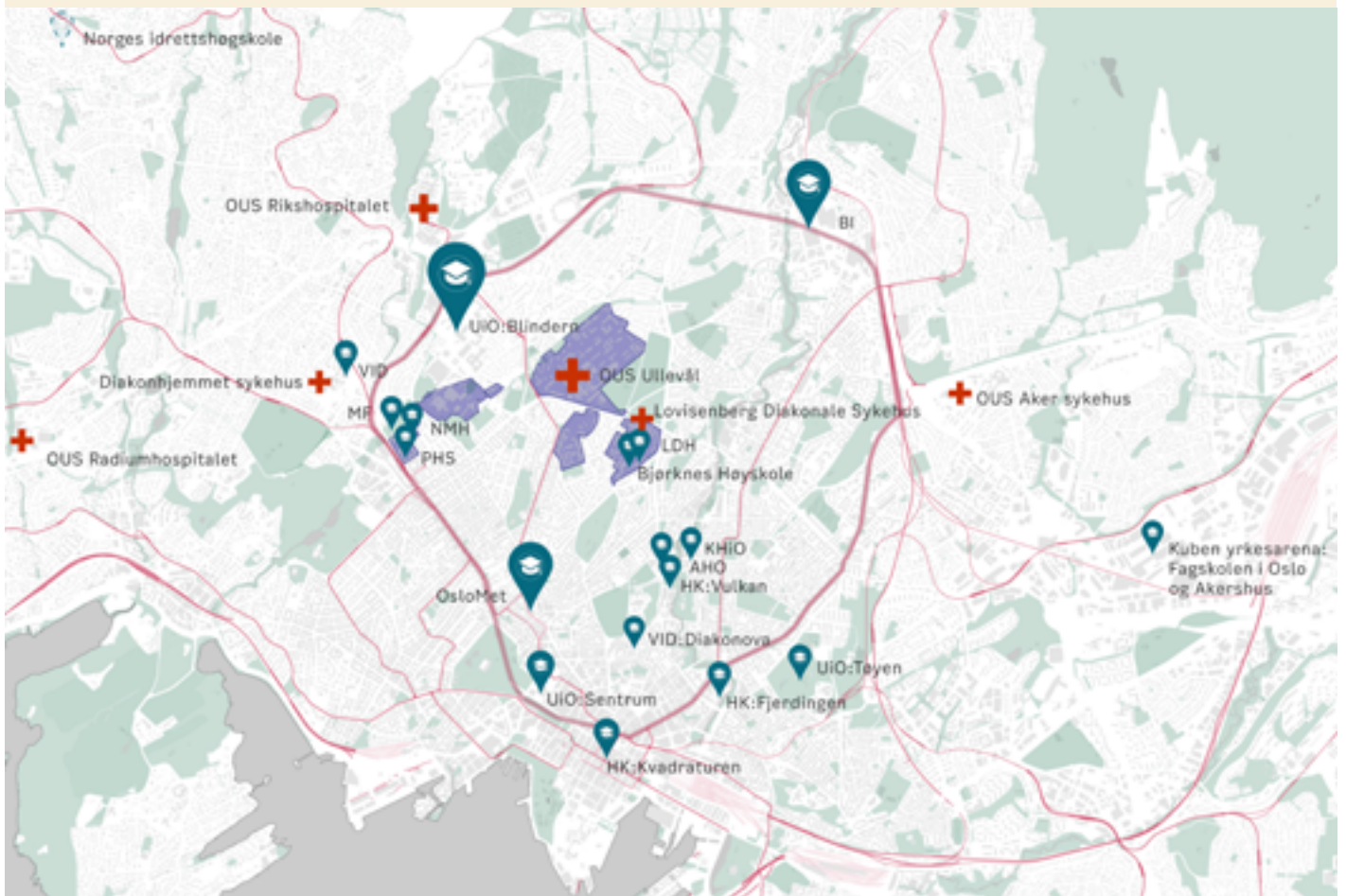
Erling Dokk Holm, førsteamanuensis ved Høyskolen Kristiania

Institusjonelle utviklingsområder (U5)

I tidligere kommuneplan ble det avsatt fem utviklingsområder for å sikre ekspansjon og handlingsrom for etablerte institusjoner, og lokaliseringmulighet for framtidig satsing innen FoU-sektoren. Disse fem områdene utgjør i dag en uvurderlig arealressurs for utviklingen av Oslos FoU-miljøer og kan også gi rom for kunnskapsbasert næring på grunn av nærheten til UiO, OUS og andre sterke forskningsmiljøer.

Områdene har fått betegnelsen «institusjonelle utviklingsområder». Det er i revisjonen av

kommuneplanens samfunnsdel bestilt en gjennomgang av dem. Når kommuneplanens arealdel skal revideres i 2019, må det vurderes om områdene og bestemmelsene er hensiktsmessige og om flere områder bør avsettes til samme formål. Dagens øremerking til institusjonelle formål tillater en boligandel på 10 prosent uten at krav om ny reguleringsplan trer inn. Ved ønske om høyere boligandel, trer plankravet inn, og omregulering må foretas før utbygging kan behandles.

Universiteter og høyskoler
(størrelse illustrerer antall studenter: under 1 000, 1 000–4 999, 5 000–9 999 000, 10 000–20 000 og over 20 000)

Sykehus (størrelse illustrerer antall ansatte)

Skinnegående kollektivtrafikk

T-bane Ringen

U5 = Institusjonelle utviklingsområder

Figur 13: Skraverte felter viser institusjonelle utviklingsområder (U5).

TILTAK B2:

Sikre god organisering av samarbeidet innenfor det enkelte innovasjonsdistrikt

For å utvikle et vellykket innovasjonsdistrikt kreves det et godt samspill over tid mellom aktørene i området.

En organisert samarbeidsform mellom kunnskapsinstitusjoner og -virksomheter, næringslivet og kommunen, må derfor etableres for det enkelte distrikt.

I andre byer er det vanlig å opprette et utviklingsråd eller en styringsgruppe, bestående av et utvalg toppledere fra innovasjonsdistriktets nøkkelaktører. Denne styringsgruppen fungerer som bindeleddet mellom aktørene og sikrer omforente ambisjoner og arbeid om felles utvikling av innovasjonsdistriktet.

Det daglige arbeidet utføres gjerne av et felles finansiert sekretariat, hvor kommunen også er representert. Sekretariatets arbeidsområder vil for eksempel kunne omfatte utvikling av en felles visjon for langsiktig utvikling av innovasjonsdistriktet, strategisk arbeid for å tiltrekke relevante næringslivsaktører og investeringer, felles plan for utvikling av det fysiske området, og etablering av møteplasser og aktiviteter som videreutvikler en sterk delekultur mellom aktørene. Erfaringer fra innovasjonsdistrikter i andre byer, viser at et slikt samarbeid må fasiliteres. Det er ikke nok å bare være lokalisert ved siden av hverandre. Dette arbeidet må ha topptung prioritering og det må settes av ressurser til gjennomføring. Profileringsarbeid, nasjonalt og Internasjonalt, er også en viktig oppgave for sekretariatet.

Oslo kommune vil:

- være en pådriver i arbeidet med å etablere en styringsgruppe med tilhørende sekretariat for hvert innovasjonsdistrikt.
- delta i styringsgruppen, samt bidra med ressurser inn i sekretariatet for å sikre god kobling og koordinering mot kommunens ulike tjenestoområder.
- utforske nye konsepter for etablering og drift av innovasjonsinfrastruktur og legge til rette for møteplasser og mer samhandling mellom innovasjonsdistriktets aktører og institusjoner med mål om større verdiskaping og innovasjon.
- legge til rette for erfaring- og kunnskapsdeling mellom de tre innovasjonsdistriktene.

Norsk forskning og teknologi innen helse er i verdensklasse på mange områder.

Skal våre gründere lykkes med å utvikle produkter og tjenester for et nasjonalt og globalt marked, må de være del av et økosystem for innovasjon som bidrar med kritisk kompetanse, nettverk og kapital, og med tilgang til viktig infrastruktur. Dette gir rask akselerasjon og internasjonal skalering. Oslo er godt på vei, og innen helse er det mange eksempler på nye norske innovasjoner som blir til produkter og løsninger som møter stor interesse. Et samarbeid som Oslo Science City vil bidra til å tette huller i innovasjonsøkosystemet og akselerere selskapene både nasjonalt og globalt.

Kathrine Myhre, CEO, Norway Health Tech

Foto:
Rikshospitalet

Foto: Hans Fredrik Asbjørnsen

TILTAK B3:

Sikre helhetlig utvikling av det enkelte innovasjonsdistrikt basert på en samlet og omforent handlingsplan på tvers av sektorer og virksomheter

Det bør utarbeides en handlingsplan for helhetlig utvikling i det enkelte innovasjonsdistrikt. En slik plan må ha som ambisjon at hvert distrikt over tid skal bli et sammenhengende og attraktivt byområde med hensiktsmessig funksjonsblanding der forhold til planer eller allerede igangsatte tiltak avklares. Samtidig må en slik omforent handlingsplan brukes til å tiltrekke aktører og investeringer, og profilere området utad. Å utarbeide planen må gjøres av de involverte aktørene i fellesskap og skje i samarbeid med Oslo kommune.

Behovet for nøyaktig fysisk avgrensning av innovasjonsdistriktene skal vurderes, men det er et viktig poeng at aktivitetene i distriktene ikke begrenses til kun å gjelde aktører lokalisert innenfor området – andre må også kunne knytte seg til. Handlingsplanen bør også ha en fleksibilitet som tillater videre utvikling over tid. Samarbeidslinjene til aktører med annen lokalitet kan være mange, og fellesambisjonen må være at hele Osloregionen skal nyte godt av de grepene Oslo nå tar. Innovasjonsdistriktene bør brukes aktivt for etablering av klynger for tverrfaglig virksomhet som gjerne kan omfatte ulike aktører og bransjer med tilholdssted utenfor distriktet, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Målet om en by praktisk talt uten klimagassutslipp skal også ligge til grunn for utviklingen av innovasjonsområdene. Kollektivtransport, gange og sykkel skal være foretrukne transportformer innenfor, til og fra distriktene. Et innovasjonsdistrikt bør ikke være større enn at gange eller sykkel er den foretrukne transportformen. Energibehov til oppvarming skal søkes dekket gjennom lokale energisystemer og fjernvarme.

Innovasjonsdistrikter må utvikles flerfunksjonelt, med bylivskvaliteter og byrom som inviterer til opphold og bevegelse. Samtidig må arealplanleggingen legge til rette for høy konsentrasjon av næringsliv i innovasjonsdistriktet. Aktørene må samordne sine initiativ innenfor et innovasjonsdistrikt og ta i bruk sine planleggingsverktøy for å sikre en utvikling av distriktene i tråd med campusstrategiens mål.

Oslo kommune vil:

- ta aktivt del i utformingen av innovasjonsdistriktene som planinstans og bistå i utarbeidelsen av en samlet handlingsplan for helhetlig utvikling i det enkelte innovasjonsdistrikt. Arbeidet bør baseres på eksisterende planer. Kommunen er også grunneier innenfor distriktene.
- vurdere behov for fysisk avgrensning av det enkelte innovasjonsdistrikt som en del av arbeidet med revidering av arealdelen i kommuneplanen.
- i saksbehandlingsprosesser vurdere enkelttiltak innenfor et innovasjonsdistrikt opp mot distriktets profil og behov. Ved nybygg eller ombygging skal kommunen vurdere hvordan prosjektet passer inn og svarer på føringene for det aktuelle innovasjonsdistriktet.
- etablere samarbeid med staten om hvordan statlige investeringer kan støtte opp under campusstrategiens mål.

Handelshøyskolen BI – en ressurs i byens innovasjonsdistrikter

Innovasjonsdistriktene bør brukes aktivt for å fremme utvikling av klynger for tverrfaglig innovasjonsvirksomhet, som omfatter ulike aktører og bransjer med tilholdssted utenfor området. Både kunnskapsinstitusjoner og bedrifter som ligger utenfor et innovasjonsdistrikt, kan ha koblinger inn i innovasjonsdistriktet, enten gjennom å etablere seg med en større eller mindre del av sin organisasjon/virksomhet innenfor distriktet, eller på andre måter sikre tett samarbeid. Eksempler fra andre byer viser at virksomheter gjerne etablerer seg med sin forsknings- og utviklingsenhet, mens universiteter og høyskoler kan eksempelvis lokalisere sentre, forskergrupper eller enkeltforskere i distriktet.

Som byens, og en av Europas største handelshøyskoler, vil BI kunne spille en sentral rolle i alle de foreslåtte innovasjonsdistriktene. BI har de senere årene lagt stadig større vekt på innovasjon og entreprenørskap, og har nå et utstrakt internasjonalt samarbeid på dette området. Skolen fungerer som et lim i det innovative økosystemet, og står for koblinger inn mot de fremste internasjonale miljøene innen innovasjon og entreprenørskap. Et nytt eksempel er samarbeidet mellom Universitetet i Oslo (UIO), Institutt for energiteknikk (IFE) og Handelshøyskolen BI om forskning på energifeltet. Målet er å etablere et langsiktig og strategisk samarbeid mellom partene for nye forskningsprogrammer og utdanning som omhandler energi.

Norge må styrke sin kommersialiseringskompetanse. BI har skreddersydde programmer for internasjonal forretningsutvikling. Nøkkelordet er nye forretningsmodeller basert på dyp kunde- og markedsforståelse. Digitalisering krever ofte radikalt nye forretningsmodeller. De fleste innovasjoner er teknologidrevet. For å skape vekstbedrifter, må innovasjon også være kunde- og markedsdrevet. BI har bred internasjonal kompetanse på disse områdene. En hindring for vekstbedrifter er mangel på kompetent kapital. Også her har BI en viktig faglig rolle å spille gjennom sin spisskompetanse innen finans, investering, kapitalmarkeder og internasjonalisering.

Utvikling av framtidige næringer krever et globalt perspektiv med tett samspill mellom lokale, regionale og globale aktører på tvers av disipliner. BI samarbeider med det ledende kinesiske teknologiuniversitet Tsinghua og har sammen med dem nylig etablert BI-Tsinghua Senter for innovasjon og entreprenørskap i Kina. Dette er en unik plattform for samarbeid om utdanning, talent- og teknolog utvikling som kan gi norske bedrifter og innovatører tilgang til ett av verdens fremste teknologimiljøer og til verdens største marked.

TILTAK B4:

Utnytte innovasjonsdistriktene som innovative byområder og testarenaer for nye løsninger og ny næring

Innovasjonsdistriktene skal pekes ut som test- og demonstrasjonsarenaer der relevante aktører utvikler og tester innovative løsninger, for eksempel nye idéer og prototyper innen klimavennlig byutvikling, helse, boformer, teknologi og mobilitet. Kunnskapsinstitusjonene skal selv være testarenaer for egne prosjekter. Der det er mulig, skal innbyggere og brukere involveres i uttestingen. Aktivitetene bør bidra til å underbygge ambisjonen og til god strategisk profilering av innovasjonsdistriktene, og resultatene bør deles åpent. I tillegg må det være fokus på at løsninger må kunne skaleres opp til videre og mer omfattende bruk etter den første innovasjons- og testfasen. Målet er å gjøre steget fra idé til vekstbedrift og nye arbeidsplasser enklere.

Det må være tydelig at man befinner seg i et innovasjonsdistrikt. Aktørene må engasjere seg i tiltak som skaper aktivitet og oppmerksomhet. Dette kan ta mange former, og er derfor godt egnet som pilotprosjekter i seg selv. Viktige virkemidler kan være aktiv bruk av førsteetasjer som utstillingsvindu for egen virksomhet, skilting eller annen markering som synliggjør ambisjoner for kunnskapsbyen, pop-up virksomheter og spontane arrangementer, festivaler med mer. Kommunen kan også navngi kvartaler, holdeplasser for kollektivtransport, gater og plasser. Tiltakene kan være både permanente og midlertidige.

Kommunens SmartOslo-satsing skal fremme innovasjon i kommunen og næringslivet gjennom blant annet å tilrettelegge for test og demonstrasjon av nye løsninger og tjenester. Som del av SmartOslo-prosjektet har kommunen etablert en tilskuddsordning for å finansiere testing av nye løsninger på områder der kommunen har et fornyelsesbehov. Dette skal skje i samarbeid mellom kommunale virksomheter og bedrifter, og slik bidra til kundedrevet innovasjon. Innovasjonsdistriktene vil være prioriterte test- og demonstrasjonsarenaer.

Oslo kommune vil:

- bruke kommunens næringspolitiske virkemidler for å understøtte innovasjon og næringsutvikling i innovasjonsdistriktene.
- prioritere innovasjonsdistriktene som test- og demonstrasjonsarenaer for nye løsninger og ny næring, for eksempel innen klimavennlig byutvikling, helse, boformer, teknologi og mobilitet. Legge til rette for å realisere dette i de utpekte områdene.
- bistå i å tilrettelegge for møteplasser for å koble kunnskapsmiljøer, næringsliv, offentlig sektor og innbyggere.
- søke å lokalisere midlertidige og permanente tiltak og prosjekter til innovasjonsdistriktene, for å skape aktivitet, synlighet og engasjement på en måte som bidrar til å bygge opp under profilen for det enkelte distrikt.
- bruke Oslos utvidede næringspolitiske handlingsrom i regionreformen: Støtte inkubatorer og bedriftsnettverk og bruke midlene i regionale forskningsfond til økt kommersialisering av forskningsresultater.

I tillegg vil andre næringspolitiske virkemidler som Regionalt innovasjonsprogram og Regionalt forskningsfond Hovedstaden bidra til å understøtte innovasjon og næringsutvikling i innovasjonsdistriktene. Gjennom regionreformen flyttes virkemidler som støtte til inkubatorer, bedriftsnettverk og større midler til regionale forskningsfond til de nye fylkene, inkludert Oslo. Dette nye næringspolitiske handlingsrommet og økte finansielle rammer skal brukes til å understøtte utviklingen av inkubatorer, bedriftsnettverk og klynger i innovasjonsdistriktene. På den måten kan midlene i det regionale forskningsfondet rettes mer presist mot økt kommersialisering av forskningsresultater.

Foto:
Simen Kjellin

Næringspolitiske virkemidler

Oslo kommune har etablert næringspolitiske tilskuddsordninger for å styrke Oslo som kunnskapshovedstad.

Oslo kommune utlyser tilskuddsmidler for å stimulere næringsutvikling, entreprenørskap og internasjonalisering, samt midler til testing og utvikling i samarbeid med kommunal virksomhet. Tilskuddsmidlene er i utgangspunktet næringsnøytrale, men bransjemessige prioriteringer kan foretas. Næringsklynger, inkubatorer, entreprenørskapsmiljøer og organisasjoner som bidrar til næringsutvikling, kan søke. Dagens tilskuddsordninger er: Regionalt innovasjonsprogram for Oslo og Akershus, Regionalt forskningsfond Hovedstaden, tilskuddsordning for Oslo som besøksmål, og tilskuddsordning for næringsutvikling, inkludert test og utvikling i samarbeid med kommunal virksomhet.

Tilskuddsordningene er viktige virkemidler for å fremme innovasjon og næringsutvikling, og vil ses i sammenheng med og forsterke de øvrige tiltakene i campusstrategien. I tillegg bidrar kommunen med midler til internasjonal profilering av Osloregionen og har etablert et eget næringsutviklingselskap som del av sitt virkemiddelapparat. Kommunen bidrar også med økonomisk støtte til møteplasser og arenaer for samarbeid. Oslo kommune har en strategisk samarbeidsarena for aktørene i kunnskapshovedstaden, og deltar i det regionale partnerskapet for innovasjon og næringsutvikling. Det regionale partnerskapet består av Oslo kommune, Akershus fylkeskommune, Innovasjon Norge, Forskningsrådet og SIVA. Partnerskapet har etablert innspillsarenaer og møteplasser for å utvikle samarbeidet om næringsutvikling.

4.3. Fra strategi til handling

Campusstrategien omfatter to innsatsområder med tilhørende tiltak, som vil følges opp gjennom en handlingsplan. Det vil sikre god forankring og koordinering internt i kommunen. Når kommuneplanens arealdel skal revideres, vil campusstrategiens tiltak som omhandler framtidig arealbruk i Oslo løftes inn som en viktig del av arbeidet. Det vil blant annet legges til rette for strategiens mål og ambisjoner gjennom planbestemmelser og retningslinjer.

Helhetlig utvikling av kunnskapshovedstaden

Å realisere campusstrategien er et langsiktig og omfattende arbeid som forutsetter at samarbeidet mellom Oslo kommune og nøkkelaktører i kunnskapshovedstaden styrkes. Campusstrategien skal fungere som et verktøy som skal bidra til at aktørene i kunnskapshovedstaden trekker i samme retning mot realisering av målet.

Kunnskap Oslo er etablert som samarbeidsallianse mellom Oslo kommune og byens kunnskapsinstitusjoner og -miljøer. For å møte behov som følger av campusstrategien, vil Oslo kommune etablere et strategisk samarbeidsforum for kunnskapshovedstaden med nytt mandat. Samarbeidsforumet vil ivareta behov for helhetlig oppfølging, dialog og forankring av strategier og prioriteringer i samarbeidet på øverste nivå i partnerskapet. Det legges opp til at samarbeidsforumet erstatter dagens Kunnskap Oslo.

Konkrete tiltak og prosjekter må realiseres gjennom samarbeid på operativt nivå. Planleggings- og gjennomføringsansvaret må fordeles, og flere tiltak må finansieres gjennom spleiselag mellom Oslo kommune og aktuelle partnere. Byrådsavdeling for næring og eierskap vil koordinere arbeidet med oppfølgingen av campusstrategien, i tett samarbeid med øvrige byrådsavdelinger og partnere i kunnskapshovedstaden.

Etablering av innovasjonsdistrikter

Oslo kommune vil ta initiativ til å utrede og utvikle de tre innovasjonsdistriktene i et tett samarbeid med innovasjonsdistriktenes nøkkelaktører. Det er avgjørende at nøkkelaktørene tar eierskap og en ledende rolle i utviklingen, og bidrar med ressurser inn i arbeidet.

Innovasjonsdistrikt Oslo Science City planlegges etablert primo 2019. Universitet i Oslo, Helse Sør-Øst RHF, Ullevål sykehus, SINTEF og Forskningsparken vil i samarbeid med Oslo kommune etablere en styringsgruppe med samfinansiert sekretariat. Sekretariatets hovedoppgave blir å koordinere aktørene og prosessene for å sikre at man når felles ambisjon, helhetlig utvikling av området, skape møteplasser og kultur for deling og nasjonal, samt nasjonal og internasjonal profilering for å tiltrekke virksomheter som kan lokalisere seg i innovasjonsdistriktet.

Grunnlaget for Innovasjonsdistrikt Hovinbyen og Innovasjonsdistrikt sentrum vil utredes nærmere i hvert sitt forprosjekt.

Verdi for hele Osloregionen

Oslo er en kompakt kunnskapsby. Med videreutvikling av Oslo som en ledende og attraktiv kunnskapshovedstad generelt, og etablering av innovasjonsdistriktene spesielt, er ambisjonen å styrke Oslos internasjonale konkurransekraft. Samtidig vil arbeidet være verdifullt for viktige kompetansemiljøer og næringsliv i regionen forøvrig. På denne måten vil denne satsingen i Oslo få verdi for hele regionen.

I 2015 vedtok FN 17 nye universelle mål for å sikre en bærekraftig økonomisk, sosial og miljømessig utvikling innen 2030⁵²⁾. Regjeringen har forpliktet Norge til å følge opp disse målene. Lokale myndigheter har en viktig rolle i dette arbeidet, og i byrådsforslaget til ny kommuneplan, *Kommuneplan for Oslo 2018*, står det at Oslo skal følge opp dette. FNs bærekraftsmål vil ligge til grunn for arbeidet med oppfølging av campusstrategien.

⁵²⁾ FNs bærekraftsmål – 2030-agendaen (2015)

Vedlegg

Vedlegg 1:

Beskrivelse av planlagte innovasjonsdistrikter i Oslo 65

Vedlegg 2:

Vedlegg 2.A Prosjektets arbeidsgrupper..... 98

Vedlegg 2.B Deltakere oppstarts-workshop 22. august 99

Vedlegg 2.C Deltakerlister innspillmøter..... 100

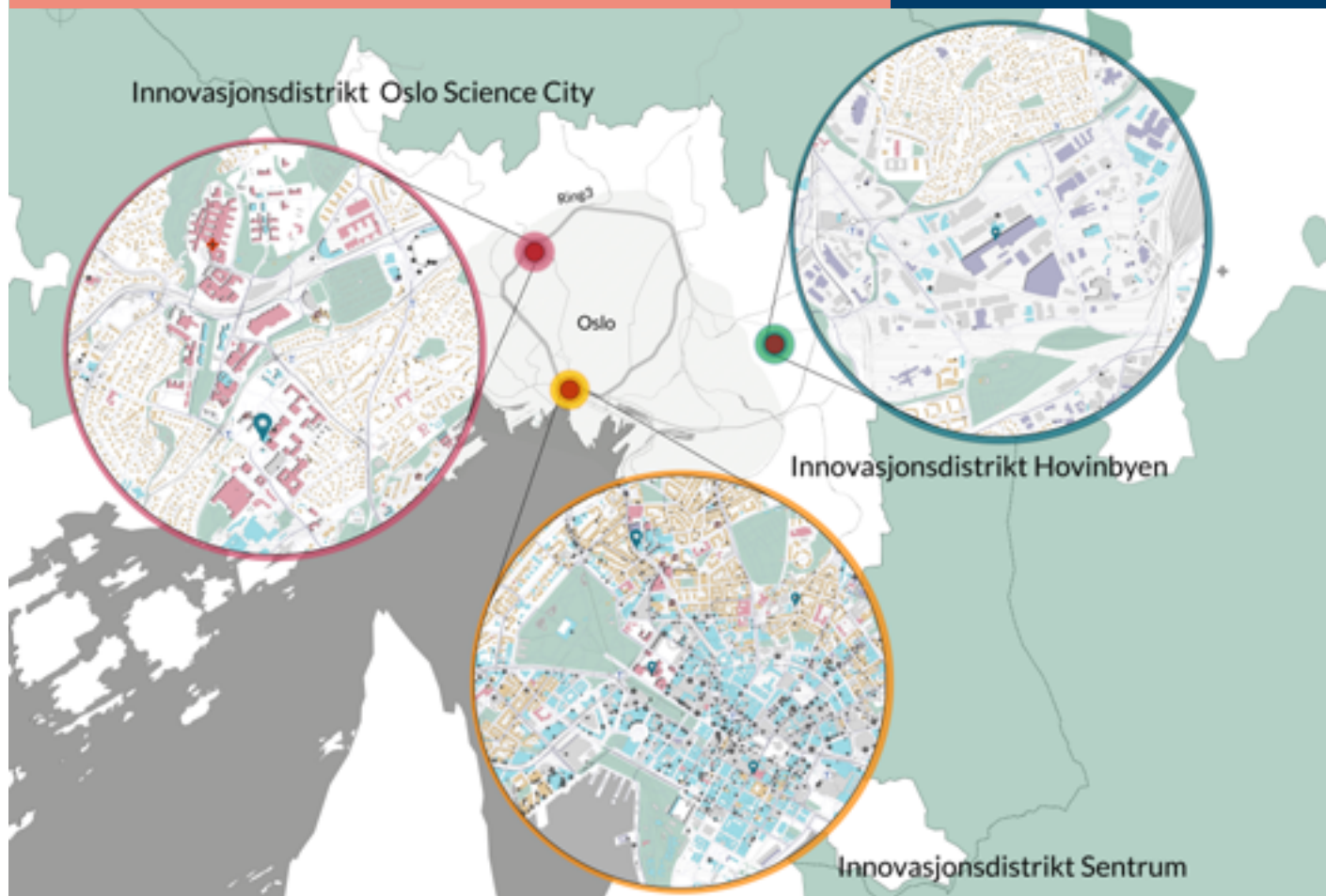
Vedlegg 1

Foreløpig kartlegging av foreslåtte innovasjonsdistrikter i Oslo

Tre områder vurderes utviklet som innovasjonsdistrikter i Oslo:

- 1. Innovasjonsdistrikt Oslo Science City:**
Fra Gaustad, via Gaustadbekkdalen, Blindern og Marienlyst til Majorstuen
- 2. Innovasjonsdistrikt Hovinbyen:**
Økern, Haraldrud, Ulven som utgangspunkt
- 3. Innovasjonsdistrikt sentrum:**
Med utgangspunkt i kunnskapsinstitusjoner lokalisert i Oslo sentrum

Innovasjonsdistriktene presenteres med foreløpige navn og beskrivelsene er basert på en foreløpig kartlegging av aktører, prosjekter og områder. Det vil derfor være relevante aktører innen hvert område som ikke er omtalt. En grundigere utredning er en oppfølgingsoppgave i det videre arbeidet for å følge opp campusstrategien. Andre områder kan vurderes som innovasjonsdistrikter på et senere tidspunkt. Vedleggets hensikt er å eksemplifisere potensialet for etablering av innovasjonsdistrikter i de tre områdene.

Innovasjonsdistrikt Oslo Science City

Område:

Fra Gaustad, via Gaustadbekkdalen, Blindern og Marienlyst til Majorstuen

Potensial:

Området har et godt utgangspunkt for å utvikles videre til et kraftsenter for innovasjon og næringsvekst i Oslo, med hovedvekt på teknologi- og forskningsintensive bedrifter. Det utgjør allerede byens geografiske tyngdepunkt for utdanning, forskning og innovasjon. Med nytt bygg for livsvitenskap og odontologibygge og nytt sykehus, blir dette ytterligere forsterket. Området mangler næringsaktører og urbane kvaliteter.

Mulig faglig profil:

Livsvitenskap, helse/velferdsteknologi, IKT, bærekraft, energi

I området fra Gaustad og Gaustadbekkdalen via Blindern, Marienlyst og videre til Majorstuen, er flere av Norges ledende kunnskapsklynger- og aktører lokalisert (eks helse, IKT). Området preges av de tre store institusjonene Universitetet i Oslo, Oslo universitetssykehus og SINTEF, som driver forskning, utdanning og innovasjon på høyt internasjonalt nivå. UiO og OUS har et felles Technology Transfer Office (TTO), Inven2, som har vokst til et av Nordens største. SINTEF TTO er SINTEFs enhet for kommersialisering av forskning, med

Ambisjoner for innovasjonsdistriktet:

- Utvikling av en nærings- og kunnskapsklynge med internasjonal slagkraft
- Styrket samspill mellom forskning, utdanning og både nytt og etablert næringsliv
- Lokalisere et betydelig større innslag av etablert næringsliv i området
- Styrket samarbeid og kontakt mellom etablert næringsliv og oppstartsbedrifter
- Helhetlig flerfunksjonell utvikling av området
- Etablering av gode byrom som binder området sammen og danner møteplasser og gode forhold for gående og syklende

betydelig aktivitet og flere oppstartsbedrifter lokalisert i området. Forskningsparken i Oslo er et senter for forskning, verdiskaping og kommersialisering som ligger i Gaustadbekkdalen like ved Blindern. Mer enn 300 bedrifter, forskningsgrupper og institutter har tilhold her og driver nærings- og FoU-virksomhet innen blant annet bioteknologi og kjemi, medisin og helse-teknologi, IKT, media, materialforskning, elektronikk og miljø- og samfunnsforskning. Forskningsparken huser også tre av landets ledende inkubatormiljøer innen henholdsvis teknologi (StartupLab), helse (Aleap) og biotek (Sharelab). Totalt har mer enn 2 500 personer sin daglige arbeidsplass her. En rekke av selskapene er i sterk vekst og må flytte ut av Forskningsparken fordi det ikke er plass nok. Det er uheldig for mindre selskaper i en tidligere fase, fordi de har stor læringsverdi av tett kobling til de som har lyktes med å vokse.

Aktørene i Oslo Science City utgjør til sammen et stort antall fagmiljøer som både er ledende i Norge og har høy anseelse og utstrakt samarbeid internasjonalt. Det er allerede i dag en betydelig grad av samarbeid mellom forskningsmiljøer ved OUS og fagmiljøer ved UiO og SINTEF og andre forskningsinstitutter i området. Innovasjonssuksesser i helsesektoren er i stor grad avhengig av nærhet til klinikk, og de fleste forskerne ved OUS har derfor gjerne delt stilling med UiO. Med enda større grad av tverrfaglig samarbeid, vil sannsynligheten øke for at de vil kunne bidra med idéer til hvordan de store samfunnsutfordringene vi står overfor kan løses, og markere Oslo med større tyngde internasjonalt som en destinasjon for FoU og innovasjon.

Etablering av Oslo Science City

Oslo Science City planlegges etablert som innovasjonsdistrikt primo 2019. For å kunne drive bærekraftig innovasjon må området tiltrekke seg aktører på topp internasjonalt nivå, og samhandling og infrastruktur må legges til rette etter mønster av beste praksis internasjonalt. Det er ambisjonen når Universitetet i Oslo, Oslo universitetssykehus, Helse Sør-Øst, Forskningsparken/Oslotech, SINTEF og Oslo kommune inngår et samarbeid om å utvikle området som et innovasjonsdistrikt. Det skal etableres en styringsgruppe bestående av virksomhetenes toppledelse. Et samfinansiert sekretariat skal koordinere utviklingen av området sammen med Oslo kommune og andre eksterne aktører. Sekre-

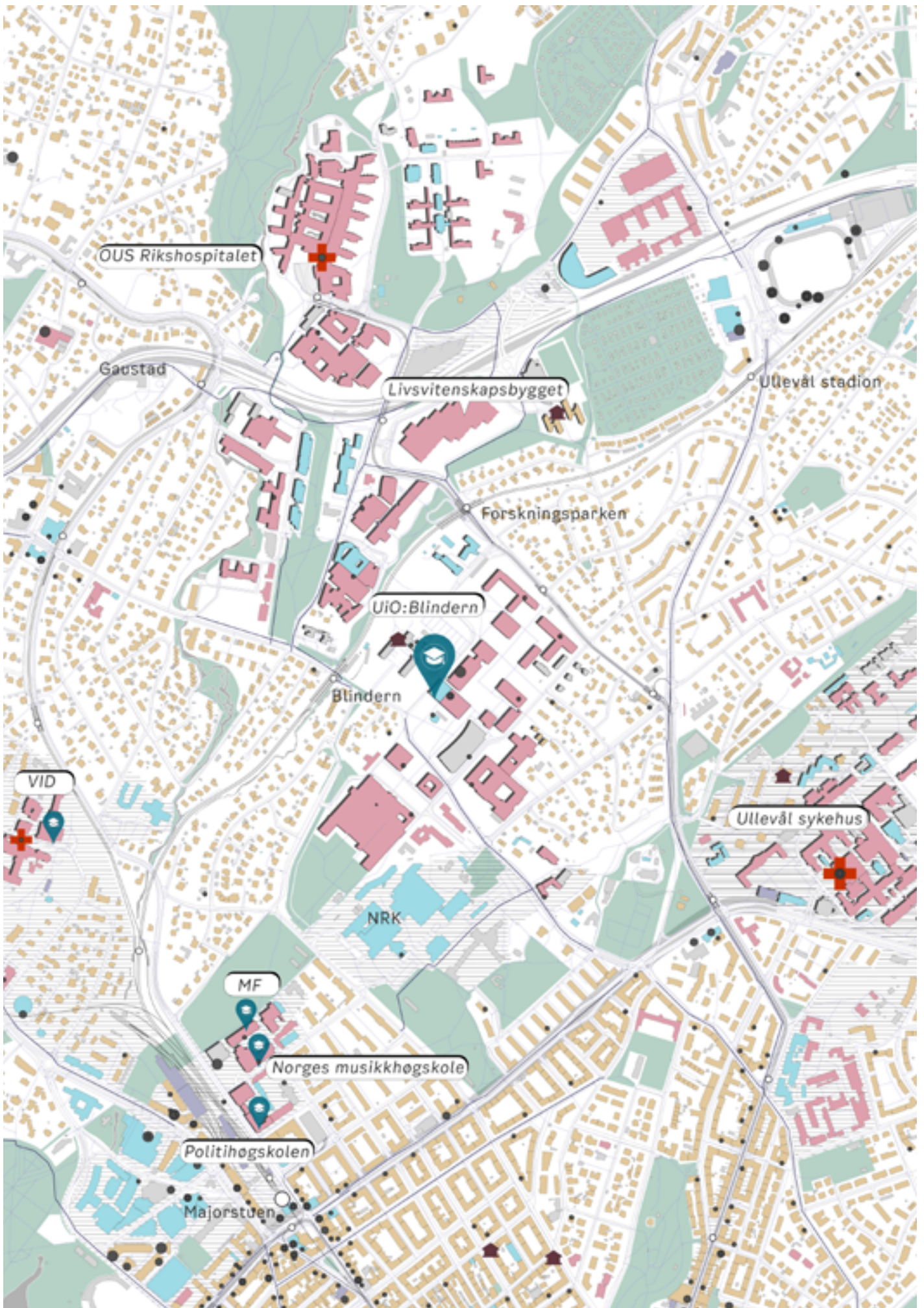
tariatet skal sikre involvering og forpliktende samarbeid mellom aktørene over tid og bidra til at partenes egne utviklingsprosjekter styrker hverandre og virkeliggjør ambisjonene for Oslo Science City. Andre aktører i området vil bli involvert i utviklingsarbeidet underveis i prosessen. Det er et mål at etablering av Oslo Science City skal bidra til å utnytte potensialet for ytterligere verdiskaping og flere arbeidsplasser i området.

Beskrivelse av området

Området fra Gaustad til Majorstuen omfatter Oslo universitetssykehus (OUS) på nordsiden av Ring 3, en rekke forskningsmiljøer i Gaustadbekkdalen og Universitetet i Oslo (UiO) sin store campus på Blindern. UiO har utdanning- og forskningsvirksomhet i stort sett hele området fra Gaustad til Marienlyst. Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus (SiO) har 400 studentboliger og to treningssentre i området. Mot Majorstuen i sør ligger studenthuset Chateau Neuf og flere spesialiserte utdanningsinstitusjoner, i tillegg til Marienlystområdet, som vurderes som et transformasjonsområde dersom NRK flytter. Området strekker seg videre langs Blindernveien mot Ring 2 og Oslo sentrum i øst.

Norges største teknologi-inkubator er lokalisert i Forskningsparken.
Foto: Damian Heinish

Funksjonsblanding og infrastruktur i Innovasjonsdistrikt Oslo Science City

Universiteter og høyskoler med mer enn 500 studenter (størrelse illustrerer antall studenter)

Sykehus

Studentboliger

Nøkkelaktører

Nøkkelaktører i utviklingen av distriktet

Byliv generator (størrelse illustrerer antall ansatte)

T-banenettverk

Gangnettverk

Sykelnettverk

Universitet, høyskole, sykehus

Kontor

Industri

Bolig

Andre

Grønnstruktur

Utviklingsområde

T-banen er det viktigste kollektivtilbudet, med flere linjer som betjener området. Samtidig utgjør bane-traseen en barriere mellom Blindern og Forskningsparken med kun ett krysningspunkt for gang og sykkel mellom de respektive stasjonene. Trikk er et viktig supplement med to linjer til Rikshospitalet på Gaustad, med holdeplass på Blindern og Forskningsparken, den siste med overgangsmulighet til T-banen. Blindern stasjon er et sentralt krysningspunkt og forbindelseslinje på tvers i området, med gang-, tur- og sykkelvei og internkommunikasjon på stasjonsområdet for T-banereisende. Dagens broløsning har dårlig kapasitet og det er behov for en permanent løsning. Bysykelstativene ved Blindern, Forskningsparken og nedenfor Gaustad, har økt framkommeligheten til og fra og innen området. Likevel benytter bare 4 prosent av studentene i Oslo sykkel som framkomstmiddel til campus. Det er lavere enn sykkelandelen blant byens øvrige innbyggere og langt lavere enn sammenlignbare studentbyer. Den lave sykkelandelen er et resultat av mangel på gode forbindelser mot både sentrum og viktige boområder i indre by.

I Gaustadbekkdalen finner man en rekke små og store bedrifter innen innovasjon og nyskaping. Disse er primært lokalisert i Forskningsparken i Oslo som også huser Inven2 og flere ulike næringsklynger som DigitalNorway Toppindustrisenteret, Norway HealthTech og The Life Science Cluster. Det foregår utstrakt samarbeid mellom forskningsinstitusjoner og næringsaktører i området, som involverer både UiO, SINTEF og etablert næringsliv. For øvrig er det lite næringsvirksomhet innenfor området, og universitetets nabolag preges av store villaer i høy prisklasse – mange bygget i årene før eller rett etter andre verdenskrig. Gjennom området går en viktig turforbindelse som kobler området til marka i nord og sentrum og fjorden i sør. Området har mange pent opparbeidete parkområder, men preges også av store arealer avsatt til parkering.

Til tross for sentral beliggenhet framstår området i dag som lite sammenkoblet med sentrum og byen

forøvrig. Det er omringet av småhusområder, og har få arealer som er tilgjengelige for næringsutvikling for aktører som ønsker nærhet til akademia. Forskningsparken er full og har et stort arealbehov og planer om utvidelse. I dag er både Blindern og Gaustadbekkdalen nærmest folketomt etter arbeidstid og i helgene, med mange lokaler som står tomme

store deler av døgnet. I tillegg har området en liten andel boliger, noe som gir svakt driftsgrunnlag for kaféer, restauranter og andre servicetilbud som trengs for å skape et attraktivt innovasjonsdistrikt. Det er heller ikke hotell- og overnattingsmuligheter i dette området i dag.

Næringslokalene som tilbys i området, er primært tilpasset mindre og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte. Det er behov for andre typer næringslokaler, laboratorier og lokaler for produksjon. Dette vil kunne gi mer variert næringsstruktur der også større bedrifter kan etablere seg. Dette vil også komme de mindre bedriftene til gode gjennom økt samarbeid med større bedrifter.

Strekket Blindern-Majorstuen utgjør en spennende mulighet i utviklingen av Oslo Science City. Når Livsvitenskapsbygget står ferdig i 2024 vil store arealer på Blindern kunne frigjøres til annen bruk.

I Gaustadbekkdalen er det en utfordring at ny bebyggelse planlegges stykkevis uten særlig hensyn til områdets overordnede bystruktur. Byggene (Forskningsparken, Livsvitenskapsbygget og Odontologibygget) blir såpass store at brukerne aldri vil trenge å forlate egne bygg siden de er selvforsynt med kantiner, møterom og andre servicefunksjoner. Da blir det en utfordring å skape byliv og uformelle arenaer hvor ulike fagfelt kan møtes, faglig eller sosialt.

Kapasiteten på T-bane og trikk og manglende tilrettelegging for syklister er i dag en utfordring. Med store utviklingsprosjekter som nytt sykehus på Gaustad og nybygg for Livsvitenskap og Odontologi i Gaustadbekkdalen, vil det bli behov for nye og oppgraderte kollektivløsninger med høy kapasitet.

Foreløpig kartlegging av aktører i Oslo Science City.

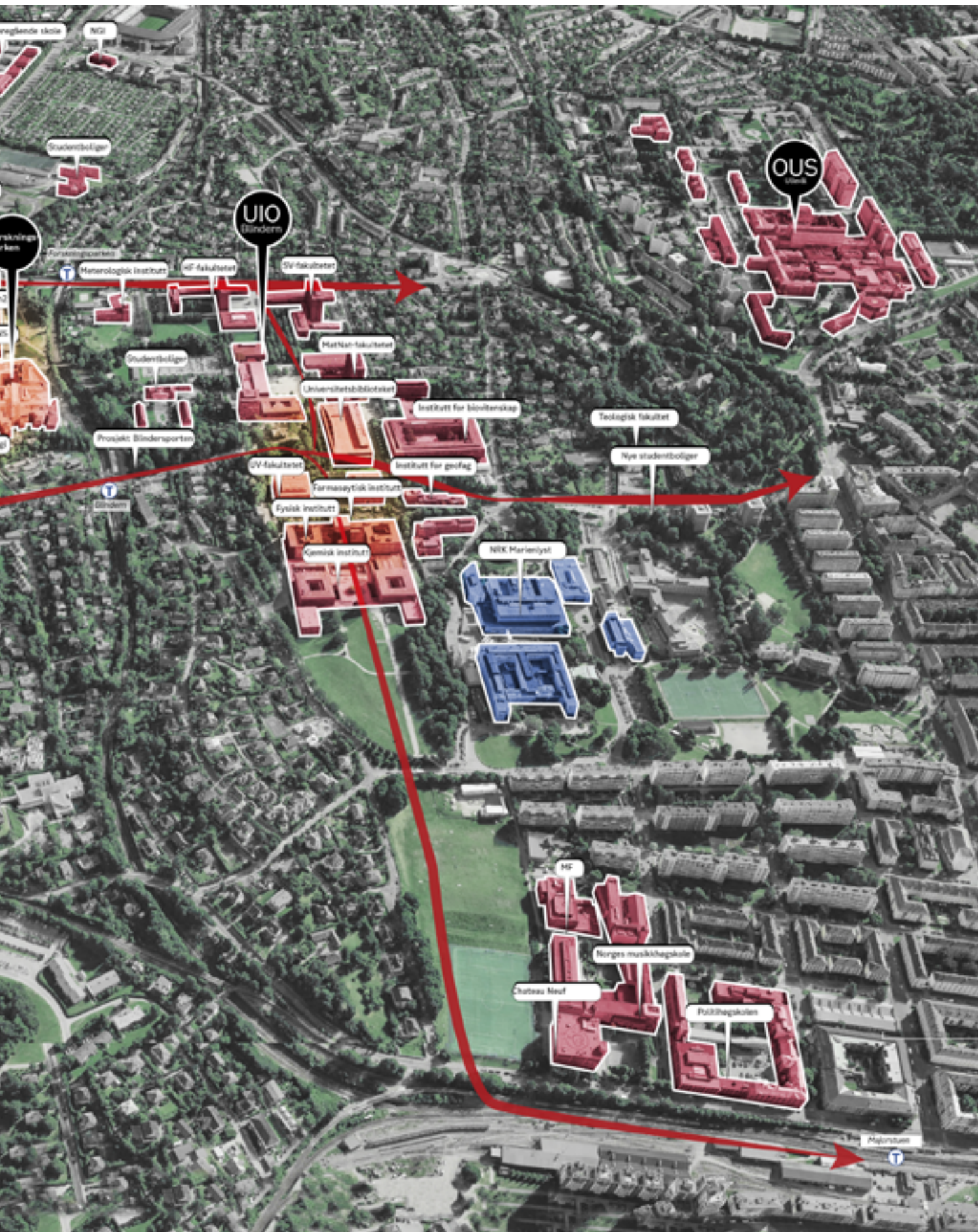

Foto:
Simen Kjellin

Nøkkelaktører og -prosjekter

Universitetet i Oslo

Universitetet i Oslo er Norges eldste og høyest rangerte universitet. Med 28 000 studenter og over 6 000 ansatte er UiO en av Norges største kunnskapsaktører. UiOs åtte fakulteter og to museer, samt flere sentre, representerer en stor faglig bredde. UiO er et grunnforskningsuniversitet og et breddeuniversitet, med fagmiljøer som hevder seg i verdenstoppen. Langsiktig, grunnleggende forskning er fundamentet og utgangspunktet for UiOs bidrag til samfunnet. UiO har ni av Norges sentre for fremragende forskning, innen et faglig spenn fra kvantemekanikk, kreftforskning og solfysikk til flerspråklighet, internasjonal rett og tverrfaglige studier på rytme, tid og bevegelse.

Som utdanningsinstitusjon har UiO hatt jevn økning i antall søkere de senere årene. Over 5 000 kandidater uteksamineres årlig, og åtte av ti er i arbeid tre måneder etter fullført utdanning. UiO satser nå særlig på å videreutvikle kvaliteten på studietilbudet basert på en sterkere og tydeligere kobling mellom forskning og utdanning. Studentene skal møte aktive forskere i et inkluderende læringsmiljø, preget av gode internasjonale kontakter, en aktiv tilbakemeldingskultur og et lærende fellesskap der den mest oppdaterte kunnskapen tas i bruk.

Universitetet i Oslo (UiO) har tre hovedcampuser i Oslo: UiO: Blindern, UiO: Sentrum og UiO: Tøyen. Størsteparten av universitetets virksomhet er lokalisert på UiO: Blindern, og her kommer også to av UiOs største byggeprosjekter i årene som kommer:

- Livsvitenskapsbygget på 67 000 kvm vil bli Norges største universitetsbygning. Det er planlagt ferdigstilt i 2024 og vil da bli arbeids- og studiested for om lag 1 000 ansatte og 1 600 studenter. Bygget skal huse kjemisk og farmasøytisk institutt, samt et stort antall forskningsplasser, og bygger grunnleggende på idéer om tverrfaglighet og konvergens. Livsvitenskapsbygget er ett av to byggeprosjekter regjeringen har prioritert i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

- Nytt klinikkbygg for Det odontologiske fakultet er under planlegging på tomten der Nemko-bygget står i dag. Det nye bygget vil samle tannhelsefagmiljøene i Oslo, og vil styrke samhandling mellom forskning, utdanning og innovasjon innen odontologi.

UiO satser tungt på å styrke samarbeidet med nytt og eksisterende næringsliv, og å bidra til at kunnskapen som utvikles ved universitetet tas i bruk til det beste for samfunnet.

Helse Sør-Øst RHF (HSØ) og Oslo universitetssykehus (OUS)

Helse Sør-Øst RHF er landets største helseregion, med et årlig budsjett på rundt 80 milliarder kroner og ca. 79 000 ansatte. Regionen har ansvar for spesialisthelsetjenester til ca. 3 millioner mennesker og er 100 prosent eier av 11 helseforetak, hvorav 9 driver sykehus. I tillegg har regionen avtaler med en rekke private organisasjoner om leveranser av helse-tjenester og andre tjenester som spesialisthelsetjenesten er avhengig av. Nær 2/3 av helseforskningen i spesialisthelsetjenesten i Norge skjer ved helseforetak/sykehus i regionen og regionen konkurransutsetter årlig i størrelsesorden 500–600 millioner til forskning og innovasjon.

Oslo universitetssykehus HF er landets største med 1 500 senger, 20 000 ansatte og et budsjett på 22 milliarder kroner. Sykehuset er lokalsykehus for deler av Oslos befolkning, regionssykehus for innbyggere i Helse Sør-Øst og har en rekke nasjonale funksjoner. Helseforetaket Oslo universitetssykehus HF ble dannet 1. januar 2009 gjennom samling av Rikshospitalet (grunnlagt i 1826, fusjonert med Radiumhospitalet i 2005), Ullevål universitetssykehus og Aker universitetssykehus under én organisatorisk paraply.

Oslo universitetssykehus står for en stor andel av medisinsk forskning og utdanning av helsepersonell i Norge. Nærheten til UiO er svært viktig for OUS fordi forskningssamarbeidet er omfattende og fordi OUS også er viktig for medisin- og forskerutdanningen.

Oslo universitetssykehus vedtok i juni 2016¹⁾ et framtidig mål bilde som innebærer et samlet og komplett regionsykehus inkludert lokalsykehusfunksjoner på

Gaustad, et lokalsykehus på Aker og et spesialisert kreftsykehus på Radiumhospitalet. Dette gir tre hovedlokasjoner for helseforetaket, med Gaustad innenfor Oslo Science City. Der planlegges det et samlet regionsykehus med lokalsykehusfunksjoner.

Miljøene på Radiumhospitalet med Oslo Cancer Cluster (OCC) og Radiumhospitalets forskningsstiftelse (Radforsk) skal trekkes aktivt inn i utviklingen av Oslo Science City. Nye OUS Aker sykehus vil også være en betydelig ressurs for innvasjonsdistriktet.

Inven2

Inven2 er eid 50/50 av OUS og UiO og ble til i 2010, da de to selskapene Medinnova as og Birkeland Innovasjon as ble stått sammen for at UiO og OUS/HSØ skulle samarbeide bedre om kommersialisering av innovasjon fra sine forskningsmiljøer. Siden da har det vært en sterk vekst i verdien av innovasjon og i omgjøring av forskning til samfunnsnyttige tjenester og produkter i Oslo, og Inven2 er nå et av de største selskapene i sitt slag i Norden. Ved årsskiftet 2017/2018 var Inven2s samlede selskapsportefølje verdt over ni milliarder kroner – en tredobling på tre år. Den raske veksten viser at de produktene som blir utviklet på basis av forskning ved Oslo universitetssykehus, Universitetet i Oslo og de øvrige helseforetakene i Helse Sør-Øst, dekker et behov i samfunnet.

SINTEF

SINTEF er et forskningsinstitutt med internasjonalt ledende spisskompetanse innenfor teknologi, naturvitenskap og samfunnsvitenskap. SINTEF er en uavhengig stiftelse som skaper innovasjon gjennom utviklings- og forskningsoppdrag for næringsliv og offentlig sektor i inn- og utland. Instituttet utfører forskning som FoU-partner for næringsliv og forvaltning og er blant de største instituttene for oppdragsforskning i Europa. SINTEF har 2 000 medarbeidere fra 75 nasjoner og en årlig omsetning på over tre milliarder kroner. Økonomiske overskudd investeres i vitenskapelig utstyr og kompetanse. I 2017 utførte SINTEF 5 700 forskningsoppdrag for 3 700 kunder.

Kommersialisering av forskningsresultater er en sentral del av SINTEFs samfunnsoppdrag. Dette skjer gjennom lisensiering og utvikling av nye bedrifter,

¹⁾ I foretaksmøte i Helse Sør-Øst RHF ved helseministeren

basert på teknologi som utvikles i forskningsvirksomheten. SINTEF har en velfungerende TTO og såkornfond med investorer fra store norske selskaper og Den Europiske Investeringsbanken. Såkornvirksomheten ansees å være blant de beste i Europa. Teknologibedrifter med utspring i SINTEF, hadde i 2016 1 500 ansatte og en samlet omsetning på nærmere fire milliarder kroner.

SINTEFs hovedkontor er i Trondheim, men er også med tyngde lokalisert i Oslo hvor konsernledelsen og SINTEF TTO er representert, samt en betydelig del av virksomhetene til SINTEF Byggforsk, SINTEF Digital og SINTEF Industri. SINTEFs aktiviteter i Oslo er konsentrert til Gaustadområdet. SINTEF har behov for å øke antall ansatte fra dagens ca. 400 til om lag 500 i Oslo. SINTEF trenger lokaler både for egen drift med laboratorier og et framtidrettet forsknings- og innovasjons-senter som skal bidra til SINTEFs visjon «Teknologi for et bedre samfunn».

SINTEF MiNaLab

SINTEF MiNaLab er en del av den nasjonale infrastrukturen for mikro- og nanofabrikasjon, NorFab, og er et av Norges mest avanserte laboratorier²⁾. Her utføres forskning og utvikling innen mikrosystemer og mikrosensorer. Både norsk og internasjonal industri bruker SINTEF MiNaLab til utvikling og produksjon av nøkkelkomponenter. SINTEF MiNaLab har stor betydning for utvikling av både grunnleggende kunnskap og avansert teknologi og har bidratt til betydelig verdiskaping for næringslivet. På SINTEF MiNaLab har det blitt utviklet og laget sensorer og komponenter for blant annet miljøovervåking, vannrensing, overvåking av organfunksjon, materialsortering, in-vitro diagnostikk, prosessovervåking og styring, trådløs kommunikasjon og høyde- og hastighetsmåler til fly. Oslo UiO har forskningsaktiviteter i MiNaLab.

Forskningsparken og oppstartsmiljøene

Forskningsparken i Oslo er en av de største såkalte «Science Parks» i Europa. Parken driftes av Oslotech AS, der største eiere er Universitetet i Oslo (33 prosent), Siva (30 prosent) og Oslo Kommune (11 prosent). Formål er å bidra til økt verdiskaping i regionen og økt samarbeid mellom forskningsinstitusjoner/akademia og næringsliv. Inkubatorene StartupLab (tech) Aleap (helse/medtech) og ShareLab (biologi/laboratorier)

tilbyr kontorfellesskap (co-working spaces) og inkubasjonstjenester til oppstarts- og tidligfase vekstselskaper i Forskningsparken. Totalt har disse aktørene i overkant av 120 bedrifter lokalisert i sine lokaler. I 2017 hentet selskapene i Forskningsparken nesten en milliard i egenkapital og ble tildelt ca. 800 millioner fra offentlige virkemidler gjennom Innovasjon Norge og Forskningsrådet. En rekke av landets største bedrifter har inngått partnerskap med inkubatorene i Forskningsparken med tanke på framtidig samarbeid.

Mange av selskapene er i sterk vekst og må på grunn av plassmangel flytte ut av miljøet i Forskningsparken når de vokser og trenger nye lokaler. Dermed kan ikke nye, små selskaper utnytte synergiene i det å sitte sammen med de som har lykket med å vokse. I dag arbeider ca. 3 000 personer i Forskningsparken. Dette antallet vil øke til 5 000 hvis dagens planer om utvidelser realiseres. Oslotech ønsker å utvide virksomheten sin til å bygge og drifte flere innovasjonsbygg for å tiltrekke seg næringsliv til Gaustadbekkdalen.

CIENS

CIENS er et strategisk samarbeid mellom forskningsinstituttene CICERO, Meteorologisk institutt, By- og regionforskningsinstituttet NIBR, Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Transportøkonomisk institutt (TØI) og Universitetet i Oslo. De utgjør til sammen Norges og et av Europas største forskningsfellesskap innen miljø, klima og samfunn. CIENS har ledende forskningsmiljøer innen både naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige fag, og har et bredt tverrfaglig samarbeid. CIENS kan være en viktig bidragsyter for realisering av målene som myndighetene har satt på miljø- og klimaområdet knyttet til grønn omstilling. CIENS har adresse i Forskningsparken i Oslo i Gaustadbekkdalen.

Norsk Regnesentral

Norsk Regnesentral (NR) er en uavhengig privat stiftelse som utfører oppdragsforskning for næringsliv, offentlig sektor og private organisasjoner både i Norge og internasjonalt. Forskningsområdene er IKT og statistisk modellering inklusiv maskinlæring. NR har kontorer i Kristen Nygaards hus ved Universitetet i Oslo og har

²⁾ Laboratoriet er et høyteknologisk renrom på 800 kvm, og er sertifisert etter ISO 9001:2015 (kvalitetsstyring), ISO 14001:2015 (miljøstyring) og OHSAS 18001:2007 (arbeidsmiljø).

ca. 75 ansatte der de fleste er forskere med doktorgrad. NR er et av Europas største miljøer innen anvendt statistikk. Største anvendelsesområder er petroleum, finans/forsikring, jordobservasjon, klima, helse, forvaltning og bildeanalyse. Innen IKT arbeides det med informasjonssikkerhet, universell utforming og smarte informasjonssystemer.

Norges Geotekniske Institutt

Norges Geotekniske Institutt (NGI) er et internasjonalt ledende fagmiljø som utfører forskning, utvikling og innovasjon (FoUI), samt rådgivning innen ingeniørrelaterte geofag. Aktiviteten er rettet mot nasjonale og internasjonale markeder både på land og offshore. NGI er organisert som en privat næringsdrivende stiftelse med hovedkontor i Oslo, kontor i Trondheim, en forskningsstasjon for snøskred i Stryn og to utlandskontorer i Houston, Texas, USA og i Perth, Western Australia. NGI utvikler løsninger for både næringslivet og samfunnet, slik at vi bygger, bor og ferdes på sikker grunn.

Senter for Psykofarmakologi ved Diakonhjemmet Sykehus

Senter for psykofarmakologi (SFP) er Diakonhjemmet Sykehus sitt kompetanse- og forskningssenter innen klinisk psykofarmakologi. For å fremme rasjonell og persontilpasset legemiddelbruk er det bygget et moderne laboratorium med spesialkompetanse for tolking av prøvesvar for enkeltpasienter for å øke den kliniske nytteverdien av legemiddelanalyser og farmakogenetiske analyser. Avdelingens forskningsfokus er å identifisere årsaker til individuell variasjon i klinisk effekt og bivirkninger, basert på kunnskap om miljøfaktorer, interaksjoner med andre legemidler og genetisk variasjon. SFP er lokalisert i Gaustadbekkdalen, i forlengelsen av Forskningsparken.

Studentboliger i Blindernveien

SiO skal bygge rundt 360 nye studentboliger i Blindernveien 6 nord-øst for Marientlyst og fikk i 2017 godkjent reguleringsplanen. Bygningen vil markere en hovedinngang fra øst til UiOs campusområde på Nedre Blindern når det står ferdig.

Foto:
Martin Berntsen

Foto: Mangler fotograf

Blindernporten – forskerboliger (under utredning – ikke behandlet i Oslo kommune)

UiO utreder sammen med SiO muligheten for et boligprosjekt ved Blindern stasjon beregnet for gjesteforskere fra både UiO og andre kunnskapsinstitusjoner. Prosjektet kalles for Blindernporten og det ligger i planene at det vil kunne bidra til et byrom ved Blindern stasjon, som er hovedinngangsporten til UiOs campus på Blindern fra vest. Blindernporten vil kunne bidra til et mer hensiktsmessig krysningspunkt for gående, syklende og reisende til og fra Blindern med T-bane.

Blindernveien som kunnskapsgate (mulighetsstudie – ikke behandlet i Oslo kommune)

UiO har innledet dialog med grunneiere i Blindernveien om å utvikle et konsept om Blindernveien som «kunnskapsgate». UiO ønsker en fleksibel «kunnskaps- og næringszone» mellom UiOs campus på Blindern og byen. Ambisjonen er at både offentlige og private kunnskapsmiljøer som ønsker nærhet til UiOs campus på Blindern skal kunne etablere seg langs, og i nærheten av «kunnskapsgaten». Det er ønskelig at bygg langs gaten skal ha allment tilgjengelige publikums-tilbud på gateplan og at utearealene skal opparbeides som offentlige byrom.

Foto:
Astrid Bjerke Lund

Utvikling av Majorstuen

Ny T-banestasjon på Majorstuen er under planlegging og vil muliggjøre byutvikling på dagens stasjonsområde. Når Fornebubanen og ny by-tunnel for T-banen er bygget ut, blir Majorstuen et av landets mest trafikkerte kollektivknutepunkt. Det planlegges også ny trikketrasé langs Kirkeveien fra Majorstuen til Carl Berners plass.

Marienlyst

NRK vurderer å flytte og er derfor i en prosess med kommunen for å se på muligheten til å utvikle eiendommen på Marienlyst til andre formål. Området vurderes som egnet til flerfunksjonell byutvikling og formål knyttet til kunnskapsbasert næring fordi det ligger nær UiO Blindern. I området vil derfor forskning og utdanning, boliger og næring kunne inngå som sentrale funksjoner.

Innovasjonsdistrikt Hovinbyen

Område:

Hovinbyen, med Økern, Haraldrud og Ulven som utgangspunkt

Potensial:

Hovinbyen er et av Oslo kommunes største satsingsområder for framtidig byutvikling og beregnes å ha et framtidig potensial på 50 000–80 000 nye arbeidsplasser. Området det pekes på, har rom for både nye arbeidsplasser og eksisterende næringer knyttet til f.eks. bygg, anlegg og gjenvinning. Området har også store utviklingsområder som kan romme plasskrevende virksomhet.

Mulig faglig profil:

Byggenæring, sirkulærøkonomi, framtidens produksjonsnæring og yrkesfag – i tråd med beskrivelser i Strategisk plan for Hovinbyen³⁾.

Analysen gjort i forbindelse med utarbeidelse av Strategisk plan for Hovinbyen, viser at næringslivet i dette området er preget av store områder som framstår med monofunksjonell bruk for arealkrevende virksomheter som blant annet industri, lager og plasskrevende varehandel. Rundt dagens knutepunkter er det i noen grad etablert næringsområder med kunnskapsintensiv tjenesteproduksjon, men disse områdene også i liten grad flerfunksjonelle. Denne næringsstrukturen i kombinasjon med store utviklingsområder og mange

Foreløpige ambisjoner for utvikling av området som et innovasjonsdistrikt:

- Styrke innovasjon, konkurransekraft og verdiskaping innen områder som blant annet bygg, anlegg og gjenvinning
- Skape flere arbeidsplasser
- Utvikle området som en spydspiss for sirkulærøkonomi og kretsløpsbasert avfallshåndtering
- Bidra til at både eksisterende og nye næringer og kunnskapsmiljøer utvikles
- Legge til rette for en bedre kobling mellom aktører og initiativer i området
- Bidra til at næringsutvikling og byutvikling ses i en tettere sammenheng
- Bidra til at Hovinbyen blir et nullutslippssamfunn

³⁾ Strategisk plan for Hovinbyen ble behandlet i bystyret 20. juni 2018, sak 234

Foto:
Haakon Nordvik

Et innovasjonsdistrikt i Hovinbyen er et riktig og viktig grep for å styrke Oslo som kunnskaps- og miljøhovedstad. Koblingen av kunnskapsbaserte næringer og bynær industri innen bygg, anlegg og gjenvinning vil føre til innovasjon og grønn konkurransekraft. Dessuten vil det gi flere arbeidsplasser med fokus på sirkulære løsninger.

Erik Osmundsen, administrerende direktør Norsk Gjenvinning

pågående planer og initiativer i området, er bakgrunnen for vurdering av å etablere deler av Hovinbyen som et innovasjonsdistrikt. Både gjennom Strategisk plan for Hovinbyen og oppfølgende arbeid⁴⁾, uttrykker kommunen store ambisjoner for hva Hovinbyen kan bli og hvordan området skal utvikles. Målet er å beholde noe av dagens næringsliv som lar seg integrere i en tett og flerfunksjonell bystruktur, og samtidig tiltrekke og utvikle nytt næringsliv. Det nye som etableres skal bidra til Oslos målsetting om å bli en grønnere by. Det skal legges stor vekt på det grønne skiftet, sosial bærekraft, morgendagens næringsliv og nye former for samarbeid. Utprøving av nye modeller for næringsutvikling, boligbygging og bruk av midlertidigheter i byutviklingen er eksempler på dette. Det skal legges til rette for grønn og smart innovasjon, og kommunen ønsker blant annet at området skal være kommunens spydspiss for kretsløpsbasert avfallshåndtering⁵⁾. Et tettere samarbeid mellom området sine nøkkelaktører vil være nødvendig for å kunne utløse potensialet i

området, og næringsutvikling og byutvikling må ses i en tettere sammenheng. Hovinbyens sentrale plassering i Oslo med direkte forbindelser til regionen for øvrig, er også et viktig konkurransefortrinn for å tiltrekke seg et kunnskapsbasert næringsliv.

Med over 2 000 elever og studenter vil Kuben yrkesarena være en nøkkelaktør i innovasjonsdistriktet. Kuben Yrkearena består av Kuben videregående skole, Fagskolen Oslo Akershus, Læringsenteret for byggfag og Kuben kurs- og teknologisenter (KKT). Skolens plassering i Økern Næringspark ble valgt for å styrke koblingen mellom yrkesfaglig utdanning og bedriftene i nærområdet. Kuben yrkesarena har fokus på livslang læring og tilbyr et helhetlig og fleksibelt opplærings-tilbud fra videregående skole og opp til fagskolenivå, samt korte og lengre kurs for ansatte i arbeidslivet. Kubens visjon er å utdanne morgendagens beste fagarbeidere og sikre at elevene fullfører og består med bred kompetanse for arbeidsliv og videre studier, i tett

⁴⁾ Blant annet Oslo kommunes deltakelse i Urbact-prosjektet «Sub>Urban.Re-inventing the fringe».

⁵⁾ Planprogram for Haraldrud ble behandlet i bystyret 14.12.2016 sak

Funksjonsblanding og infrastruktur i Innovasjonsdistrikt Hovinbyen

Universiteter og høyskoler med mer enn 500 studenter (størrelse illustrerer antall studenter)

Sykehus

Studentboliger

Nøkkelaktører

Nøkkelaktører i utviklingen av distriktet

Byliv generator (størrelse illustrerer antall ansatte)

T-banenettverk

Gangnettverk

Sykelnettverk

Universitet, høyskole, sykehus

Kontor

Industri

Bolig

Andre

Grønnstruktur

Utviklingsområde

samarbeid med de forskjellige bransjene og næringslivet. Med god tilgang på auditorier i tillegg til topp moderne verkstedsarealer, fungerer også Kuben yrkesarena som en arena for kurs- og etterutdanning for arbeidslivet. Blant annet er det utviklet et teknologisenter på 590 m² i tett samarbeid med næringslivet. Kuben er en faglig møteplass for skole og arbeidsliv, og har elever, studenter og ansatte i arbeidslivet som brukere. Samarbeid og utvikling mellom relevante aktører i Hovinbyen vil kunne bidra til å løfte yrkesfagene og høyere yrkesfaglig utdanning ved Fagskolen i Oslo ytterligere. Etablering av Innovasjonsdistrikt Hovinbyen kan bidra til å støtte opp under dette.

Utviklingsområdene i Hovinbyen gir også rom for å etablere flere kunnskapsinstitusjoner og -aktører i dette området, noe som ville bidratt til å styrke aktørbildet i et innovasjonsdistrikt. Samtidig er det gode kollektivforbindelser til områder og enkel reisevei både til BI Handelshøyskolen, UiO: Blindern og miljøene i Gaustadbekkdalen, OsloMet og de andre kunnskapsmiljøene i regionen.

Det er allerede en rekke aktører og initiativer i områdene rundt Økern, Ulven og Haraldrud som til sammen vil kunne bidra til å gi innhold og skaperkraft til et innovasjonsdistrikt i Hovinbyen. En utfordring er at mange av initiativene ikke er koblet godt sammen. Innovasjonskraften øker når mennesker og idéer kobles, og det er dette som også er kjernen i innovasjonsdistriktet som konsept. Eksempler på initiativer i området blir beskrevet nedenfor.

Etablering av innovasjonsdistrikt Hovinbyen vil bli utredet nærmere.

Beskrivelse av området

Hovinbyen er et område på størrelse med Oslo innenfor Ring 2. I dag bor det i overkant av 40 000 mennesker i området, og flere enn 50 000 mennesker arbeider her.

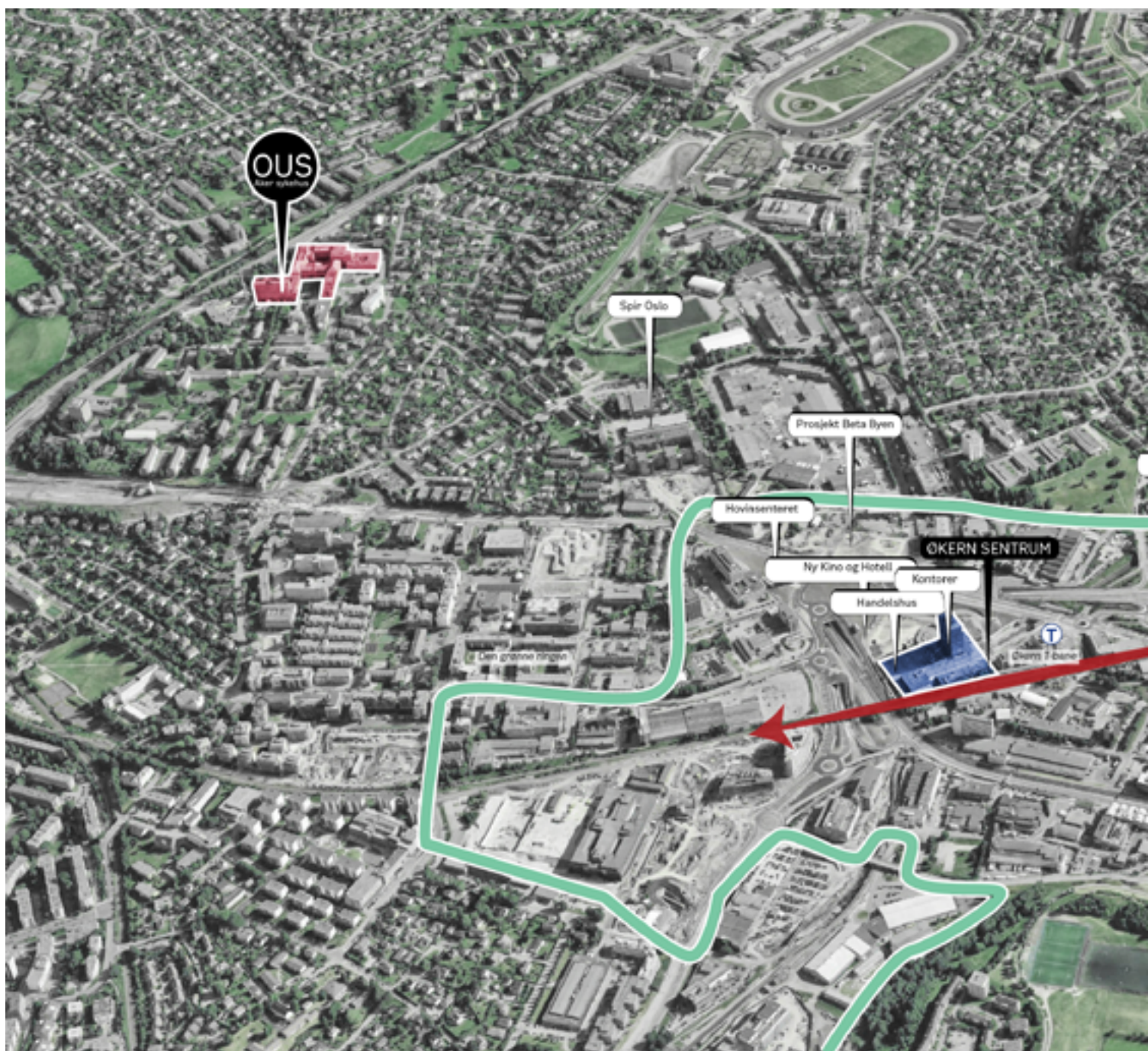
Den strategiske planen legger opp til at området i framtiden kan huse opptil 90 000 nye innbyggere og 50–80 000 nye arbeidsplasser. Hovinbyen har i lang tid vært sentrum for Oslos produksjonsnæringsliv, og området preges av lager- og logistikk virksomhet, plasskrevende handel og næringsvirksomhet knyttet til bygg, anlegg og gjenvinning.

Hovinbyen er et av Oslo kommunes største satsingsområder for framtidig byutvikling. Det ligger i randsonen av dagens tette by, med gode kollektivforbindelser og lavt utnyttede arealer. Området oppleves i dag som et lappeteppe av monofunksjonelle områder, uten tydelige forbindelser eller interaksjon med hverandre. Her eksisterer arealkrevende, bilbaserte industriområder side om side med idylliske småhusområder, arbeidsplassintensive kunnskapsbedrifter og store

anlegg for logistikk, transport og gjenvinning – det hele stykket opp av høyt trafikkerte vei- og banesystemer.

De fysiske og mentale barrierene gjør at området oppleves som lenger unna sentrum enn det faktisk er. For eksempel ligger Hasle nærmere Oslo S enn Majorstuen, og Kuben yrkesarena ligger omtrent like langt unna som Universitetet på Blindern. Det er også omtrent like langt fra Oslo S til Alna stasjon som til Nydalen stasjon.

Foreløpig kartlegging av aktører i Innovasjonsdistrikt Hovinbyen.

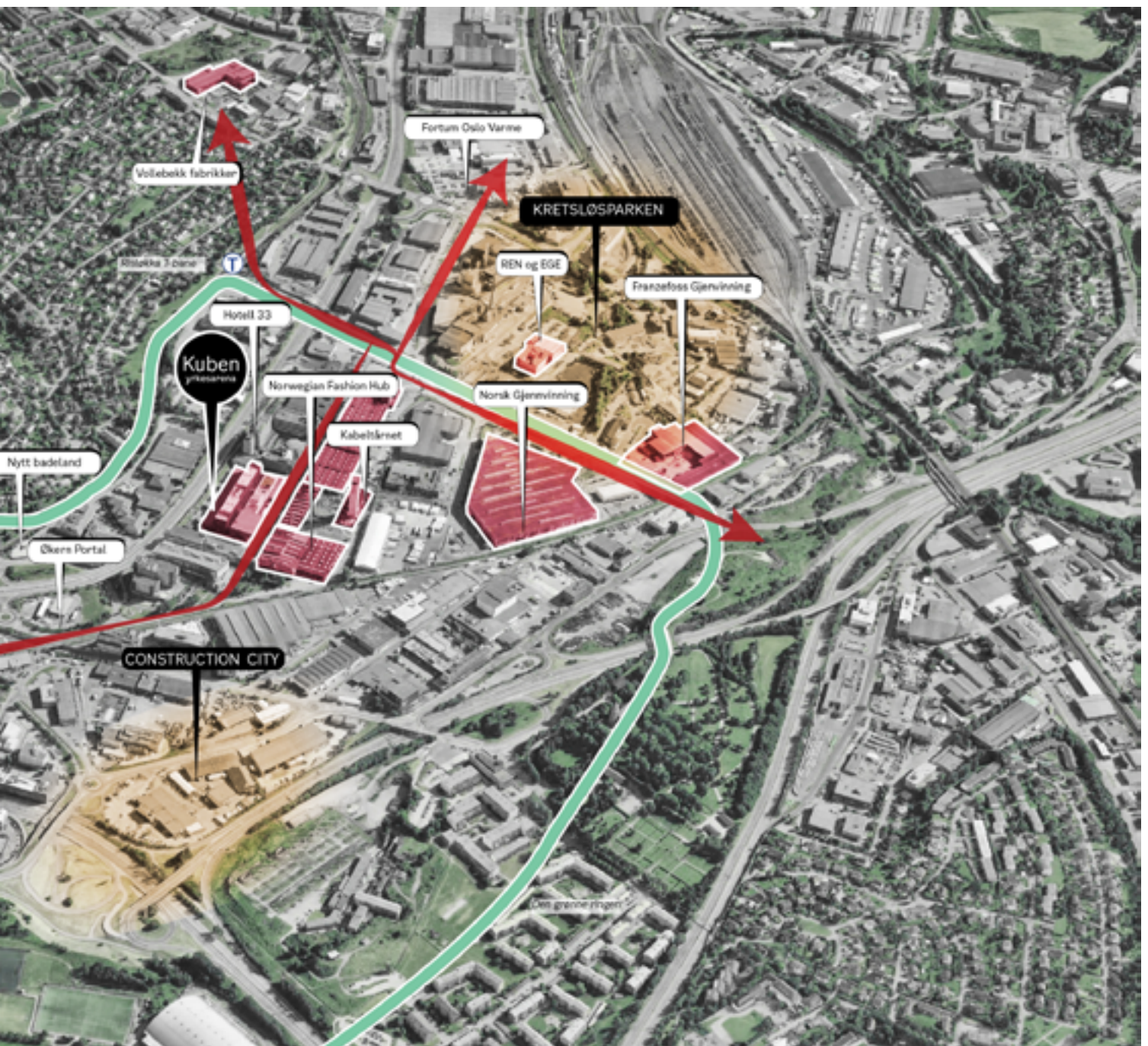

Et utvalg nøkkelaktører og -prosjekter i området

Construction City

Construction City er under planlegging og skal utvikles som en klynge for bygg, anlegg og gjenvinning, med OBOS, AF gruppen og Betonmast som hovedmotorer sammen med partnerne Multiconsult, GK, Norsk Gjenvinning, Norconsult, Fortum Oslo Varme, SINTEF,

DNB, StartUp Lab og andre. Satsingen omfatter minst 100 000 m² næringsarealer og 5 000 arbeidsplasser, samt eventuelle studenter. Næringsklyngens ambisjon er å skape et åpent miljø for både de store veletablerte bedriftene, og samtidig rom for mindre bedrifter i bransjen, oppstartsbedrifter/gründere og tilliggende næringer. For å styrke klyngens innovasjonsevne ønsker Construction City også en samlokalisering med tunge forsknings- og utdanningsinstitusjoner innenfor

ingeniør/tekniske fag. NTNU vil ha Construction City som utgangspunkt for sin etterutdanningsvirksomhet innenfor bygg- og anleggsteknikk. Gjennom å bygge opp dette samarbeids- og byutviklingsprosjektet, ønsker klyngen å bidra til å styrke hele bygg-, anleggs- og gjenvinningsbransjens omdømme, konkurransekraft og innovasjonsevne.

Haraldrud kretsløpsbaserte ressurs- og energipark (Kretsløpsparken)

Mange av framtidens utfordringer, som klimaeffekter og ressursknapphet må adresseres gjennom sirkulære løsninger. Ved å utvikle Energigjenvinningsetatens (EGE), Renovasjonsetatens (REN) og Fortum Oslo Varmes anlegg på Haraldrud og andre anlegg for avfallsgjenvinning, som for eksempel Norsk Gjenvinning, er området planlagt som del av en større kretsløpsbasert kretsløpspark der sirkulære løsninger for papir, plast, metaller, bygg- og annet avfall resirkuleres eller energigjenvinnes. Satsingen skal belaste miljøet minst mulig og integreres i byen blant annet gjennom publikumsrettet virksomhet, f. eks salg av resirkulerte produkter (ombruk). Det er også foreslått et testsenter for innovasjoner, demonstrasjoner og verifisering av FoU i tilknytning til produksjon som foregår i kretsløpsparken, som skal driftes av akademien 6.

Potensialet for overgangen til en sirkulær økonomi er størst innen byggenæringen, noe som også underbygger viktigheten av en slik satsing i nettopp Hovinbyen, og i tilknytning til Construction City. En vellykket satsing på sirkulær virksomhet og løsninger, vil ha mange positive smitteeffekter, herunder et stort antall kompetansesarbeidsplasser, tilfang av risikokapital, samarbeid med akademiske miljøer, og generelt økt oppmerksomhet og interesse rundt Oslo som en rollemodell innenfor sirkulærøkonomi.

Renovasjonsetaten (REN) og Energigjenvinnings- etaten (EGE)

REN og EGE har sine hovedaktiviteter på Haraldrud. Dagens aktiviteter skal videreutvikles til å møte framtidens avfallsbehov og integreres i kommende byutvikling. Det planlegges en ny gjenbruksstasjon, mottak av hageavfall, ombruksvirksomhet, logistikkenter for innsamlet avfall og ny skolestue. Renovasjonsetatens samarbeid med andre frivillige- og ideelle organisasjoner er tenkt videreført i større skala. Dagens sam-

arbeid omhandler mottaksordninger, kunnskapsdeling og utvikling av nye gjenbruks- og ombruksløsninger.

Fortum Oslo Varme AS

Fortum Oslo Varme AS produserer og distribuerer fornybar termisk varme og kjøling i Oslo-regionen. Selskapet sørger for trygg og miljøvennlig behandling av restavfall som ikke kan eller bør materialgjenvinnes, og gjenvinner energien fra avfall og andre miljøvennlige ressurser for å levere grønn fjernvarme og elektrisitet. Fortum Oslo Varme er den største leverandøren av fjernvarme i Norge, og står for 36 prosent av all fjernvarme generert i Norge. Fortum Oslo Varme AS eies i fellesskap (50/50) av energiselskapet Fortum og Oslo kommune. Fortum Oslo Varme har allerede infrastruktur og produksjonsanlegg i Hovinbyen, og er den naturlige utbygger av nett for termisk energi i området. Selskapet er også involvert i flere framtidige prosjekter med store utbyggere som for eksempel OBOS. Videre ønsker selskapet å bruke Hovinbyen som en testarena for nye løsninger, og har blant startet dette arbeidet ved å ta lokal spillvarme fra Digiplex sin datahall på Ulven inn i fjernvarmenettet. For å utnytte mulighetene for innovasjon gjennom eksisterende infrastruktur og samtidig maksimere samspillet mellom termisk energi og kraftnettet, bør det settes krav til tilknytning til byens fjernvarmenett.

Norsk Gjenvinning

Norsk Gjenvinning er Norges største leverandør av gjenvinnings- og miljøtjenester. Selskapet har en uttalt ambisjon om å være bransjens ledende aktør når det gjelder bærekraft og har de siste årene tatt en posisjon innen bærekraftig utvikling og framtidens sirkulærøkonomi. Norsk Gjenvinning har sitt hovedanlegg i Hovinbyen og ønsker å bygge samarbeidsarenaer for innovasjon og utvikling med dette som basis.

Økern Portal

Økern Portal er et planlagt næringsbygg som vil tilby rundt 3 000 kontorplasser og restaurant- og kulturopplevelser. Det blir blant annet Telia Norge sin nye lokasjon. Deler av prosjektet vil også inneholde hotell eller studentboliger. Portalen i bygget vil være en naturlig forbindelsesakse mellom Løren og Økern sentrum». Det er også en ambisjon om å legge til rette for oppstartselskaper og en møteplass for nærmiljøet.

Spir Oslo

Spir Oslo er en arbeidsmarkedsbedrift som er eid av Oslo kommune. De leverer fagopplæring og bistår folk med å finne jobb og kan anses som en viktig aktør innen den sosiale og økonomiske delen av bærekraftig byutvikling. De ønsker å tenke nytt om sin funksjon i nærmiljøet og hvordan de samarbeider med andre aktører.

Vollebekk Fabrikker

Vollebekk Fabrikker er et midlertidig nærmiljøsentrum og en inkubator, som samler gründere og oppstartsbedrifter innen gjenbruk, reparasjon og grønn produksjon. Initiativet er midlertidig fordi det er planer om å rive lokalene. Ved å tilby produksjonslokaler og kontorer i lokaler som ellers ville stått tomme, vil Vollebekk Fabrikker gjøre det mulig for beboere, virksomheter og entreprenører å utvikle, teste og demonstrere sine løsninger. I tillegg skal Vollebekk fabrikker, som er et samarbeid mellom Bydel Bjerke, Aspelin Ramm, OBOS og Pådriv, legge grunnlaget for nye, lokale virksom-

heter på Vollebekk. Renovasjonsetaten har inngått samarbeid med Vollebekk fabrikker for å se på muligheten for å øke ombruken av innlevert avfall på Haraldrud gjenbruksstasjon.

Økern Sentrum

Steen & Strøm og Storebrand vil skape et urbant, bærekraftig og framtidsrettet bysentrum som inkluderer 163 000 m² med badeland, kino, boliger, kultur, kontor og hotell, i tillegg til et handelshus. Økern Sentrum er også definert som Living Lab i EU-prosjektet Northern Connection⁶⁾. Her samarbeider sju byregioner rundt Nordsjøbassenget for å fremme miljøteknologi-klynger og løsninger på tvers av landegrensene. Oslo samarbeider spesielt med Göteborg og Hamburg, som begge har tilsvarende transformasjonsområder i sin byutvikling. Områdene skal være testarenaer for grønne løsninger fra kulturliv til grønn industri, og ha rom for kunnskapsmiljøer knyttet til bygge-, anleggs-, gjenvinning- og eiendomsbransjen.

⁶⁾ <https://northsearegion.eu/northern-connections/>

Foto:
Thomas Ekstrøm

Oslo Textile Lab

Den globale moteindustrien er i radikal endring grunnet bærekraftsutfordringer og teknologiske innovasjoner. For å møte denne utviklingen har moteklyngen Norwegian Fashion Hub som mål å etablere Oslo Textile Lab – et innovasjonshus hvor klyngebedriftene og partnere får tilgang til industriell infrastruktur, ny teknologi, og kompetanse til å jobbe med design, prototype-utvikling, produksjon, og digitalisering koblet mot utdanning, forskning- og andre kompetansemiljøer.

Beta:By Hovinbyen

Nettverket Pådriv har tatt initiativ til å utvikle prosjektet Beta:By Hovinbyen, som et geografisk avgrenset byområde rundt Økern. Målet er at det åpnes opp for å teste ut nye løsninger, prosesser og regelverk. En avgrenset og konsentrert sone vil sette testingen og læringen i system, og kan øke sannsynligheten for spredning av kunnskap og løsninger. Beta:By Hovinbyen skal bli kjent for å gi sosial bærekraft samme prioritet som miljø og økonomi. Ambisjonen er at Beta:By skal bli en utviklingsarena og utstillingsvindu for Oslo, Norge og Norden.

Kabeltårnet og Kabelgata

Det er en målsetning om å utvikle Kabelgata til Hovinbyens kulturelle hjerte. Det gamle kabeltårnet er et midlertidig kulturtårn som huser alt fra musikkprodusenter til performancekunstnere. Området skal ha

en blandet nærings- og boligutvikling, der de store bevaringsverdige byggene langs Kabelgata bl.a. skal gi plass til kunst- og kulturprodusenter.

Hovinbysenteret (prosjektide)

Hovinbysenteret på Økern skal utvikles til å bli et interaktivt formidlings- og innovasjonssenter og en samarbeidsarena for alle byutviklingsaktører som er aktive i utviklingen av Hovinbyen. Senteret skal være en nytenkende, nøytral og transparent arena med fokus på Hovinbyen spesielt og Oslo generelt⁶⁾. Det skal bidra til bedre dialog, synliggjøre utviklingen, skape nysgjerrighet og engasjement, og fungere som utstillingsvindu og test- og samhandlingsarena for utviklingen av Hovinbyen. Den løpende utviklingen i byområdet vil danne grunnlaget for senterets innhold samtidig som senteret vil kunne bidra til at ulike aktører og initiativ kobles bedre sammen og kan dra nytte av hverandre.

Den grønne ringen

Den grønne ringen skal bli en ryggrad i Hovinbyens grønnstruktur og mobilitetsnettverk og er et sentralt element i Strategisk plan for Hovinbyen⁷⁾. Forbindelsen kobler sammen grøntområder, transformasjonsområder og eksisterende nabolag i de fire bydelene Alna, Bjerke, Gamle Oslo og Grünerløkka. Deler av Den grønne ringen inngår i det overordnede turveinettet i Oslo og forbindelsen krysser overordnede gang- og sykkelveier som leder til marka, Oslofjorden, Grorudalen og sentrum.

⁷⁾ Strategisk plan for Hovinbyen ble behandlet i bystyret 20. juni 2018, sak 234

Construction City skal være en drivkraft for samhandling og nye idéer for bygg-, anlegg- og eiendomsbransjen. Områdene rundt Økern står foran en stor transformasjon. Med et smart samarbeid på tvers av aktørene i bransjen og med Oslo kommune, kan vi bidra til å skape et innovasjonsdistrikt med særlig fokus på nyskapende løsninger og framtidens arbeidsplasser.

Benedicte Økland, daglig leder Construction City Cluster AS

Innovasjonsdistrikt sentrum

Område:

Området skal utredes videre med utgangspunkt i kunnskapsinstitusjoner lokalisert i Oslo sentrum

Mulig faglig profil:

Teknologi, kulturnæring, finans, havrom, innovasjon i offentlig sektor

Foreløpig vurdering av potensial for utvikling av et innovasjonsdistrikt i sentrum:

- Det er potensial for å utnytte muligheten som ligger i Oslo og Norges fortrinn innen områder som miljøteknologi, kulturnæring, havrom, finans og nye framvoksende teknologier på en enda bedre måte i dette området, med mål om verdiskaping og flere arbeidsplasser.
- Det er behov for å koble aktører og satsinger slik at aktørene får kunnskap om hverandre, på en måte som bidrar til videre utvikling av økosystemet for innovasjon og entreprenørskap.
- Det er behov for et styrket samspill mellom næringsliv, kunnskapsinstitusjoner, kultur- og næring, offentlig sektor og etablerte oppstartsmiljøer og felles arbeidsarenaer i området.

Nøkkelaktørene i et innovasjonsdistrikt i sentrum kan være både kunnskapsinstitusjoner, etablerte bedrifter, avansert teknologiorientert næringsliv, og ikke minst kunnskapsmiljøene for entreprenørskap som samlet sett genererer kunnskap og mange nye selskaper og initiativer. I tillegg er en rekke statlige og kommunale virksomheter, offentlig virkemiddelapparat og arenaer for arrangementer, møter og opplevelser lokalisert her. En samlende strategi for aktører og områder i sentrum vil kunne bidra både til bedre samspill, samordning og styrking av initiativer, og videre utvikling av områdene.

OsloMet, byens nye, og landets tredje største universitet er lokalisert i sentrum av Oslo, med hovedtyngden i Pilestredet. OsloMet ønsker å posisjonere seg som et mangfoldig, urbant og arbeidslivsrettet universitet. UiO sin sentrumscampus like ved, inneholder både de tradisjonsrike bygningene for juridisk fakultet, og et nytt bygg Domus Juridica blir oppført ved Tullinløkka og vil være innflytningsklart til studiestart høsten 2020. Kulturhistorisk museum (UiO) er også lokalisert på Tullinløkka. Videre har Simula Research Laboratory besluttet å flytte fra Fornebu og har valgt å slå seg ned i dette området. Og Høyskolen Kristiania sin største campus er lokalisert i Kvadraturen.

Noen av Oslos og Norges mest innovative teknologi-bedrifter og felles kontorarbeidsplasser (co-working spaces) er lokalisert i aksene fra Pilestredet til Kvadraturen. I sentrum av Oslo er også byens tunge finans- og kapitalmiljøer samlet. Det er også en sterk konsentrasjon av privat og offentlig kunnskapsintensiv tjenesteyting som IT, finans og handel. Næringsstrukturen i sentrum gir unike fortrinn både for utvikling av nye og eksisterende næringer. Konsentrasjonen av et differensiert næringsliv skaper fortrinn ved å legge til rette for kunnskapsdeling på tvers av næringer og sektorer. Mange spesialiserte næringer og fagmiljøer legger grunnlaget for å utvikle spisskompetanse. Ved å skape tett samarbeid mellom aktørene vil virksomheter i

Foto:
Benjamin A. Ward

OsloMet er et universitet med et sterkt fokus på

byen rundt seg, et nært samarbeid med regionens arbeidsliv, og en viktig rolle i å utvikle Oslos kapasitet innen innovasjon og entreprenørskap.

OsloMet er en ankerinstitusjon i byen og ser fram til å være en drivkraft i innovasjonsdistrikt sentrum.

Curt Rice, rektor, Oslo Met – storbyuniversitetet

sterk vekst (scale-ups) og etablerte bedrifter hjelpes med å skape bedre produkter og tjenester som raskere blir kommersialisert og vil bidra til bærekraftig økonomisk vekst og flere arbeidsplasser.

Dette vil også kunne gi studenter i Oslo tilgang til relevant arbeidserfaring og kontakter som muliggjør ansettelse før skoletiden er over. Slike samarbeid vil også kunne tiltrekke seg entreprenører fra utlandet som ser nye muligheter for å etablere virksomhet i Oslo, med en kombinasjon av tilgang på velutdannet kompetanse og gode miljøer for å vokse. Det offentlige trenger også tjenesteutvikling og -innovasjon, og både det offentlige og det private arbeidslivet vil i økende grad ha behov for å styrke videreutdanning av eksisterende arbeidstakere, blant annet for å holde seg oppdatert på den teknologiske utviklingen.

Å legge bedre til rette for kunnskapsdeling i indre by kan bidra til å styrke den posisjonen Oslo sentrum har som driver for innovasjon i hovedstadsregionen og indre by som arena for kompetanse- og næringsut-

vikling nasjonalt og internasjonalt. Etableringen av et innovasjonsdistrikt i sentrum kan bidra til å skape et tettere samspill og knytte sammen aktiviteter som vil gjøre verdikjeden for innovasjon og entreprenørskap i indre by av Oslo mer komplett.

Området har en etablert bystruktur. Selv om det er få ledige tomter vil betydelige arealer i eksisterende bygg kunne frigjøres, ettersom større kulturinstitusjoner og offentlige aktører er på flyttefot. Det er godt lagt til rette for å gå, sykle og reise kollektivt, og det er gode forbindelser til andre steder i byen, regionen og landet for øvrig. Det tar kun 20 minutter med tog til internasjonal flyplass på Gardermoen. Det er også kort reisevei til de fleste av byens øvrige kunnskapsinstitusjoner, som for eksempel Handelshøyskolen BI, Arkitektur- og designhøyskolen, Kunsthøgskolen i Oslo og UiO: Blindern.

Sentrum har et lavt innslag av boliger, og i noen områder er det lite byliv. Utover det er området blant de mest flerfunksjonelle i Oslo. Samtidig arbeider

kommunen med flere planer for både revitalisering av Kvadraturen, økt byliv i sentrum og Program bilfritt byliv⁸⁾. Allerede ser man at aktører som for eksempel Sentralen og MESH, med mange eventer, møte- og opplevelsesaktiviteter, bidrar til at det også er liv i områdene også utenfor normal arbeidstid.

Potensialet for etablering av et innovasjonsdistrikt i sentrum vil bli utredet nærmere. Muligheten til å inkludere bærekraftig kulturnæring, bør også tas med som en del av en utredning av et innovasjonsdistrikt i sentrum.

Et utvalg nøkkelaktører og -initiativer i området

OsloMet storbyuniversitet

OsloMet – storbyuniversitetet har 21 000 studenter og 2 200 ansatte og tilbyr 53 bachelor-, 38 master-, og seks PhD-programmer innen helse, utdanning, teknologi og samfunnsfag. Ca. 17 000 studenter har studie-sted på campusen i sentrum. Universitetet har sterke miljøer for anvendt forskning innen arbeidsliv (AFI), byutvikling (NIBR), velferd (NOVA) og forbruk (SIFO). Sentralt står bærekraftig samfunnsutvikling knyttet til blant annet klima og miljø, livskvaliteter og folkehelse, migrasjon og inkludering, innovasjon og bolig. Arbeidslivets kompetansebehov er i stadig endring og behovet for mer fleksibel tilgang på kompetanse og etterutdanning øker. OsloMet utvikler og tilbyr mer enn 200 etter- og videreutdanninger innen helse, teknologi, design, sosialfag, ledelse, samfunnsfag og utdanning.

Gründergarasjen

Gründergarasjen drives av Simula og er lokalisert på OsloMet sin campus i Pilestredet. Formålet er å jobbe både med tidlig-fase IKT-selskaper og med hele bredden av teknologistudier ved OsloMet. Gründergarasjen vil være med på å skape tettere kontakt mellom studenter, forskere og gründere, og bistå i kommersialiseringen av teknologien de utvikler. Gründergarasjen tilbyr ambisiøse og tidlig-fase IKT-gründere inntil 12 måneders gratis arbeidsplass i et åpent kontorlandskap. Her kan de fokusere på teknologiutvikling og salg av sitt produkt.

Simula Research Laboratory

Simula Research Laboratory er et statlig eid forskningscenter med mål om å løse viktige utfordringer innen IKT gjennom verdensledende forskning, utdanning og innovasjon i samarbeid med arbeidslivet. Simula forsker på kommunikasjonssystemer, programvaresystemer, modellering av fysiske prosesser, IKT-sikkerhet og maskinlæring. Simula har veiledet over 400 masterstudenter, og 119 doktorgradsstudenter fram til ferdig grad. Senteret har i dag virksomhet på Fornebu, på Bislett og i Bergen. Senteret flytter til Oslo sentrum våren 2021. Simula er tildelt status som Senter for fremragende forskning (SFF) og Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) og er en av Norges største mottakere av forskningsmidler fra EU. Simula har eierandeler i 18 bedrifter, de fleste spunnet ut av egen forskning.

Simula Metropolitan Center for Digital Engineering (Pilestredet 46)

Simula Metropolitan Center for Digital Engineering er et forsknings-selskap som er eiet av Simula Research Laboratory og OsloMet i felleskap. Det er 40 ansatte, hvorav omlag 35 er forskere og stipendiater. Selskapets formål er å drive forskning og innovasjon innen digitalisering, samt å utdanne PhD- og masterkandidater i OsloMet sine studieprogrammer. I tillegg til relasjonen til OsloMet og Simula, vil senteret også arbeide tett med UiO og med industri i Oslo-regionen.

Høgskolen Kristiania

Høgskolen Kristiania er en privat høyskole med 10 000 studenter, hvorav ca. 6 000 har tilholdssted i Oslo. Høgskolen tilbyr 43 bachelorprogrammer, 5 masterprogrammer og 25 fagskolestudier innenfor helse-, teknologi-, kreative- og økonomisk administrative fag. Det undervises i innovasjon og entreprenørskap i svært mange fagretninger for å fremme studentenes evne til å tenke og handle som entreprenører, og øke deres muligheter til å skape sin egen arbeidsplass.

UiO:Sentrum

UiO er representert i sentrum av Oslo ved de historiske universitetsbygningene ved Karl Johan, og ved Historisk museum ved Tullinløkka. UiOs juridiske fakultet samles fra 2020 i et nytt bygg ved Tullinløkka. Det juridiske fakultet er Norges største utdanningsaktør for jurister,

⁸⁾ Handlingsprogram for økt byliv i Oslo sentrum 2018–2027, vedtatt i Oslo bystyre 05.09.20

og en sentral premissgiver innen juridisk forskning. Fakultetet er vertskap for et senter for fremragende forskning, og har stor bredde i sin forskningsaktivitet.

Kulturhistorisk museum (KMH) har siden 1904 hatt tilhold i museumsbygningen ved Tullinløkka. Kulturhistorisk museum forsker innen sosialantropologi, arkeologi, konservering, dokumentasjon, numismatikk, runologi og museologi og har et omfattende skoleprogram.

Rebel (planlagt prosjekt)

Entra og Teknologihuset planlegger å utvikle det tidligere Helsedirektoratbygget som et internasjonalt kompetansenav som fasiliterer deling av IT-kompetanse på tvers av bransjer, organisasjoner og academia. Gjennom kunnskapsdeling og kompetanseheving, ønsker Rebel å være en pådriver for et internasjonalt konkurransedyktig næringsliv og en katalysator for positiv endring i samfunnet. Ved å samle de ledende IT-fagmiljøene på tvers av bransjer, organisasjoner og academia, er målet å legge til rette for å styrke den teknologiske ekspertisen, stimulere til samarbeid på tvers av fagmiljø og legge til rette for utvikling av ny kunnskap.

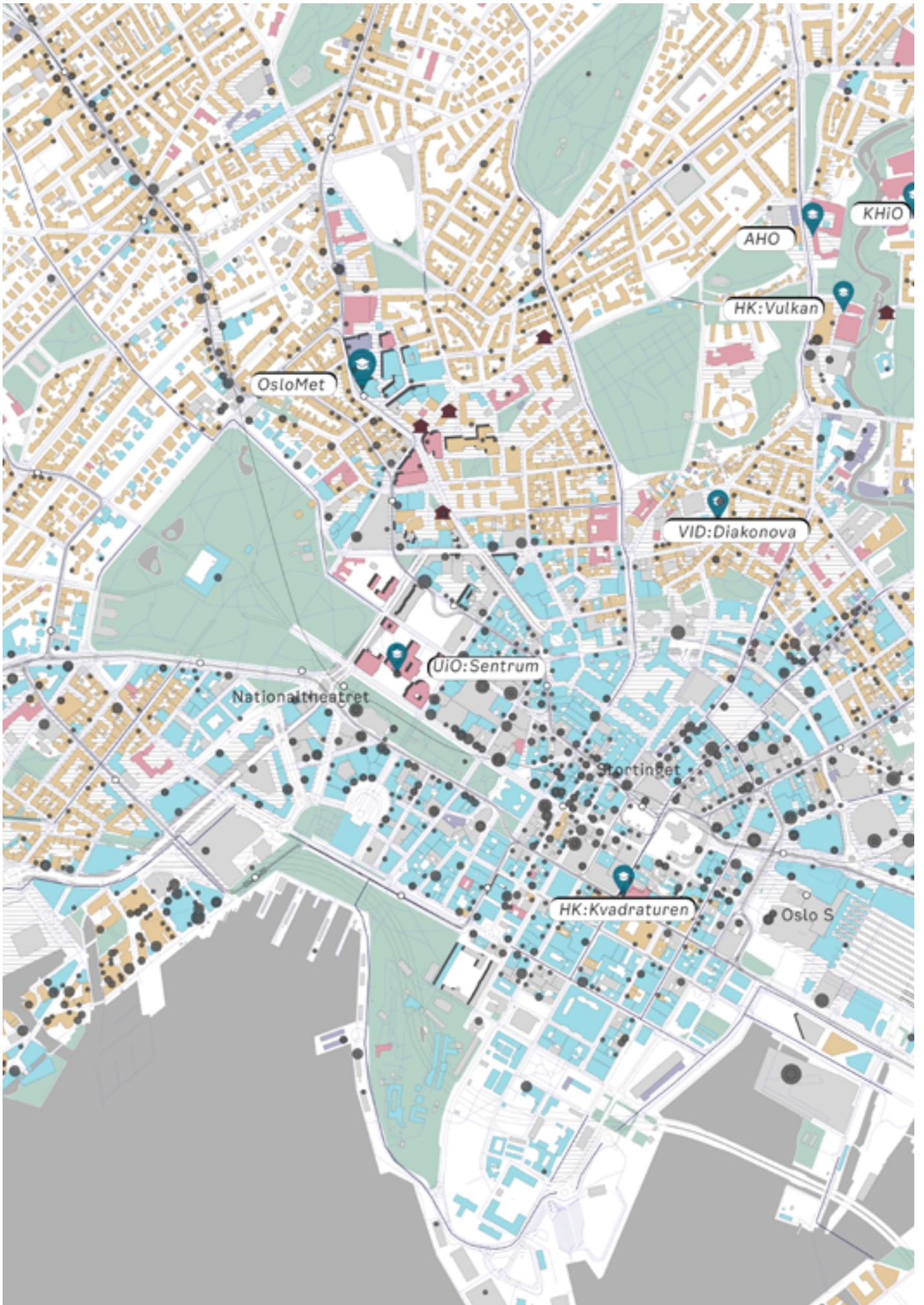
Myntgatakvartalet

Oslo kommune har kjøpt Myntgata 2. Planen er å utvikle kvartalet med videregående skole med flerbrukshall, tilleggsformål, nærings- og eventuelt kulturformål. Konseptet kan tilrettelegges for samarbeid med ulike kunnskaps-, oppstarts-/gründermiljøer, kulturnæringer, turisme eller etablerte foretak/interesseorganisasjoner tilpasset skolens framtidige profil. Endelig konsept skal stimulere og bidra til økt byliv og ønsket byutvikling og har som mål å utvikles under ett. I Myntgatakvartalet vil det kunne etableres en plattform for undervisning som knytter flere kultur- og kunnskapsinstitusjoner tettere på entreprenørskap og næringsliv, både for elever på videregående skole og studenter. Forsvarsbygg utvikler det omkringliggende festningsområdet og skal åpne opp større arealer for byens befolkning, bl.a. med ulike kulturformål og servering, og det er aktuelt å knytte dette også opp mot skolens framtidige profil. Eiendommen er leid ut midlertidig og vil huse blant annet kunstbiennalen og ulike kunstnere, samt entreprenørskapsmiljøet SHARE, som ønsker å etablere en innovasjonsklynge som kan løfte teknologisk innovasjon, industrialisering og næringsutvikling internasjonalt.

Epicenter Oslo

Epicenter er et innovasjonshus for etablerte virksomheter og virksomheter i vekst. Modellen baserer seg på en kombinasjon av små og store etablerte virksomheter med ambisjoner og behov for å vokse raskere, drive mer effektiv innovasjon og øke sin lønnsomhet. Modellen bygger på at medlemmene kontinuerlig deler kompetanse, aktivt bidrar til innovasjon, vekst og nye partnerskap. Epicenter driver kontinuerlig et stort antall aktiviteter for å akselerere entreprenørskap, digital innovasjon, økonomisk vekst og talentutvikling. I Oslo

Funksjonsblanding og infrastruktur i Innovasjonsdistrikt sentrum

Universiteter og høyskoler med mer enn 500 studenter (størrelse illustrerer antall studenter)

Sykehus

Studentboliger

Nøkkelaktører

Nøkkelaktører i utviklingen av distriktet

Byliv generator (størrelse illustrerer antall ansatte)

T-banenettverk

Gangnettverk

Sykelnettverk

Universitet, høyskole, sykehus

Kontor

Industri

Bolig

Andre

Grønnstruktur

Utviklingsområde

etablerer Epicenter en rekke ulike partnerskap med andre kompetansemiljøer for sammen å bygge et voksende og framtidsrettet økosystem der næringslivet kan bli mer innovativt, konkurransedyktig og lønnsomt. Konseptet er også etablert i Stockholm og Amsterdam og nye avdelinger planlegges i Helsinki og New York.

MESH

MESH er en innovasjonsplattform i Oslo sentrum bestående av felles kontorarbeidsplasser (co-working spaces), event-arealer, kafé og bar, samt nettverkstjenester, fysisk og digitalt, rettet mot nøkkelaktørene i det framvoksende økosystemet for entreprenørskap – gründere, investorer og kreatører. Med 10 500 m², 1 032 medlemmer og over 600 eventer i løpet av året er ambisjonene med MESH å tilby tjenester, informasjon og personlige koblinger til kreatører. MESH er bygget opp rundt de internasjonale megatrendene digitalisering, entreprenørskaps-økonomi og framveksten av fleksibelt arbeidsliv og er en del av The Creators Community, et framvoksende nettverk av innovasjonsnav i Oslo, København og Trondheim, med ambisjoner om å samle det nordiske oppstartsmiljøet.

Sentralen og SoCentral

Sentralen er samlingspunkt, verksted og scene for kulturproduksjon og samfunnsinnovasjon og arbeidsplassen til cirka 350 mennesker fordelt på ca. 150 organisasjoner. Sentralen fungerer som samlingspunkt for disse beboerne og miljøene rundt dem. Sentralen eies og drives av Sparebankstiftelsen DNB.

Sentralen er også tilholdssted for Ungt entreprenørskap Oslo (UE Oslo). UE er en ideell, landsomfattende organisasjon som i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører jobber for å utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv. UE Oslo har alle sine elev- og studentarrangementer på huset.

SoCentral er en organisasjon som driver Nordisk inkubator for samfunnsinnovasjon på Sentralen. I loka-

lene tilbys et miljø der kommuner, statlige aktører, entreprenører og private virksomheter finner nye samarbeidspartnere, utvikler nye idéer og får tilgang på kunnskap. SoCentral driver i tillegg fram samarbeid mellom ulike aktører der målet er å eksperimentere og utvikle nye løsninger som kan gi et mer inkluderende og bærekraftig samfunn.

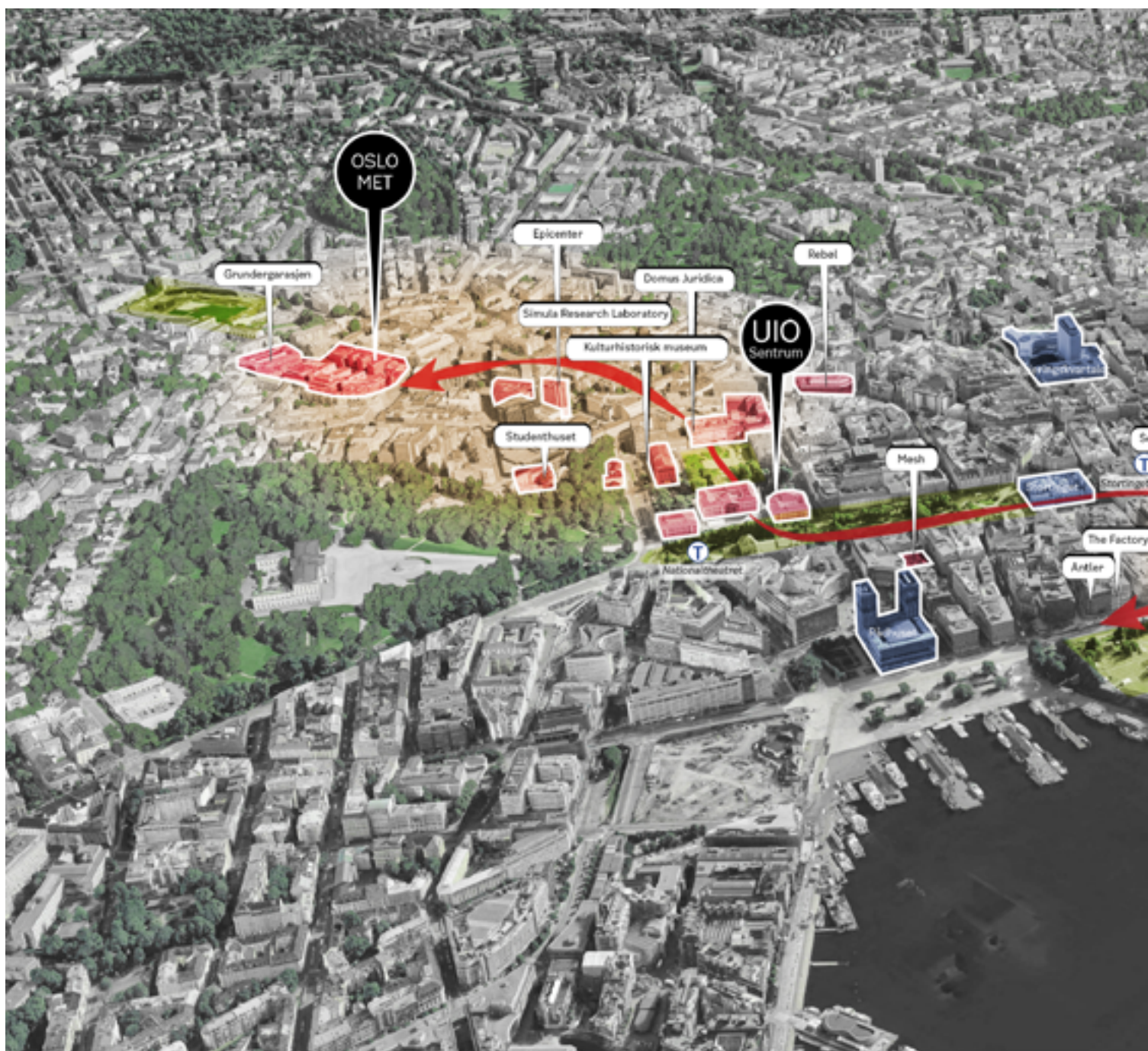
Loftet Studentinkubator

Loftet Studentinkubator er Høyskolen Kristianas inkubator for studenter som har innovative idéer, konsepter eller tidligfase oppstartsbedrifter. Loftet tilbyr åpne kontorplasser gratis i et felles arbeidsareal, fellesskap med andre student-team på tvers av mange ulike fagområder, mentorvirksomhet og kobling mot relevante ressurser både på og utenfor skolen. Loftet søker å inspirere og støtte studenter til å gå fra idéer til bærekraftige forretningsmodeller og bedrifter. Studenter søker om å få plass.

Oslo House of Innovation (OHOI)

Oslo House of Innovation (OHOI) er et arbeidsfellesskap og eventlokale som huser en rekke entreprenører og oppstartsvirksomheter som benytter seg av arbeidsplasser i åpent kontorlandskap, egne kontorer, møterom og fellesområder. De leier også ut møterom og event-fasiliteter til eksterne med arrangementer i hovedsak rettet mot innovasjon.

Foreløpig kartlegging av aktører i Innovasjonsdistrikt sentrum.

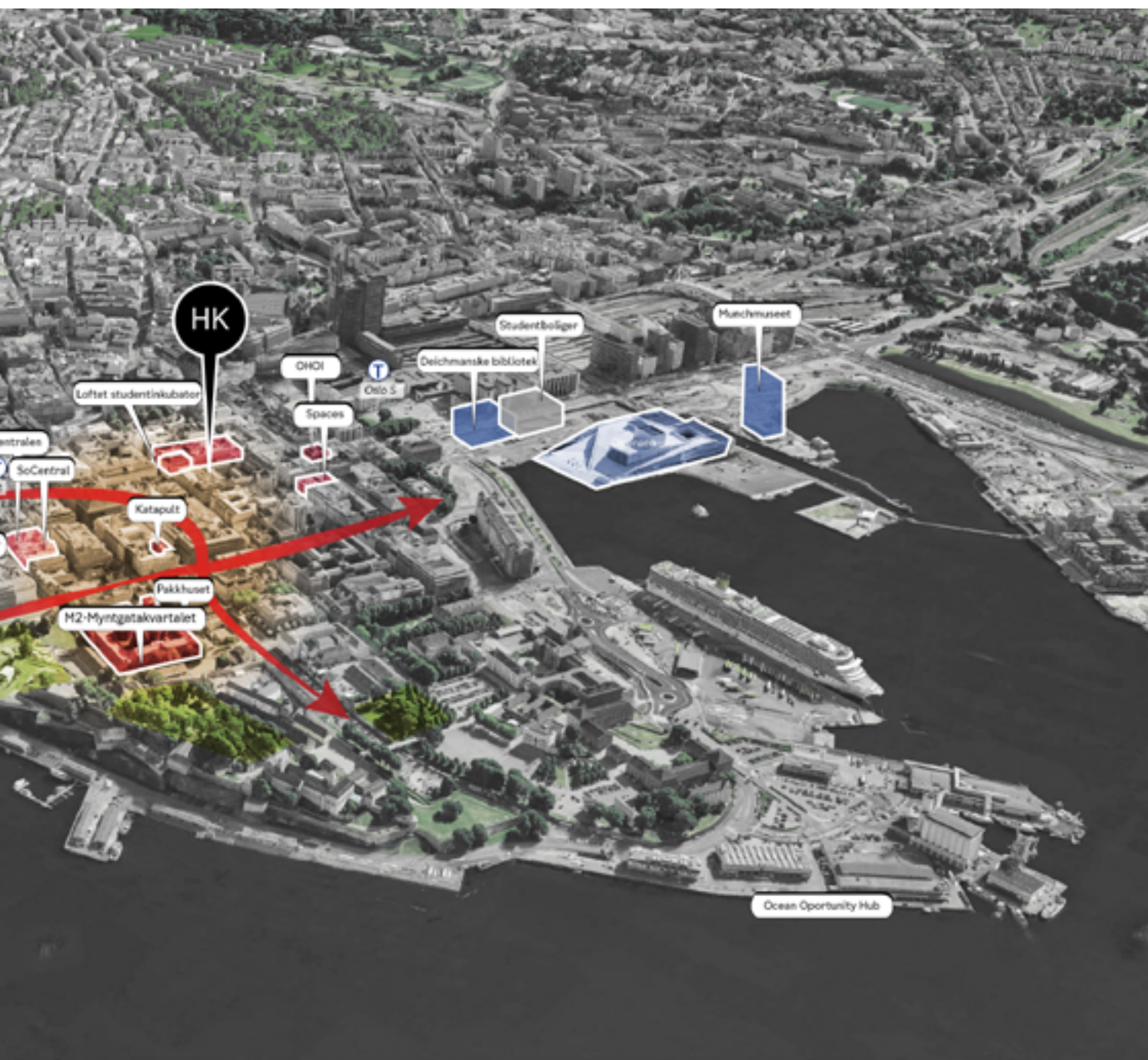

Katapult

Katapult-bygget huser Nordic Impact, Katapult, EXP group og EAT Foundation. De investerer i og utvikler teknologirettede oppstartsbedrifter som løser problemer for samfunnet. De har et kontorfellesskap for impact tech-bedrifter og investorer, to event-lokaler, samt en impact-tech-akselerator: Katapult Accelerator. Holdingselskapet EXP group eier 10 tech-bedrifter som er en del av bygget og skaper et dynamisk teknologi-nav hvor internasjonale gründere og teknologiledere møtes.

Pakkhuset

Pakkhuset Oslo er et unikt bygg som forener historie og urbanitet. Det åpner i 2018 og inneholder event- og konferansefasiliteter, kontorfellesskap, kontorlokaler og en bar. De to bygårdene Pakkhuset og Mustadgården er totalrehabilitert og har BRA på 1200 m² over seks etasjer. Pakkhuset Oslo har møte- og selskapslokaler, flere barer, bakgård og lounge, samt kontorlandskap og gründerhub som består av mindre og ulike oppstartsselskaper som i hovedsak driver med digitale løsninger og innovasjon.

TheFactory

TheFactory sitt primærfokus er på fintech – innovasjons-selskaper i finansnæringen. TheFactory Accelerator program ble i 2017 kåret til Norges beste akselerator-program. TheFactory har akselerert nærmere 50 selskaper og investert i halvparten. TheFactory Incubator ble etablert høsten 2018, og er Norges fremste inkubator for tidligfaseselskaper innen fintech-næringen. TheFactory har et bredt internasjonalt partner-, mentor- og investornettverk.

Antler

Antler er et omfattende nettverk av rådgivere, partnere og investorer som bidrar til å utvikle og skalere oppstartsbedrifter. De rekrutterer talenter, bistår med å skape komplementære team, bidrar med idé- og konseptutvikling – og investerer i gründerne fra tidligfase.

Spaces

Spaces er et globalt nettverk med arbeidsplasser for entreprenører. De tilbyr kontorer, kontorfellesskapsfasiliteter, kafé, event-lokaler og møterom – alt på ett sted for å lage et levende bygg.

Deichman Bjørvika

Det nye hovedbiblioteket gir Oslos innbyggere et moderne og dynamisk bygg med innhold som formes av menneskene som bruker det. Folkebiblioteket skal være en synlig og selvfølgelig ressurs i det offentlige rom. Med en sentral plassering og åpne og frie tjenester blir biblioteket tilgjengelig for alle. Deichmanske bibliotek skal møte framtiden gjennom både å bevare det beste av bibliotekets kjernetilbud samtidig som en ny arena for aktivitet skal utvikles rundt de tradisjonelle funksjonene.

Munchmuseet

I 2020 åpner det nye Munchmuseet i Bjørvika, og vil framstå som et viktig kultur- og signalbygg i den nye bydelen. Munchmuseets Munch-samling på 28 000

kunstverk er et av Norges viktigste bidrag til verdens kulturarv. Det nye museet er fem ganger større enn dagens, og vil bidra til at samlingen blir vesentlig mer tilgjengelig for både det lokale og tilreisende publikum. I tillegg til utstillingsarealer vil bygget blant annet inneholde restaurant, kafé, bibliotek, forskningssenter, barne-atelier, kino, butikk, bokhandel og flere arenaer for arrangementer som konserter, forestillinger, seminarer, kunstnersamtaler etc. Munchs kunst har stor internasjonal interesse og relevans, og vil være et viktig tilskudd for å styrke Oslos profil som internasjonal kulturby.

Ocean Opportunity Hub (prosjektidé – ledes av Oslo Business Region)

Oslo har ambisjon om å bli verdens ledende hovedstad og mest optimale økosystem for gründerne som leverer løsninger til havet, fokusert på bærekraft og teknologi. Det ligger et uforløst potensial i å koble havnæringene sammen med oppstartsmiljøene. Oslo-miljøet vil mobilisere for å fylle de viktigste hullene i dagens økosystem. De første konkrete prosjektene vil være kartlegging og tilrettelegging for bedre samspill mellom aktørene. Parallelt vil Ocean Opportunity Hub bli etablert. Dette er havbaserte fysiske arenaer som et havgründermiljø trenger. Vippetangen er en av flere aktuelle lokasjoner.

Nytt studenthus i St. Olavsgate 32 (prosjektidé)

Initiativet kommer fra Oslos studenter gjennom Velferdstinget i Oslo og Akershus. Studentsamskipnaden i Oslo er også involvert i prosjektet. Visjonen er å skape et studentfelleskap i Oslo og koblinger på tvers av byen, mellom studenter fra ulike institusjoner, mellom studenter og næringslivet og byen og studentene. Det er ønskelig at bygget inneholder både serverings-tilbud, forsamlingslokaler, kontorarealer, arbeidsarealer og uteareal. Det legges i tillegg opp til arealer for innovasjon og entreprenørskap.

Vedlegg 2

Vedlegg 2.A Prosjektets arbeidsgrupper	98
Vedlegg 2.B Deltakere oppstarts-workshop 22. august	99
Vedlegg 2.C Deltakerlister innspillsmøter	100

*Bred medvirkning
har bidratt til å
skape engasjement og
eierskap hos aktørene i
kunnskapshovedstaden.*

Vedlegg 2.A Prosjektets arbeidsgrupper

Ekstern arbeidsgruppe

Christine Wergeland Sørbye (prosjektleder)	Oslo kommune, Byrådsavdeling for næring og eierskap
Jørn Mortensen	Kunsthøgskolen i Oslo
Merete Lingjærde	Kunsthøgskolen i Oslo
Asbjørn Seim	OsloMet
Morten Irgens	OsloMet
André Almås Christiansen	OsloMet
Trude Kleven	AHO
Isabell Lexow	UIO
Leif Johnny Johannesen	UIO
Thomas F. Johnsen	UIO
Anders Lundell	UIO
Gabrielle Gjerdsset	SIO
Vetle Bo Saga	SIO
Alexander Gjøseter	Velferdstinget i Oslo og Akershus
Elisabeth Holien	Velferdstinget i Oslo og Akershus
Maya Sol Søgård	Velferdstinget i Oslo og Akershus
Nina Ødegaard	Statsbygg
Jorleif Jørgenvåg	Statsbygg
Christine Grape	NHO Oslo/Akershus, styrerepresentant
Ann Kristin Calisch	Handelshøyskolen BI
Marius Øgaard	Oslotech

Undergruppe for innovasjon og klynger Campusstrategi for Oslo

Marius Øgaard	Oslotech
Kyrre Lekve	Simula
Bergljot Gundersen	UiO
Karen Crawshaw Johansen	UiO
Morten Egeberg	UiO
Kathrine Myhre	Norway Health Tech
Karl-Christian Agerup	Oslotech
Erling Nordbø	Aleap
Bjørn Langeland	Norwegian Inflammation Network (NORIN)
Monica Larsen	Legemiddelindustrien (LMI)
Bjarte Reve	Nansen Neuroscience
Christine Wergeland Sørbye	Oslo kommune, Byrådsavdeling for næring og eierskap

Vedlegg 2.B Deltakere oppstarts-workshop 22. august, 2017

Anders Lundell	Universitet i Oslo
André Almås Christiansen	Høgskolen i Oslo og Akershus
Ann Kristin Calisch	Handelshøyskolen BI
Asbjørn Seim	Høgskolen i Oslo og Akershus
Bergljot Gundersen	Universitet i Oslo
Bjørn Syvertsen	Høgskolen i Oslo og Akershus
Cecilia Løyning Stokkeland	Universitet i Oslo
Christine Grape	NHO Oslo og Akershus
Christine Wergeland Sørbye	Oslo kommune, Byrådsavd for næring og eierskap
Einar S. Hysing	Helse Sør-Øst
Ellen-Christine Koren	Oslo kommune, Byrådsavd for miljø og samferdsel
Elisabeth Hollien	Velferdstinget for Oslo og Akershus
Fredrik Winther	Oslo Business Region
Gabrielle Gjerdset	Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus
Gro Bjørnerud Mo	Universitet i Oslo
Henriette Sonberg	Oslo kommune, Byrådsavd for næring og eierskap
Ida Søgner Tveit	Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten
Inger Heiberg	Helse Sør-Øst
Inger Stray Lien	Prosjektmedarbeider, Oslo kommune
Ingvild Fasting Furulund	Oslo kommune, Byrådsavd for kultur, idrett, frivillighet
Ingvild Sundby	Oslo kommune, Byrådsavd for finans
Isabell Lexow	Oslo kommune, Byrådsavd for byutvikling
Jan Fredrik Lockert	Oslo kommune, Byrådsavd for næring og eierskap
Jørn Mortensen	Kunsthøgskolen i Oslo
Kristian Haanes	Handelshøyskolen BI
Leif Johnny Johannessen	Eiendom, Universitet i Oslo
Lisbeth Dyrberg	Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus
Mariann Hole	Høgskolen i Oslo og Akershus
Marius Eriksen	Handelshøyskolen BI
Marius Øgaard	Oslo Tech
Morten Egeberg	Livsvitenskap, Universitet i Oslo
Morten Irgens	Høgskolen i Oslo og Akershus
Nina Langeland	Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus
Nina Ødegaard	Statsbygg
Ole Gustavsven	Arkitektur og Designhøyskolen
Per Gunnar Røe	Universitet i Oslo
Ronny Kristiansen	Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten
Rune Foshaug	NHO
Rune Gjøs	Oslo kommune, Sykkelprosjektet
Ståle Søbye	VID vitenskapelige høyskole
Thomas F. Johnsen	Universitet i Oslo
Trygve Haaland	Chateau Neuf
Vetle Bo Saga	Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus
Vibeke Harlem	Ruter
Zeshan Arild Saker	Oslo kommune, Byrådsavd for oppvekst og kunnskap

Vedlegg 2.C Deltakerlister innspillmøter

Innovasjonsdistrikt Oslo Science City, 05.03.18

Anders Lundell	UiO
Anders Tuv	Radiumhospitalets forskningsstiftelse
Ann Kristin Calisch	Handelshøyskolen BI
Annelene Næss	Telenor
Arne Norheim	IBM
Asbjørn Seim	OsloMet
Aslak Tveito	Simula
Astrid Hilde Myrseth	CEO i Catapult Life Science
Bjørn Haugland	DNVGL
Bjørn Tore Markussen	Subsea Valley
Carl Onstad	Teknologihuset
Christian Skattum	Oslo Universitetssykehus
Christine Wergeland Sørbye	Oslo kommune / NOE
Curt Rice	OsloMet
Dagfinn Myhre	Telenor
Daniel Ras-Vidal	Abelia
Egil Trømborg	OsloMet
Einar Hysing	Oslo Universitetssykehus
Elisabeth Holien	Velferdstinget
Eva Dugstad	Radforsk
Fredrik Winther	OBR
Gro Bjørnerud Mo	UiO
Gunnar Konsrud	Abbvie
Hilde Irene Nebb	UiO
Ida Søgne Tveit	Oslo kommune / PBE
Inge-Jan Henjesand	Handelshøyskolen BI
Inger Stray Lien	Oslo kommune / NOE
Ingunn Moser	VID
Isabell Lexau	Oslo kommune / BYU
Jan Fredrik Lockert	Oslo kommune / NOE
Jens Festervoll	Statoil
Jens Petter Tøndel	Handelshøyskolen BI
Karen Crawshaw Johansen	UiO
Karl-Christian Agerup	OsloTech
Kathrine Myhre	Norway Health Tech
Kjetil Lund	Oslo kommune / NOE
Kjetil Stålesen	LO
Kjetil Staalesen	LO
Kjetil Widerberg	OCC
Kremena Tosheva	OsloTech
Kristin Løseth	Astra Zeneca
Lars Holden	Norsk Regnesentral
Leif Johnny Johannesen	UiO
Lisbeth Dyrberg	SiO
Malin Gjellestad	Oslo kommune / NOE

Malin Karlsson	Thermo Fischer
Monica Larsen	LMI
Morten Dæhlen	UiO
Morten Egeberg	UiO
Morten Wasstøl	Oslo kommune / PBE
Nina Solli	NHO Oslo Akershus
Ninja Sandemose	Oslo kommune / NOE
Norunn Torheim	UiO
Olav Steinnes	Invent2
Per Morten Sandset	UiO
Rune Foshaug	NHO
Shahzad Rana	Microsoft
Svein Stølen	UiO
Thomas Forslund	UiO
Thomas Ramdahl	Bayer
Tor Olav Mørseth	Digital Norway
Torger Reve	Handelshøyskolen BI
Trond Runar Hagen	Sintef Digital
Vetle Bo Saga	SiO
	GE Healthcare Life Sciences Norge

Innspillsmøte Innovasjonsdistrikt Hovinbyen

Christine Wergeland Sørbye	Oslo kommune / NOE
Curt Rice	OsloMet
Daniel Siraj	OBOS
Erik Osmundsen	Norsk Gjenvinning
Frode Karlsen	Norsk Gjenvinning
Gisle Mardal	Abelia
Gunnar Bøyum	Asplin Ramm
Ida Søgner Tveit	Oslo kommune / PBE
Inger Stray Lien	Oslo kommune / NOE
Isabell Lexow	Oslo kommune / BYU
Kirsti Andersen	Fagskolen i Oslo
Kjell Ove Hauge	Kuben vgs
Kjetil Lund	Oslo kommune / NOE
Malin Gjellestad	Oslo kommune / NOE
Marita Holhjem	Oslo kommune / PBE
Mika Tienhaara	SINTEF
Morten Dalsmo	SINTEF Digital
Morten Grongstad	AF gruppen
Nina Solli	NHO Oslo Akershus
Remi Pettersen	Kuben yrkesarena
Silje Gjertrud Hoftun	Oslo kommune / PBE
Sindre Finnes	Norsk Industri
Vebjørn Bakken	UiO

innspillmøte Innovasjonsdistrikt sentrum, 31.08.18

Anders Lundell	UiO
Anders Solaas	Rebel / Entra
Birgit Liodden	OBR
Björg Novang	Utdanningsetaten
Carl Onstad	Rebel
Christine Grape	Grape Arcitects
Christine Wergeland Sørby	Oslo kommune
Elisabeth Solien	SIO / Studenthus
Fredrik Winther	OBR
Helene Egeland	PBE / Bilfritt byliv
Ingvild Jøranli	OsloMet
Isabell Lexow	BYU
Jan Fredrik Lockert	Oslo kommune
Kristin Andersen	Oslo kommune
Kristin Undheim	Loftet
Leif Johnny Johannessen	UiO
Malin Gjellestad	Oslo kommune
Martin Revheim	Sentralen
Morten Irgens	OsloMet
Pål Riis	Utdanningsetaten
Silje Fredrikke Sundt	Spaces
Sindre Østgård	SHARE
Siri Jetzel	Epicenter
Sondre Hauger	MESH
Tharald Nustad	Katapult
Trine Johansen Meza	Høyskolen Kristiania
Vibecke Osfoss	Høyskolen Kristiania

Oslo Kommune
2018

Design: Creuna